ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ **Αρ. Φύλλου 157**

22 Ιανουαρίου 2015

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθμ. 8565/Δ2

Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος «Στοιχεία Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών» της Γ΄ τάξης της ομάδας προσανατολισμού των Οικονομικών-Πολιτικών-Κοινωνικών και Παιδαγωγικών Σπουδών του Γενικού Λυκείου.

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις του άρθρου 42 παρ. 2 περ. α του Ν. 4186/2013 (Α΄ 193) «Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις».

2. Τις διατάξεις του άρθρου 2 παρ. 3 περ. α υποπ. ββ του Ν. 3966/2011 (Α΄ 118) «Θεσμικό πλαίσιο των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων, Ίδρυση Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Οργάνωση του Ινστιτούτου Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» και λοιπές διατάξεις».

3. Το Π.δ. 89/2014 (Α΄ 134) «Διορισμός Υπουργών, Αναπληρωτών Υπουργών και Υφυπουργών».

4. Τις διατάξεις του άρθρου 90 του κώδικα Νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα Κυβερνητικά όργανα που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του Π.Δ. 63/2005 (Α΄ 98).

5. Την με αριθμ. 3/14-01-2015 πράξη του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

6. Το γεγονός ότι από την απόφαση αυτή δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού, αποφασίζουμε:

Άρθρο μόνον

Καθορίζουμε το Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος «Στοιχεία Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών» της Γ΄ τάξης της ομάδας προσανατολισμού των Οικονομικών-Πολιτικών-Κοινωνικών και Παιδαγωγικών Σπουδών του Γενικού Λυκείου ως εξής:

Α. Γενικός Σκοπός του Προγράμματος Σπουδών

1. Να γνωρίζουν οι μαθητές τις σημαντικότερες θεωρίες και αρχές των κοινωνικών επιστημών και να γίνουν ικανοί να κατανοούν, να ερμηνεύουν και να επιλύουν συγκεκριμένα κοινωνικά προβλήματα κάνοντας χρήση των κοινωνικών θεωριών.

2. Να εμπεδώσουν και να αναλύσουν σε βάθος τις γνώσεις που απέκτησαν στις δύο προηγούμενες τάξεις (Α΄ και Β΄ ΓΕΛ στα μαθήματα «Πολιτική Παιδεία») αλλά και στο Γυμνάσιο στα πλαίσια του μαθήματος «Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή».

3. Να συνειδητοποιήσουν τον καθοριστικό ρόλο που διαδραματίζουν οι κοινωνικοί και πολιτικοί θεσμοί στην προσωπική και επαγγελματική τους ανάπτυξη.

4. Να κατανοήσουν ότι η διαρκής συμμετοχή τους στους κοινωνικούς και πολιτικούς θεσμούς, που αποτελούν δύο όψεις του αυτού νομίσματος, θα συμβάλλει και στην εμπέδωση της Δημοκρατίας στη χώρα τους.

5. Να εξοικειωθούν με τις μεθόδους και τις τεχνικές των κοινωνικών επιστημών και να αποκτήσουν τις δεξιότητες εφαρμογή τους στην πράξη, πραγματοποιώντας μικρές ποσοτικές και ποιοτικές κοινωνικές έρευνες.

6. Να εξοικειωθούν με την καταγραφή, ανάλυση και ερμηνεία των πολιτικών και κοινωνικών φαινομένων και πολιτικής συμπεριφοράς, χρησιμοποιώντας γνώσεις κοινωνικής και πολιτικής ψυχολογίας αλλά και κοινωνικής ανθρωπολογίας (όπως επιτόπια συμμετοχική έρευνα, έρευνα κοινής γνώμης, κοινωνιογράμματα, ερωτηματολόγια, συνεντεύξεις, δηλ. χρησιμοποιώντας την ποσοτική και ποιοτική έρευνα, ως μεθόδους κοινωνιολογικής ανάλυσης).

7. Να αναπτύξουν κοινωνικές δεξιότητες, στάσεις και συμπεριφορές που να τους διευκολύνουν να κατανοούν και να επιλύουν τα σύγχρονα κοινωνικά και πολιτικά προβλήματα στην σημερινή πολυπολιτισμική κοινωνία, μέσα από τη συλλογική δράση και συνεργασία.

8. Να ευαισθητοποιούν απέναντι στα κοινωνικά και πολιτικά φαινόμενα και στις μεταβολές τους.

9. Να αντιμετωπίζουν με κριτικό πνεύμα και κριτική διάθεση τα κοινωνικά και πολιτικά φαινόμενα και να είναι σε θέση να προτείνουν υπεύθυνα σοβαρές λύσεις.

10. Να μάθουν να συζητούν, να δέχονται τις διαφορετικές απόψεις, να εκφράζουν τις δικές τους και να τις υποστηρίζουν με επιχειρήματα και να υποστηρίζουν την υιοθέτηση των οικουμενικών και πανανθρώπινων αξιών στην κοινωνική και πολιτική δράση.

Β. Ειδικότεροι Σκοποί του Προγράμματος Σπουδών

Να καταστήσει τους μαθητές ικανούς:

1. Να αντιληφθούν α) τη σχέση μεταξύ κοινωνικής και πολιτικής πραγματικότητας και τους τρόπους με τους

οποίους η πρώτη προσδιορίζει τη δεύτερη και η δεύτερη επιδρά στην πρώτη, αλλά και β) την αλληλεπίδραση της λειτουργίας των κοινωνικών και πολιτικών θεσμών (π.χ. κοινωνίας των πολιτών και Δημόσιας Διοίκησης).

2. Να αντιληφθούν τις διαφορές μεταξύ πολιτικών θεωριών και πολιτικών ιδεολογιών από τη μια και εφαρμοσμένης πολιτικής (δημόσιων πολιτικών) από την άλλη, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο (μπορούν) οι πρώτες (θεωρίες και ιδεολογίες) να εκφράζονται, άμεσα ή έμμεσα, μέσα από κάποιες κρατικές/δημόσιες πολιτικές.

3. Να κατανοήσουν ότι η πολιτική είναι ένας οργανωμένος και βασιζόμενος σε κάποιο νομικό πλαίσιο τρόπος παρέμβασης στην κοινωνική πραγματικότητα με σκοπό να τη βελτιώσει με τέτοιο τρόπο ώστε να κάνει τους ανθρώπους ευτυχέστερους.

4. Να συνειδητοποιήσουν ότι η κάθε φορά εφαρμοζόμενη (κυβερνητική) πολιτική πρέπει να αξιολογείται βάσει του πόσο συμβάλλει στην αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων και στην εξασφάλιση του δημόσιου συμφέροντος.

5. Να κατανοήσουν ότι το λεγόμενο δημόσιο συμφέρον και την έννοια του γίνεται αντιληπτό με πολλούς και συχνά συγκρουόμενους μεταξύ τους τρόπους, αφού συνήθως αυτό ορίζεται με διαφορετικό τρόπο από τις ποικίλες πληθυσμιακές ομάδες (σύμφωνα με τις διαφορές των συμφερόντων της καθεμιάς), αλλά και από τη μια ιστορική εποχή στην άλλη.

6. Να αντιληφθούν τον κομβικό ρόλο που παίζει η επικοινωνία, η γλώσσα ως «εργαλείο» της και τα ΜΜΕ α) στη διαμόρφωση των διαπροσωπικών και κοινωνικών σχέσεων, β) στη λειτουργία της κοινωνίας και της πολιτείας και γ) στο πως αντιλαμβανόμαστε και ερμηνεύουμε την (κοινωνική και πολιτική κυρίως) πραγματικότητα.

7. Να κατανοήσουν πόσο επηρεάζει ο πολιτισμός και τα στερεότυπα για τα δύο φύλα, τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται οι κοινωνίες και τα άτομα τις ικανότητες κάθε φύλου.

8. Να αντιληφθούν α) τον καθοριστικό ρόλο που παίζει κάθε πολιτική ρητορική και επιχειρηματολογία που αφορά θέματα δημοσίου βίου και αναπτύσσεται στη δημόσια σφαίρα ή μέσω των ΜΜΕ, στον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε την κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα και τοποθετούμαστε ως προς αυτήν και β) πόσο κάθε διάλογος για θέματα δημόσιου συμφέροντος όπως και κάθε δημόσια διαβούλευση πρέπει - για να μπορεί να τελεσφορήσει με θετικό τρόπο - να συναρτάται με την (εκάστοτε ισχύουσα) κοινωνική ηθική, με μια αντίληψη αποδοχής του «άλλου» και του «διαφορετικού άλλου» ως συνομιλητή ή «κοινωνικού εταίρου» και με μία διάθεση/στάση συναίνεσης.

9. Να αντιληφθούν τη σχέση που έχουν οι κοινωνικές και πολιτικές θεωρίες με τη φιλοσοφία με τις (πολιτικές) ιδεολογίες και με τις αντιλήψεις περί του δέοντος (:δεοντολογικές αντιλήψεις).

10. Να αντιληφθούν τα κοινωνικά, πολιτικά, ιδεολογικά, αξιακά και τα σχετικά με τα διάφορα συγκρουόμενα μεταξύ τους συμφέροντα, διλήμματα με τα οποία έρχονται αντιμέτωποι κατά την άσκηση των καθηκόντων τους οι υπεύθυνοι για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των κρατικών πολιτικών, αφού πρώτα θα έχουν αντιληφθεί ότι η πολιτική είναι σχεδόν εξ ορισμού της συναρτημένη με αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα διάφορων κοινωνικών ομάδων.

11. Να αντιληφθούν πόσο, με ποιόν τρόπο και προς ποια κατεύθυνση επηρέασε και επηρεάζει η παγκοσμιοποίηση την κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα κάθε χώρας, αφού πρώτα κατανοήσουν τις βασικές συνιστώσες και αρχές της και τα αίτια της εμφάνισής της.

12. Να μάθουν τα βασικά στοιχεία της δομής του θεσμικού συστήματος απονομής της Δικαιοσύνης και του τρόπου χρήσης των ένδικων μέσων από το πολίτη.

13. Να αντιληφθούν πόσο οι γνώσεις φιλοσοφίας και Ιστορίας είναι απαραίτητες για την εμβάθυνση στις κοινωνικές και πολιτικές επιστήμες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο
ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

1Α: ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	ΒΑΣΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
Οι μαθητές/τριες να μπορούν: ▪ Να αναλύουν τις ιστορικές και κοινωνικές εξελίξεις που οδήγησαν στην εμφάνιση και ανάπτυξη των κοινωνικών επιστημών στη σύγχρονη εποχή. ▪ Να συσχετίζουν τη γέννηση των κοινωνικών και πολιτικών επιστημών με το ιδεώδες του επιστημονικού ορθολογισμού του Διαφωτισμού και τη συνακόλουθη διαδικασία εκλογίκευσης και εκκοσμίκευσης των κοινωνικών αξιών και θεσμών.	**1. Οι ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες δημιουργίας και διαμόρφωσης των κοινωνικών και πολιτικών επιστημών**	• Διαθεματική διδασκαλία με τον καθηγητή της ιστορίας με θέμα το κοινωνικό πλαίσιο διαμόρφωσης των αντικειμένων της κοινωνικής σκέψης το 17ο και 18ο αιώνα. • Με καταιγισμό ιδεών, οι μαθητές καλούνται να περιγράψουν τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές που σηματοδότησαν τη μετάβαση από τις παραδοσιακές κοινωνίες του Μεσαίωνα στις σύγχρονες αστεακές-βιομηχανικές κοινωνίες (ανάπτυξη του εμπορίου και ανακαλύψεις, εμπορευματοποίηση της οικονομίας, βιομηχανική επανάσταση και οργάνωση της παραγωγής στα εργοστάσια, αστικοποίηση, διαμόρφωση των εθνικών κρατών, δημιουργία της αστικής τάξης, Θρησκευτική Μεταρρύθμιση και αμφισβήτηση της Παπικής Εκκλησίας). Στη συνέχεια συσχετίζουν αυτές τις εξελίξεις με την ανάπτυξη των κοινωνικών και πολιτικών επιστημών.
▪ Να ορίζουν τις κοινωνικές και	**2. Ο ορισμός των κοινωνικών και**	

πολιτικές επιστήμες ως μια αυτόνομη και διακριτή θεματική περιοχή των επιστημών που μελετά ορθολογικά τη συγκρότηση και έκφραση της ατομικής και συλλογικής ζωής του ανθρώπου. ▪ Να γνωρίζουν ότι οι κοινωνικές και πολιτικές επιστήμες μελετούν τα επιμέρους επιστημονικά αντικείμενά τους με μια κοινή ως επί το πλείστον μεθοδολογία που αποτελεί και το μεταξύ τους συνδετικό κρίκο.	**πολιτικών επιστημών ως ενιαίας επιστημονικής περιοχής με βάση το αντικείμενο και τη μεθοδολογία τους**	
▪ Να περιγράφουν και να διακρίνουν τα αντικείμενα των κοινωνικών και πολιτικών επιστημών (Πολιτική Επιστήμη, Οικονομική Επιστήμη, Κοινωνιολογία, Κοινωνική Ανθρωπολογία, Ανθρωπογεωγραφία, Ψυχολογία, Κοινωνική Ψυχολογία, Πολιτισμικές Σπουδές, Σπουδές Επικοινωνίας-ΜΜΕ). ▪ Να γνωρίσουν επιμέρους κλάδους και εκπροσώπους των κοινωνικών και πολιτικών επιστημών, όπως είναι η κοινωνιολογία της εκπαίδευσης (Durkheim, Bernstein, Bourdieu) και η ψυχανάλυση (Freud).	**3. Οι κύριες κοινωνικές και πολιτικές επιστήμες** **3.1** Πολιτική Επιστήμη **3.2** Οικονομική Επιστήμη **3.3** Κοινωνιολογία **3.4** Κοινωνική Ανθρωπολογία **3.5** Ανθρωπογεωγραφία **3.6** Ψυχολογία **3.7** Κοινωνική Ψυχολογία **3.8** Πολιτισμικές σπουδές **3.9** Σπουδές Επικοινωνίας – ΜΜΕ	• Ομαδοσυνεργατική δραστηριότητα: Οι μαθητές κατά ομάδες και σύμφωνα με τα ενδιαφέροντά τους διερευνούν συνοπτικά την ιστορική εξέλιξη των κοινωνικών και πολιτικών επιστημών και στη συνέχεια παρουσιάζουν στην ολομέλεια τα ευρήματά τους. Προτεινόμενοι άξονες διερεύνησης είναι: τα κύρια αντικείμενα μελέτης και οι σημαντικότεροι κλάδοι κάθε επιστημονικού τομέα, οι βασικές σχολές, οι σημαντικότεροι εκπρόσωποι κάθε κοινωνικής και πολιτικής επιστήμης. Στα πλαίσια αυτής της εργασίας είναι χρήσιμο σε συνεργασία με τους μαθητές να δοθεί έμφαση σε επιμέρους κλάδους των κοινωνικών και πολιτικών επιστημών, όπως η κοινωνιολογία της εκπαίδευσης και η ψυχανάλυση. • Ομαδοσυνεργατική δραστηριότητα:

		Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και διερευνούν τις σπουδαστικές και επαγγελματικές προοπτικές των κοινωνικών και πολιτικών επιστημών. Προτεινόμενοι άξονες διερεύνησης είναι: o Καταγραφή των πανεπιστημιακών σχολών και τμημάτων που προσφέρουν σπουδές κοινωνικών και πολιτικών επιστημών στα διάφορα πανεπιστήμια της χώρας (π.χ. ΕΚΠΑ, ΠΑΠΕΙ, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Πανεπιστήμιο Κρήτης κτλ.). o Αναζήτηση των μεταπτυχιακών προγραμμάτων που σχετίζονται με επιμέρους κλάδους και εξειδικεύσεις των κοινωνικών και πολιτικών επιστημών. o Σύνταξη επαγγελματικών μονογραφιών για τα επαγγέλματα που αντιστοιχούν στις κοινωνικές και πολιτικές επιστήμες (π.χ. πολιτικός επιστήμονας, κοινωνιολόγος, ψυχολόγος, επικοινωνιολόγος κτλ). o Πρόσκληση του Υπεύθυνου του ΚΕΣΥΠ της περιοχής του σχολείου ή εκπροσώπων αντίστοιχων επαγγελματικών και επιστημονικών ενώσεων.
▪ Να διακρίνουν τις γενικές αρχές διάφορων θεωρητικών	**4. Οι κύριες θεωρητικές προσεγγίσεις των κοινωνικών και πολιτικών**	Συζήτηση με παραδείγματα εφαρμογής διαφορετικών θεωρητικών

προσεγγίσεων των κοινωνικών και πολιτικών επιστημών και να προβαίνουν στην κριτική αποτίμησή τους εντοπίζοντας τα πλεονεκτήματα και τις αδυναμίες τους. ▪ Να αναγνωρίζουν τη θεωρητική ποικιλομορφία των κοινωνικών και πολιτικών επιστημών ως στοιχείο του δυναμικού χαρακτήρα τους και μιας αντιδογματικής νοοτροπίας που εκπορεύεται από το ίδιο το αντικείμενο μελέτης τους: την ποικιλομορφία και περιπλοκότητα της ανθρώπινης συμπεριφοράς.	**επιστημών** **4.1** Λειτουργισμός **4.2** Φιλελευθερισμός **4.3** Μαρξισμός **4.4** Σχολή της Φρανκφούρτης **4.5** Σχολή της Συμβολικής Διαντίδρασης **4.6** Δομισμός - Μεταδομισμός **4.7** Σημειολογία **4.8** Θεωρία των Κοινωνικών Συστημάτων **4.9** Κοινωνικός κονστρουκτιβισμός	προσεγγίσεων των κοινωνικών και πολιτικών επιστημών. • 1ο Παράδειγμα Εφαρμογής: Η κοινωνιολογική μελέτη του θεσμού της εκπαίδευσης στα πλαίσια τριών κοινωνιολογικών σχολών: Η θεωρία του λειτουργισμού: Η εκπαίδευση ως θεσμός κοινωνικοποίησης και κοινωνικής επιλογής που αποσκοπεί στην κοινωνική συνοχή. Μαρξισμός: η εκπαίδευση ως θεσμός που αναπαράγει και νομιμοποιεί τις υφιστάμενες κοινωνικές –ταξικές ανισότητες του καπιταλιστικού συστήματος. Συμβολική αλληλεπίδραση: Η εκπαιδευτική διαδικασία ως αποτέλεσμα της συμβολικής αλληλεπίδρασης μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών στα πλαίσια της καθημερινής διαντίδρασής τους στις σχολικές αίθουσες. • 2ο Παράδειγμα Εφαρμογής: Η ανάλυση του φαινόμενου του χουλιγκανισμού υπό το πρίσμα τριών κοινωνιολογικών σχολών: του δομο-λειτουργισμού, της σχολής των συγκρούσεων και της σχολής της συμβολικής αλληλεπίδρασης. • 3ο Παράδειγμα Εφαρμογής: Η ανάλυση της προβληματικής συμπεριφοράς της ανθρώπινης προσωπικότητας υπό των πρίσμα

		τεσσάρων διαφορετικών σχολών συμβουλευτικής ψυχολογίας: η ψυχαναλυτική θεωρία, η συμπεριφοριστική ψυχολογία, η προσωπο-κεντρική θεωρία, η μορφολογική θεωρία. • Διαθεματική προσέγγιση της συγκεκριμένης ενότητας με αντίστοιχες θεωρητικές ενότητες άλλων κεφαλαίων (η ανάλυση της ιδεολογίας στο 4ο Κεφάλαιο, η θεωρητική συζήτηση για το κράτος στο 6ο Κεφάλαιο, η ανάλυση του πολιτισμού από τις κοινωνικές επιστήμες στο 8ο Κεφάλαιο).
▪ Να γνωρίζουν ότι οι διαφορετικοί τομείς των κοινωνικών επιστημών αποτελούν μεγεθυντικούς φακούς που εστιάζουν σε κάποια πλευρά της ανθρώπινης δράσης, χωρίς ωστόσο να μπορούν να γνωρίσουν συνολικά την έκφραση της ατομικής και συλλογικής ζωής του ατόμου. ▪ Να αναγνωρίζουν ότι η μελέτη των κοινωνικών φαινομένων προϋποθέτει τη διεπιστημονικότητα.	**5. Η διεπιστημονικότητα στις κοινωνικές και πολιτικές επιστήμες: δυσκολίες και δυνατότητες**	Συζήτηση με συγκεκριμένα παραδείγματα σχετικά με τη διεπιστημονική προσέγγιση των κοινωνικών φαινομένων: • 1ο Παράδειγμα Εφαρμογής: η μελέτη της εκπαίδευσης από διαφορετικούς επιστημονικούς τομείς: η ιστορική εξέλιξη των εκπαιδευτικών συστημάτων εξετάζεται από την ιστορία της εκπαίδευσης, η επίδραση της κοινωνικής προέλευσης των μαθητών στη σχολική επίδοση εξετάζεται από την κοινωνιολογία της εκπαίδευσης, η σημασία του κράτους στη διαμόρφωση και χάραξη των εκπαιδευτικών πολιτικών εξετάζεται από την πολιτική επιστήμη, οι μηχανισμοί μάθησης των μαθητών και η διδακτική μεθοδολογία

		εξετάζεται από τη γνωστική ψυχολογία, το παιδαγωγικό κλίμα της τάξης και οι τρόποι διαχείρισης του εξετάζονται από την κοινωνική ψυχολογία. • 2ο Παράδειγμα Εφαρμογής: Η διεπιστημονική προσέγγιση στη μελέτη του θεσμού της οικογένειας.
▪ Να προσδιορίζουν την ιστορία ως ανθρωπιστική και κοινωνική επιστήμη που συνδέεται γνωστικά και μεθοδολογικά με τις κοινωνικές και πολιτικές επιστήμες. ▪ Να αναλύουν τις σχέσεις μεταξύ της φιλοσοφίας και των κοινωνικών επιστημών τόσο σε γνωστικό όσο και μεθοδολογικό επίπεδο (οι επιστημολογικές παραδοχές της κοινωνικής έρευνας).	**6. Η σχέση των κοινωνικών και πολιτικών επιστημών με την ιστορία και τη φιλοσοφία**	• Παρουσίαση συγκεκριμένων παραδειγμάτων συνεργασίας της ιστορίας με τις κοινωνικές επιστήμες (ιστορική κοινωνιολογία, ιστορία πολιτικών συστημάτων, ιστορία ιδεών, κοινωνική ιστορία) και συζήτηση σχετικά με τα οφέλη που αποκομίζουν οι συγκεκριμένοι επιστημονικοί κλάδοι από τη διεπιστημονική τους προσέγγιση. • Η χρήση της ιστορικής μεθόδου στις κοινωνικές επιστήμες (π.χ. αξιοποίηση αρχειακού υλικού). • Συζήτηση για τον τρόπο με τον οποίο η έννοια της ουτοπίας (πρότυπη ιδανική πολιτεία) που επεξεργάζεται η πολιτική φιλοσοφία επηρεάζει τη δράση ατόμων και κοινωνικών ομάδων σε περιόδους ριζοσπαστικών κοινωνικών μεταβολών. • Να αναζητηθεί η σχέση μεταξύ των εννοιών του κοινωνικού συμβολαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που αναπτύσσονται στη φιλοσοφία του Διαφωτισμού με τα συντάγματα και τους πολιτικούς θεσμούς της

		σύγχρονων αντιπροσωπευτικών κοινοβουλευτικών δημοκρατιών. • Να εξεταστεί η σχέση ανάμεσα στις βασικές διαστάσεις των εννοιών της ελευθερίας και της ισότητας, όπως αυτές χρησιμοποιούνται στην πολιτική φιλοσοφία, με διαφορετικές μορφές διακυβέρνησης (π.χ. το κράτος πρόνοιας).
1Β: Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ		
ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	**ΒΑΣΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ**	**ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ**
Οι μαθητές να μπορούν: ▪ Να αντιλαμβάνονται ότι η κοινωνική έρευνα στηρίζεται σε φιλοσοφικές παραδοχές αναφορικά με τη δυνατότητα, τον ορισμό, τα είδη και τον τρόπο απόκτησης της γνώσης. ▪ Να διακρίνουν τις διαφορές μεταξύ θετικών και κοινωνικών επιστημών σε σχέση με το επιστημονικό αντικείμενό τους και κυρίως με τη μεθοδολογία τους. ▪ Να ορίζουν το χαρακτήρα της επιστημονικής γνώσης σύμφωνα με το πρότυπο των θετικών επιστημών και να διατυπώνουν τις απόψεις τους για τη δυνατότητα εφαρμογής του θετικισμού στις κοινωνικές επιστήμες. ▪ Να αναλύουν τις επιστημολογικές θεωρίες που ασκούν κριτική στο θετικισμό και προτείνουν	**1. Οι φιλοσοφικές βάσεις της κοινωνικής έρευνας** **1.1 Ο ορισμός της επιστημονικής γνώσης σύμφωνα με το πρότυπο των θετικών επιστημών** **1.2 Η κριτική του θετικισμού και οι επιστημολογικές διαφορές κοινωνικών και θετικών επιστημών** **1.3 Η μεταμοντέρνα επιστημολογική προσέγγιση (Popper, Kuhn)** **1.4 Τα χαρακτηριστικά της γνώσης των κοινωνικών επιστημών**	• Συζήτηση για την έννοια του νόμου και της αιτιότητας στις φυσικές και κοινωνικές επιστήμες. • Σύγκριση της παρατήρησης και του πειράματος ως μεθοδολογικών εργαλείων στις φυσικές και κοινωνικές επιστήμες. • Σε σχέση με ένα θέμα-κοινωνικό πρόβλημα από την εμπειρία των μαθητών (π.χ. ανεργία, φτώχεια, εγκληματικότητα) γίνεται σύγκριση της καθημερινής γνώσης των ανθρώπων και κυρίως εκείνης που χαρακτηρίζεται από στερεότυπα με την επιστημονική γνώση των κοινωνικών επιστημών που χαρακτηρίζεται από συστηματικότητα, ορθολογικότητα, εγκυρότητα και αξιοπιστία.

εναλλακτικές προσεγγίσεις για τη μεθοδολογία των κοινωνικών επιστημών. ▪ Να παρουσιάζουν τις μεταμοντέρνες επιστημολογικές προσεγγίσεις και να αναπτύσσουν την αντίστοιχη κριτική που αυτές ασκούν σε άλλες επιστημολογικές θεωρίες. ▪ Να διακρίνουν τις διαφορές μεταξύ της γνώσης που απορρέει από την έρευνα των κοινωνικών επιστημών και της καθημερινής γνώσης των ανθρώπων σχετικά με τα κοινωνικά φαινόμενα.		
▪ Να προσδιορίζουν τη διαδικασία επιλογής του ερευνητικού θέματος και να αναγνωρίζουν τη σημασία της επισκόπησης της βιβλιογραφίας για την επιλογή αυτή. ▪ Να αναφέρουν τις αρχές και τις μεθόδους μετατροπής του ερευνητικού θέματος σε μια ή περισσότερες ερευνητικές υποθέσεις που χρήζουν εμπειρικής τεκμηρίωσης. ▪ Να αναγνωρίζουν τη σημασία του θεωρητικού πλαισίου μιας έρευνας για τον προσδιορισμό του θέματος της έρευνας και τη διατύπωση των ερευνητικών υποθέσεων.	**2. Μεθοδολογία έρευνας** **2.1 Η επιλογή του ερευνητικού θέματος.** **2.2 Επισκόπηση και αξιοποίηση της βιβλιογραφίας** **2.3 Ο προσδιορισμός του θέματος και η διατύπωση ερευνητικών υποθέσεων**	• Αξιοποίηση της εμπειρίας και των γνώσεων των μαθητών από τη συμμετοχή τους στην εκπόνηση ερευνητικών εργασιών (projects) τις δύο πρώτες τάξεις του Λυκείου σχετικά με τη μεθοδολογία της κοινωνικής έρευνας (η επιλογή του θέματος, η αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο και σε άλλες πηγές πληροφόρησης, η διατύπωση ερευνητικών υποθέσεων, η συλλογή στοιχείων και δεδομένων κτλ).
▪ Να περιγράφουν τις βασικές μεθόδους κοινωνικής έρευνας (κοινωνική επισκόπηση-	**3. Ο σχεδιασμός της έρευνας** **Η επιλογή του σχεδίου έρευνας - Είδη σχεδίων έρευνας**	• Συζήτηση και κριτική ανάλυση της μεθοδολογίας ποικίλων κοινωνικών ερευνών. Ενδεικτικά παραδείγματα

δημοσκόπηση, μελέτη περίπτωσης-επιτόπια έρευνα, εθνογραφία, κοινωνικό πείραμα, ιστορική-συγκριτική έρευνα) και να διακρίνουν τις μεταξύ τους διαφορές. ▪ Να παραθέτουν τις βασικές αρχές της δημοσκόπησης και να προσδιορίζουν τα στοιχεία που κατοχυρώνουν την εγκυρότητά της. ▪ Να συσχετίζουν τους επιμέρους επιστημονικούς τομείς με συγκεκριμένα είδη έρευνας.	**3.1 Κοινωνική επισκόπηση / Δημοσκόπηση** **3.2 Μελέτη περίπτωσης / Επιτόπια έρευνα** **3.3 Εθνογραφία** **3.4 Κοινωνικό πείραμα** **3.5 Η ιστορική-συγκριτική έρευνα**	ερευνών είναι: o Σφυγμομετρήσεις κοινής γνώμης σχετικά με την εκλογική συμπεριφορά του πληθυσμού. o Επιτόπιες έρευνες κοινωνικών ανθρωπολόγων (π.χ. Μαλινόφσκι). o Τα πειράματα του Milgram για την υποταγή στην εξουσία. o Η χρήση της ιστορικής-συγκριτικής μεθόδου από κλασικούς κοινωνικούς επιστήμονες (π.χ. Μαξ Βέμπερ) ή η συγκριτική ανάλυση σε ιστορικό πλαίσιο της Skocpol «Κράτη και Κοινωνικές Επαναστάσεις». • Επισκόπηση με θέμα τις αντιλήψεις των μαθητών για το θεσμό των μαθητικών κοινοτήτων που χρησιμοποιεί σχετικό ερωτηματολόγιο που έχει κατασκευαστεί από το πρόγραμμα της Βουλής των Εφήβων. • Παραδείγματα συγκριτικής μεθόδου: σύγκριση του ρόλου της γυναίκας ανάμεσα στην ελληνική και σε μια ασιατική κοινωνία ή ανάμεσα σε διαφορετικές ιστορικές περιόδους της ελληνικής κοινωνίας, σύγκριση των εκλογικών συστημάτων διαφορετικών ευρωπαϊκών χωρών. • Κοινωνικό πείραμα: η λύση ενός σταυρόλεξου από ομοιογενείς και ανομοιογενείς ομάδες μαθητών

		(Κοινωνιολογία Γ΄ Λυκείου, ΤΕΕΜ: σελ. 62-63).
▪ Να διακρίνουν τις διαφορές μεταξύ των ποικίλων μεθόδων-τεχνικών συλλογής δεδομένων και να αξιολογούν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά τους. ▪ Να συσχετίζουν συγκεκριμένες μεθόδους κοινωνικής έρευνας με αντίστοιχες τεχνικές συλλογής δεδομένων (π.χ. η χρήση ερωτηματολογίων στις κοινωνικές επισκοπήσεις-δημοσκοπήσεις ή η χρήση της παρατήρησης στις επιτόπιες έρευνες και στις μελέτες περίπτωσης). ▪ Να είναι σε θέση να κατασκευάζουν, να αξιολογούν και να εργάζονται με ερωτηματολόγια. ▪ Να αντιλαμβάνονται τη σημασία της μεθοδολογικής τριγωνοποίησης στην αύξηση της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας μιας έρευνας.	**4. Μέθοδοι -Τεχνικές συλλογής δεδομένων** **4.1** Ερωτηματολόγιο **4.2** Συνέντευξη **4.3** Παρατήρηση **4.4** Συμμετοχική Παρατήρηση **4.5** Ανάλυση περιεχομένου. **4.6** Κοινωνιομετρία-Κοινωνιόγραμμα. **4.7** Εξέταση αρχείων και γραπτών πηγών. **4.8** Προς μια σύγκλιση ποσοτικών και ποιοτικών μεθόδων στην κοινωνική έρευνα: η μεθοδολογική τριγωνοποίηση.	• Με αφορμή ερωτηματολόγια που συμπεριλαμβάνονται στο βιβλίο του Λεωνίδα Αθανασίου (2000), οι μαθητές να διακρίνουν τις διαφορές μεταξύ των ερωτήσεων κατά τη κατασκευή των ερωτηματολογίων (π.χ. ανοικτές και κλειστές ερωτήσεις). • Συζήτηση για τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του ερωτηματολογίου και της συνέντευξης. • Διαθεματική προσέγγιση της συγκεκριμένης ενότητας με τεχνικές συλλογής δεδομένων κατά τη διεξαγωγή ερευνητικών δραστηριοτήτων που προτείνονται σε ενότητες άλλων κεφαλαίων (η κατασκευή και χρήση ερωτηματολογίου στο 3° , 6° και 8° Κεφάλαιο, η ανάλυση περιεχομένου στο 3° Κεφάλαιο). • Συνδιδασκαλία με καθηγητή του μαθήματος «Μαθηματικά και Στοιχεία Στατιστικής» που επικεντρώνει στη χρησιμότητα της στατιστικής στην κοινωνική έρευνα (δειγματοληψία, στατιστικά πακέτα ανάλυσης δεδομένων κτλ). • Ανάλυση περιεχομένου των τηλεοπτικών διαφημίσεων σχετικά με το ρόλο των δύο φύλων. • Κοινωνιομετρία – Κοινωνιόγραμμα:

		Οι μαθητές να επιλέξουν τρεις συμμαθητές τους κατά σειρά προτεραιότητας με τους οποίους θα συνεργάζονταν για τη διοργάνωση μιας σχολικής έκθεσης με θέμα την προστασία του περιβάλλοντος (Κοινωνιολογία Γ΄ Λυκείου, ΤΕΕΜ: σελ.46-47). • Κριτική αποτίμηση ποσοτικών και ποιοτικών ευρημάτων κοινωνικών ερευνών. • Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και επιχειρηματολογούν σχετικά με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των ερευνητικών μεθόδων και των τεχνικών συλλογής δεδομένων. Στη συνέχεια προβληματίζονται για τις δυνατότητες μεθοδολογικών συγκλίσεων και τα πλεονεκτήματα που αυτές προσφέρουν.
▪ Να αναγνωρίζουν την αναγκαιότητα τήρησης κανόνων δεοντολογίας και τη σημασία υπαγωγής της κοινωνικής έρευνας σε ένα σαφές σύστημα ηθικών αξιών. ▪ Να προσδιορίζουν την έννοια της αξιολογικής ουδετερότητας και να διατυπώνουν τις απόψεις τους σχετικά με τη δυνατότητα των κοινωνικών και πολιτικών επιστημόνων να συνδυάζουν την επιστημονική τους υποχρέωση για αντικειμενικότητα με τις	**5. Ηθική δεοντολογία και Κοινωνική έρευνα. – Η έννοια της «αξιολογικής ουδετερότητας»**	• Συζήτηση για τους κανόνες δεοντολογίας ελληνικών και ξένων συλλόγων κοινωνικών επιστημών. • Δίνεται στους μαθητές υλικό σχετικά με τη δεοντολογία της κοινωνικής έρευνας από το βιβλίο των Cohen & Manion («Λίστα διαπραγμάτευσης για απόκτηση πρόσβασης», «Δεοντολογικές αρχές για την καθοδήγηση των ερευνητών της έρευνας δράσης») ως αφορμή για συζήτηση σχετικά με τους κανόνες δεοντολογίας της κοινωνικής έρευνας.

προσωπικές τους αξίες.		• Δίνονται παραδείγματα ερευνών, κατά τις οποίες οι ερευνητές εξαπάτησαν τα υποκείμενα της έρευνας, ως αφορμή για συζήτηση σχετικά με την αναγκαιότητα η κοινωνική έρευνα να υπάγεται σε ηθικές αρχές. • Με αφορμή το βιβλίο του Robert Wuthnow «Ο Χριστιανισμός στον 21ο αιώνα» (Giddens: 2003: 585) να προβληματιστούν οι μαθητές σχετικά με τη δυνατότητα των κοινωνικών και πολιτικών επιστημόνων να συνδυάζουν τη επιστημονική τους υποχρέωση για αντικειμενικότητα με τις προσωπικές τους πεποιθήσεις.
▪ Να αναγνωρίζουν ότι οι έννοιες και τα πορίσματα των κοινωνικών επιστημών επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται και ερμηνεύουν τα κοινωνικά φαινόμενα ▪ Να συσχετίζουν τα πορίσματα της κοινωνικής έρευνας με τη διαμόρφωση και εφαρμογή των δημόσιων πολιτικών.	**6. Ο ρόλος των κοινωνικών επιστημών στη σύγχρονη κοινωνικοοικονομική και πολιτική πραγματικότητα** **6.1 Η σημασία των κοινωνικών επιστημών για την κατανόηση της σύγχρονης πολύπλοκης κοινωνικής πραγματικότητας** **6.2 Η αμφίδρομη σχέση της επιστημονικής και κοινωνικής εξέλιξης** **6.3 Η επίδραση της κοινωνικής έρευνας στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των δημόσιων πολιτικών**	• Αναζήτηση εννοιών των κοινωνικών και πολιτικών επιστημών που χρησιμοποιούνται στην καθημερινή γλώσσα των ανθρώπων για την πρόσληψη και κατανόηση του κοινωνικού κόσμου (π.χ. παγκοσμιοποίηση, πολυπολιτισμικές κοινωνίες, κοινωνική ανισότητα, απόλυτη και σχετική φτώχεια, διάκριση εξουσιών, έλλειμμα δημοκρατίας, εκλογικά συστήματα, στερεότυπα, προκαταλήψεις, ασυνείδητο κτλ). • Να αναζητηθούν στο διαδίκτυο και σε βιβλιοθήκες κοινωνικές έρευνες που σχετίζονται με τα ενδιαφέροντα των μαθητών και με τις γνώσεις τους από τα μαθήματα που έχουν

		διδαχτεί (Πολιτική Παιδεία Α΄ και Β΄ Λυκείου, Βασικές Αρχές Κοινωνικών Επιστημών, Ερευνητικές Εργασίες).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2° ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ		
Οι μαθητές να μπορούν : -να διατυπώνουν την έννοια της ομάδας - να διακρίνουν την ομάδα από το κοινό ή το πλήθος. -να αναλύουν τα βασικά γνωρίσματα των ομάδων (επικοινωνία, αλληλεπίδραση, κοινοί στόχοι, απόκτηση συλλογικής ταυτότητας) -να αναγνωρίζουν τα βασικά χαρακτηριστικά των ομάδων στις οποίες ανήκουν	**1 Η έννοια και τα χαρακτηριστικά της κοινωνικής ομάδας** .	- Καταιγισμός ιδεών με ερώτημα «τι λέμε ομάδα;» Σύνοψη βασικών χαρακτηριστικών της ομάδας. -Μέσα από οπτικό υλικό (φωτογραφίες, σκίτσα κ. α)οι μαθητές καλούνται να αναγνωρίσουν τις διαφορές των οργανωμένων κοινωνικών ομάδων από τις τυχαίες συναθροίσεις των ατόμων σε κάποιους χώρους (π. χ θεατρικό κοινό, στάση λεωφορείου, γήπεδο, πολιτική συγκέντρωση κ. α). -Αξιοποίηση της συζήτησης για διατύπωση της έννοιας των ομάδων
-να περιγράφουν τις διαφορετικές μορφές των κοινωνικών ομάδων με βάση χαρακτηριστικά τους, όπως το μέγεθος, τη διάρκεια τους, τον τρόπο λειτουργίας και ένταξης των ατόμων σε αυτές - να υιοθετούν κριτική στάση απέναντι σε ομάδες που λειτουργούν με αυταρχικό και αντιδημοκρατικό τρόπο (κλειστές ομάδες) και να αναγνωρίζουν τα προβλήματα που δημιουργούν -να εξηγούν το ρόλο των ομάδων αναφοράς στη διαμόρφωση των προσωπικών χαρακτηριστικών των	**2.Μορφές κοινωνικών ομάδων:** Μορφές κατά Γκυρβίτς - Με βάση τη διάρκεια (πρόσκαιρες, διαρκείς, μόνιμες) -Με βάση το μέγεθος - Με βάση τον τρόπο δημιουργίας (εκούσιες, υποχρεωτικές) -Με βάση τον τρόπο εισδοχής των νέων μελών (ανοικτές- κλειστές) -ομάδες αναφοράς -ομάδα βάσης (training group)	-Οι μαθητές καταγράφουν κοινωνικές ομάδες (αθλητικές, θεατρικές, εθελοντικές κ. α) στις οποίες συμμετέχουν και τους ζητείται να περιγράψουν τα βασικά χαρακτηριστικά τους. Ακολουθεί συζήτηση στην ολομέλεια και δημιουργείται ένας κατάλογος όλων αυτών των διαφορετικών ομάδων και επισημαίνονται τα διαφορετικά χαρακτηριστικά τους. -Τους δίνεται ένας κατάλογος με ομάδες. Οι μαθητές εργαζόμενοι σε ομάδες καλούνται κατατάξουν τις ομάδες του καταλόγου

ατόμων		(π.χ. οικογένεια, παρέες, σχολική τάξη, συνδικαλιστικό σωματείο, θρησκευτική αίρεση, επιστημονικό σωματείο, λέσχη Μπίλντερμπεργκ, αθλητική ομάδα, συμμορία κακοποιών) αυτές ανάλογα με το αν έχουν: α) περιορισμένη ή μόνιμη διάρκεια β) μικρό ή μεγάλο μέγεθος γ) έχουν εθελοντική ή υποχρεωτική συμμετοχή δ) δέχονται ελεύθερα νέα μέλη ή θέτουν αυστηρούς περιορισμούς τους ομάδα) - Συζήτηση στην ολομέλεια για τα διαφορετικά είδη των κοινωνικών ομάδων και ιδιαίτερα για τον τρόπο λειτουργίας των κλειστών κοινωνικών ομάδων. -Αναζητούν μέσω διαδικτύου παραδείγματα κλειστών ομάδων. Για παράδειγμα λέσχες, κάστες, κλειστές θρησκευτικές οργανώσεις κ.α.
-να αναφέρουν τους λόγους που οδηγούν τα άτομα να εντάσσονται σε διάφορες κοινωνικές ομάδες - να προσδιορίζουν τους λόγους για τους οποίου οι ίδιοι είναι ενταγμένοι σε διαφορετικές ομάδες - να προσδιορίζουν τις κοινωνικές δεξιότητες που αποκτούν τα άτομα ενταγμένα μέσα σε ομάδα(επικοινωνία, συνεργασία, αλληλοϋποστήριξη, συναγωνισμό, συναισθηματική πληρότητα, ασφάλεια κ. α.) - να αναγνωρίζουν τις αρνητικές επιδράσεις που συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες ασκούν στα μέλη τους	**3 Λόγοι ένταξης των ατόμων στις κοινωνικές ομάδες** α. Η ανάγκη του ανθρώπου να ανήκει σε ένα κοινωνικό σύνολο (αίσθηση του «εμείς») β. συναισθηματικοί και ψυχολογικοί λόγοι γ. κοινά ενδιαφέροντα, κοινοί στόχοι, κοινά οικονομικά συμφέροντα δ . προσωπικές φιλοδοξίες , απόκτηση κοινωνικής δύναμης (ανάδειξη σε ηγετική θέση) ε. μιμητισμός- ταύτιση και η ανάγκη απόκτησης συλλογικής ταυτότητας **Διδακτική ώρα:01**	- Καταιγισμός ιδεών όπου οι μαθητές καλούνται να καταγράψουν από τα διαφορετικά είδη των κοινωνικών ομάδων, τα οποία έχουν ήδη διδαχθεί, τους διαφορετικούς λόγους ένταξης των ατόμων σε αυτές (ασφάλεια, επίτευξη στόχων, επαγγελματικά συμφέροντα, προσωπικές επιδιώξεις κλπ.) -διενεργούν μια μικρή έρευνα στο σχολικό χώρο με θέμα : **«Σε ποιες ομάδες συμμετέχετε και για ποιους λόγους ;»**
- να συσχετίζουν τις κοινωνικές δομές με το πώς οργανώνονται οι σχέσεις των ατόμων μέσα στις κοινωνικές ομάδες -να περιγράφουν τον τρόπο με τον	**4 Κοινωνικές δομές και κοινωνική συμπεριφορά**	

οποίο είναι οργανωμένες οι κοινωνικές ομάδες -να εξηγούν ότι τα άτομα καταλαμβάνουν συγκεκριμένη κοινωνική θέση στην ομάδα που συμμετέχουν. -να συσχετίζουν τις κοινωνικές θέσεις που καταλαμβάνουν τα άτομα με τα κοινωνικά τους χαρακτηριστικά -να μπορούν να συσχετίσουν την κοινωνική θέση με τους κοινωνικούς ρόλους	4 .1 Κοινωνική θέση 4.2 Κοινωνικοί ρόλοι	-Μελέτη περίπτωσης : χωρίζονται σε ομάδες και με βάση κείμενο που τους δίνεται διερευνούν τις διαφορετικές θέσεις που καταλαμβάνουν τα άτομα μέσα σε διάφορες κοινωνικές ομάδες ανάλογα με την κοινωνική ισχύ τους. Για παράδειγμα βρίσκουν τις θέσεις των ατόμων σε μια αθλητική ομάδα, σε μια παρέα, σε μια ομάδα εργασίας, σε μια εθελοντική ομάδα κ.α. - Χωρισμένοι σε ομάδες συγκρίνουν τις θέσεις στις παραδοσιακού τύπου οικογένειες καθώς και στις σύγχρονες πυρηνικές οικογένειες. Έπειτα μέσα από συζήτηση στην ολομέλεια προσδιορίζουν τη σημασία των εκ γενετής (φύλο, ηλικία) και των επίκτητων κοινωνικών χαρακτηριστικών (μόρφωση, επάγγελμα κ. α) στην κατάκτηση των κοινωνικών θέσεων. -Συζητούν μέσα στην τάξη τις συμπεριφορές που οφείλει να έχει ο μαθητής καθώς και ο εκπαιδευτικός λόγω της θέσης τους . Έπειτα γίνεται καταγραφή των υποχρεώσεων και των δικαιωμάτων των κατόχων κοινωνικής θέσης και συσχετίζεται με τους ρόλους των ατόμων.
-να συνδέουν τις κοινωνικές αξίες με τα συστήματα των κοινωνικών κανόνων - να εξηγούν τι είναι κοινωνικός κανόνας και να αναγνωρίζουν τη σημασία των κοινωνικών κανόνων για τη λειτουργία των ομάδων, ως οργανωμένα κοινωνικά σύνολα	**4.3 Κοινωνικές αξίες και κοινωνικοί κανόνες** 4.3.1 Είδη κοινωνικών κανόνων (γενικοί-ειδικοί, τυπικοί-άτυποι, αυστηροί-ελαστικοί- αυτοέλεγχος) 4. 4 Ο ρόλος της ηγεσίας στην ομάδα	-Μελέτη περίπτωσης. Με βάση κείμενο που τους δίνεται προσδιορίζουν τις αλλαγές των κανόνων του Οικογενειακού Δικαίου και τις συσχετίζουν με αλλαγές στη θέση και στους ρόλους των γυναικών μέσα στην κοινωνική ομάδα της οικογένειας.

-να δίνουν παραδείγματα που να δείχνουν το ρόλο της ηγεσίας ως παράγοντα συνοχής και εκπροσώπησης της ομάδας προς τα ‘’έξω’’ - να μπορούν να σχετίζουν τις μορφές ηγεσίας με το είδος των ομάδων (παρέες, πολιτικές ομάδες , θρησκευτικές ομάδες)	4.4.1Πρότυπο ηγετικής συμπεριφοράς κατά Lewin -αυταρχικό πρότυπο -δημοκρατικό πρότυπο -ουδέτερο πρότυπο(laissez –faire)	-Ομαδική συνθετική εργασία με θέμα την παρουσίαση ενός ηγέτη με κοινωνική και πολιτική δράση που η ομάδα θεωρεί ιδιαίτερα σημαντικό για το έργο του και την κοινωνική του προσφορά.
-να αναφέρουν παράγοντες που ασκούν καθοριστικό ρόλο στις σχέσεις μεταξύ των κοινωνικών ομάδων (ιδεολογία, διαφορετικές αξίες, στόχοι, τρόποι οργάνωσης των ομάδων κλπ.) - να προσδιορίζουν τις αρνητικές συνέπειες που αναπτύσσονται εξαιτίας του ανταγωνισμού των ομάδων	**5. Διομαδικές σχέσεις :** -Παράγοντες που καθορίζουν την κοινωνική συμπεριφορά	-Παρακολούθηση αποσπασμάτων συνεδρίασης του ελληνικού κοινοβουλίου. Συζήτηση στην τάξη για την ένταση, τις αντιδικίες, την έλλειψη συνεννόησης κ.α που δημιουργείται μεταξύ των βουλευτών που ανήκουν σε διαφορετικά πολιτικά κόμματα.
-να εξηγούν ότι η νοοτροπία αποτελεί ένα σύστημα από ιδέες, γνώσεις, αξίες, πεποιθήσεις κ. ά , που είναι κοινό στα άτομα μιας ομάδας. -να αναγνωρίζουν ότι η νοοτροπία προσδιορίζει σε μεγάλο βαθμό και τη συμπεριφορά του ατόμου -να εξηγούν με ποιους τρόπους οι αλλαγές στην κοινωνία σε κοινωνικό, οικονομικό, πολιτιστικό επίπεδο επιδρούν στη μεταβολή των νοοτροπιών	5.1 Νοοτροπίες: 5.1.1Προσδιορισμός της έννοιας (σταθερά πλαίσια αναφοράς των νοοτροπιών) 5.1.2Χαρακτηριστικά των νοοτροπιών : α)η νοοτροπία είναι κοινή στα μέλη της κοινωνικής ομάδας β) αποτελεί προσδιοριστικό παράγοντα της συμπεριφοράς γ)είναι ιδιαίτερα σταθερή 5.1.3 Παράγοντες μεταβολής ή αλλαγής των νοοτροπιών	-Χωρισμός σε ομάδες και καταγραφή από τους μαθητές κοινωνικών αξιών που είναι ιδιαίτερα διαδεδομένες στη σύγχρονη ελληνική οικογένεια. Συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης και καταγραφή σε έναν πίνακα των κοινών αξιών. Σύγκριση των αξιών στη σύγχρονη οικογένεια σε σχέση με τις αξίες που επικρατούσαν στην παραδοσιακή οικογένεια .
- να διακρίνουν τις έννοιες του στερεότυπου, της προκατάληψης και	5.2 Στερεότυπα: 5.2.1Προσδιορισμός της έννοιας	-Καταγράφουν μέσα από : α) διαφημίσεις, στερεοτυπικές

του ρατσισμού και να αναγνωρίζουν την κοινωνική τους προέλευση - να αναγνωρίζουν ότι τα αρνητικά στερεότυπα οδηγούν στην προκατάληψη και στον ρατσισμό - να απορρίπτουν φαινόμενα που προάγουν αντικοινωνικές συμπεριφορές και δημιουργούν ανταγωνισμούς και φαινόμενα βίας στις δι-ομαδικές σχέσεις - να προβληματιστούν για τις αρνητικές συνέπειες των στερεοτύπων, των προκαταλήψεων και του ρατσισμού στην κοινωνία - να αντιδρούν όταν τέτοια φαινόμενα εκδηλώνονται στο κοινωνικό τους μικρο-περιβάλλον	5.2.2Χαρακτηριστικά γνωρίσματα των στερεοτύπων 5.2.3 Σχέση στερεοτύπων – πεποιθήσεων 5.3 Προκαταλήψεις: - Μορφές προκαταλήψεων (φυλετικές, θρησκευτικές, κοινωνικές, ταξικές κ. α) 2.5.4 Αρνητικές συνέπειες των κοινωνικών φαινομένων	αντιλήψεις που προβάλλονται σε σχέση με το φύλο β) ανέκδοτα, στερεοτυπικές αντιλήψεις που προβάλλονται σε σχέση με χαρακτηριστικά ομάδων Ακολουθεί συζήτηση για τον τρόπο που λειτουργούν τα στερεότυπα μέσα σε αυτές -Συνθετική ομαδική εργασία με θέμα: **«Όλοι διαφορετικοί όλοι ίσοι».** Η εργασία μπορεί να οδηγεί στη δημιουργία μιας αντιρατσιστικής αφίσας ,μιας παρουσίασης (power point), ενός κολάζ, σκίτσα, κόμικς κ.α. Στη συνέχεια οι μαθητές παρουσιάζουν τα έργα τους, γίνεται σχετική συζήτηση, και κάποια από αυτά εκτίθενται στη σχολική τάξη. -Αξιοποίηση οπτικο-ακουστικού υλικού (π.χ. ντοκυμαντέρ, ταινίες, έργα τέχνης, λογοτεχνικά ή θεατρικά έργα) με θέμα τις προκαταλήψεις και το ρατσισμό . Μετά ακολουθεί συζήτηση στην τάξη για τις αρνητικές συνέπειες αυτών των φαινομένων.
- να περιγράφουν τις διαφορετικές μορφές των πολιτικών ομάδων - να εξηγούν το ρόλο και τη σημασία των πολιτικών ομάδων στις δημοκρατικές κοινωνίες - να διατυπώνουν τον ορισμό του πολιτικού κόμματος και να περιγράφουν το βασικό ρόλο των κομμάτων στη λειτουργία της δημοκρατίας	**6 .Πολιτικές ομάδες:** 6.1 Πολιτικά κόμματα 6.2 Ομάδες πίεσης /ομάδες συμφερόντων 6.3 Συνδικαλιστικές ομάδες	- Να γίνει συζήτηση στην τάξη για τοπικά, εθνικά και διεθνή προβλήματα που τους απασχολούν. Έπειτα χωρίζονται σε ομάδες βάση κοινών προβλημάτων που έχουν εντοπίσει και με τη μορφή μικρής εργασίας, μέσα από κατάλληλο υλικό (εφημερίδες, διαδίκτυο κ. α), παρουσιάζουν στην τάξη τις εργασίες τους . -Να εντοπίσουν τα άρθρα του Συντάγματος που αναφέρονται στα

-να δίνουν παραδείγματα ομάδων πίεσης/συμφερόντων από την ελληνική κοινωνία -να περιγράφουν θετικές και αρνητικές πλευρές της δράσης των ομάδων πίεσης/συμφερόντων στην ελληνική κοινωνία -να διακρίνουν την έννοια των συνδικαλιστικών ομάδων και να αντιλαμβάνονται τη σημασία τους στον εργασιακό χώρο για την προώθηση των συμφερόντων των εργαζομένων		πολιτικά κόμματα και στον τρόπο λειτουργίας τους, καθώς και στη συνταγματική κατοχύρωση των συνδικαλιστικής ελευθερίων. - Να ερευνήσουν μέσα από τον Τύπο ομάδες πίεσης/συμφερόντων και να εντοπίσουν τη σημασία τους ως μια νέα πολιτική μορφή οργάνωσης και δράσης στις σύγχρονες δημοκρατίες. -Διοργάνωση αγώνα επιχειρηματολογίας με θέμα: **«Η θετική και η αρνητική συνεισφορά των ομάδων συμφερόντων στην ελληνική κοινωνία».** -Μελέτη περίπτωσης με θέμα: **«Η ανεργία των νέων στη σύγχρονη Ελλάδα». Οι μαθητές σε ομάδες** επεξεργάζονται κατάλληλο κείμενο, επισημαίνουν αιτίες για την ανεργία των νέων και κάνουν προτάσεις για βελτίωση της κατάστασης στη χώρα μας
-να εξηγούν ότι μια σύγχρονη κοινωνία είναι ένα σύνολο από διαφορετικές κοινωνικές ομάδες (πολιτισμικές, πολιτικές, θρησκευτικές κ.ά.) - να υπερασπίζονται το δικαίωμα στην ισότιμη μεταχείριση όλων των κοινωνικών ομάδων και να εξηγούν ότι η ισοτιμία διασφαλίζει την εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας -να περιγράφουν τα δικαιώματα των μειονοτήτων με βάση το ελληνικό Σύνταγμα και την Οικουμενική Διακήρυξη του Ο.Η.Ε.	**7. Σύγχρονες μορφές κοινωνικής κινητικότητας** 7.1 Μετανάστες 7.2 Πρόσφυγες 7.3 Μειονοτικές ομάδες (θρησκευτικές-εθνοτικές ομάδες κ. α) 7.4 Κοινωνικός αποκλεισμός και ευάλωτες κοινωνικές ομάδες	-Συγκέντρωση υλικού για την ιστορία της ελληνικής μετανάστευσης τα τελευταία 150 χρόνια. Πότε ξεκίνησε, προς ποιες χώρες, τι γίνεται σήμερα; - Μελέτη περίπτωσης σε ομάδες για τα προβλήματα που αντιμετώπισαν οι έλληνες μετανάστες στη Γερμανία μετά το 2^{ο} παγκόσμιο πόλεμο. Δίνεται κείμενο από το οποίο ζητείται να εντοπίσουν οι μαθητές: α) τα προβλήματα β) τα αίτια τους γ) ομοιότητες και διαφορές με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ξένους μετανάστες που ζουν στη χώρα

-να εξηγούν τι είναι ο κοινωνικός αποκλεισμός και τι επιπτώσεις επιφέρει στα άτομα ή τις ομάδες που τον υφίστανται		μας - Συγκέντρωση υλικού για τη ζωή και το έργο σημαντικών προσώπων της Ιστορίας που υπήρξαν πρόσφυγες, Μπρέχτ, Δαλάι Λάμα, Αϊνστάιν, Φρόυντ κ.α. - Παρουσίαση στην τάξη στοιχείων που προέκυψαν από μικρές συνεντεύξεις συγγενικών προσώπων των μαθητών που υπήρξαν ή κατάγονται από πρόσφυγες σχετικά με τη μετανάστευση ή την προσφυγιά. -Χωρίζονται σε ομάδες και καταγράφουν τα προβλήματα των ευάλωτων ομάδων που κινδυνεύουν με κοινωνικό αποκλεισμό εντοπίζοντας τα αίτια του φαινομένου. Στο θέμα μπορεί μέσω συνέντευξης να συνεισφέρει εκπρόσωπος του Δήμου ή ΜΚΟ. Ακολουθεί συζήτηση στην ολομέλεια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^{ο} : ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ		
<u>Οι μαθητές να είναι ικανοί:</u> -να διατυπώνουν τον ορισμό της επικοινωνίας και να περιγράφουν τα δομικά στοιχεία της - να μπορούν να δείξουν την αλληλεξάρτηση ανάμεσα στα στοιχεία και στη διαδικασία της επικοινωνίας -να εξηγούν το ρόλο της επικοινωνίας στις διαπροσωπικές σχέσεις . -να διακρίνουν τις διαφορές ανάμεσα στην λεκτική και μη λεκτική επικοινωνία -να εξηγούν τις χρήσεις της γλώσσας στην ανθρώπινη επικοινωνία	**1 Η έννοια της επικοινωνίας και τα δομικά στοιχεία της: Πομπός –Δέκτης- Μήνυμα- Μέσο** 1.2 Η σημασία της επικοινωνίας 1.3 Μορφές επικοινωνίας 1.3.1Λεκτική επικοινωνία 1.3.2 Μη λεκτική επικοινωνία	-Καταιγισμός ιδεών και σύνοψη τους σχετικά με τον ορισμό της έννοιας της επικοινωνίας -Να γίνει συζήτηση σε ομάδες για τη σημασία της επικοινωνίας σε διάφορα περιβάλλοντα (διαπροσωπικές σχέσεις, εργασιακός χώρος, πολιτικός χώρος). -Να παρουσιαστεί μέσα στην τάξη μία επιτυχημένη μορφή επικοινωνίας και να ζητηθεί από τις ομάδες να επισημάνουν τα βασικά χαρακτηριστικά της. Συζήτηση στην ολομέλεια. -Καταιγισμός ιδεών για τις μορφές επικοινωνίας.

-να εξηγούν τη σημασία των χειρονομιών, νευμάτων, συμβόλων στην επικοινωνία		- Παρουσίαση φωτογραφιών ή /και σκίτσων που δείχνουν καταστάσεις μη λεκτικής επικοινωνίας. Οι μαθητές σε ομάδες περιγράφουν το μήνυμα που εκπέμπει η στάση του σώματος. *Εναλλακτικά:* Παρουσιάζεται κατάλληλο βίντεο χωρίς ήχο. Οι μαθητές σε ομάδες περιγράφουν τα μηνύματα που προκύπτουν από τις παρατηρούμενες συμπεριφορές. Ο εκπαιδευτικός τα συνοψίζει και παρακολουθούν το βίντεο με ήχο για επαλήθευση.
	2. Εμπόδια και τρόποι αποτελεσματικής επικοινωνίας 2.1 Εμπόδια στη διαπροσωπική επικοινωνία: - οι διαπροσωπικές σχέσεις και τα ασαφή μηνύματα - οι παρεμβολές (θόρυβοι) - η προσωπική θεώρηση των πραγμάτων /προκαταλήψεις	-Να παρουσιαστούν μέσα στην τάξη δύο αποτυχημένες μορφές επικοινωνίας. Οι ομάδες καλούνται να επισημάνουν τους λόγους που την οδήγησαν στην αποτυχία. -Συζήτηση στην ολομέλεια. Δίνεται κατάλληλη μελέτη περίπτωσης με ένα επίκαιρο θέμα ή μια σύγκρουση που αφορά τη σχολική κοινότητα. Οι ομάδες καλούνται να επισημάνουν τους λόγους που την οδήγησαν στην αποτυχία. Συζήτηση στην ολομέλεια.
- να διακρίνουν πότε μια διαπροσωπική επικοινωνία είναι επιτυχημένη ή όχι και - να εντοπίζουν τα αίτια της αποτυχίας -να προτείνουν και να διακρίνουν αποτελεσματικούς τρόπους επικοινωνίας σε ποικίλα περιβάλλοντα. -να εξηγούν τη σημασία της ακρόασης ως μια ενεργή διαδικασία που περιλαμβάνει την προσοχή, την κατανόηση και την ανταπόκριση του δέκτη στο μήνυμα που δέχεται.	2.2 Τρόποι αποτελεσματικής επικοινωνίας: - η ευκρίνεια των μηνυμάτων - το σύστημα της αντίληψης της πραγματικότητας - το πλαίσιο της επικοινωνίας (χώρος –χρόνος) - η αυτοεκτίμηση και η αλληλοεκτίμηση. -αποτελεσματική ακρόαση	-Συζήτηση στην τάξη για τους τρόπους μιας αποτελεσματικής επικοινωνίας. -Μέσα από παιχνίδι ρόλων οι μαθητές προετοιμάζουν και παρουσιάζουν στην τάξη μια συζήτηση που βασίζεται στις δυσκολίες ακρόασης που δείχνει ο δέκτης των μηνυμάτων. Οι μαθητές καταγράφουν τα προβλήματα που δημιουργούνται στην επικοινωνία και ακολουθεί συζήτηση για το ρόλο της ενεργητικής ακρόασης.

Οι μαθητές να είναι ικανοί : -Να ορίζουν την έννοια της δημόσιας σφαίρας ως εκείνο το πεδίο της κοινωνικής ζωής όπου λαμβάνει χώρα ένας εκλογικευμένος διάλογος για θέματα κοινού ενδιαφέροντος -Να κατανοούν ότι κάθε δημόσια σφαίρα αναμένεται να είναι ανοιχτή στη συμμετοχή και την αλληλεπίδραση όλων των πολιτών -Να κατανοούν ότι η διάκριση/σχέση δημοσίου και ιδιωτικού είναι διαχρονικά αντίστοιχη προς τη διάκριση/σχέση μεταξύ εξουσίας και ελευθερίας. -Να αναγνωρίζουν το δημόσιο χώρο ως χώρο της διαφάνειας, του ελέγχου, της υπευθυνότητας και «κοινωνικής λογοδοσίας» -Να εξηγούν τους λόγους για τους οποίους η έννοια της δημοσιότητας και η αρχή της συζήτησης είναι σημαντική στην Ευρώπη του $18^{ου}$ αιώνα. -να διακρίνουν το ρόλο της βιομηχανικής επανάστασης στη μαζική παραγωγή και διανομή των πληροφοριών. -Να αναλύουν πως αναδύεται η αρχή της μετάδοσης κατά τον $20^{ο}$ αιώνα και πως η κοινή γνώμη γίνεται το αντικείμενό της.	**3.Η Δημόσια σφαίρα και οι ιστορικοί μετασχηματισμοί της.** 3.1 Η έννοια της δημόσιας σφαίρας. 3.2 Διάκριση Ιδιωτικού και Δημοσίου χώρου 3.3 Η ανάδυση του δημόσιου χώρου στην Ευρώπη κατά τον $18^{ο}$ αιώνα 3.4 Η διάρθρωση του δημόσιου χώρου κατά τον $19^{ο}$ αιώνα. 3.5 Ο μετασχηματισμός του δημόσιου χώρου σε έναν οπτικοακουστικό χώρο κατά τον $20^{ο}$ αιώνα.	-Να συζητήσουν αν η αρχαία αγορά εντός της οποίας ήταν δυνατή η φυσική παρουσία των ελεύθερων Αθηναίων αποτελεί την πιο άμεση εκδήλωση της δημόσιας σφαίρας. -Να προβληματιστούν αν η κυβερνοχώρος -στην εποχή της Πληροφορίας- τείνει να επιτελεί το ρόλο της δημόσιας σφαίρας. -Να μελετήσουν τα άρθρα του Συντάγματος που αναφέρονται στην προστασία της ιδιωτικής ζωής. -Να προβληματιστούν από το γεγονός πως το κοινό συχνότερα ενδιαφέρεται για τις σχέσεις των πολιτικών με την οικογένεια τους παρά για ζητήματα που αφορούν την πολιτική λογοδοσία. -Αφού βρουν στο διαδίκτυο τον ζωγραφικό πίνακα του Gabriel Lemonnier «Συγκέντρωση στο σαλόνι της Μαντάμ Ζοφρέν», να χωριστούν σε δυάδες και ο ένας να περιγράψει εναλλάξ στον άλλο τον πίνακα και τα συναισθήματά του. Στην συνέχεια να ερευνήσουν τη σημασία που είχαν τα ‘ σαλόνια’ της εποχής ως τόποι συγκέντρωσης των ανθρώπων και χώρους έκφρασης και ελευθερίας της γνώμης για την εποχή. -Να ερευνήσουν για ποιους λόγους στη Γαλλία τον $19^{ο}$ αιώνα οι εφημερίδες αντικαθιστούν το θέατρο ως κύριο εκφραστή του δημόσιου χώρου. -Να μελετήσουν το Σύνταγμα του 1864 αναφορικά με το δικαίωμα της ελευθεροτυπίας και να το συνδέσουν με την εμφάνιση των λεγόμενων εφημερίδων γνώμης της εποχής. - Να συζητήσουν σε ομάδες αν η τηλεόραση λειτουργεί ως μια πηγή

		πληροφοριών για το κοινό αλλά παράλληλα και ως μια μορφή διάδρασης μεταξύ των πολιτών.
- Να ορίζουν την έννοια της κοινής γνώμης και να αναγνωρίσουν ότι είναι μια ανώνυμη εξουσία η οποία συχνά μετατρέπεται σε μια πανίσχυρη πολιτική δύναμη και καθώς δεν προβλέπεται από κανένα συνταγματικό κείμενο ή νόμο δεν έχει συγκεκριμένο νομικό υπόβαθρο. - Να εξηγούν την αλληλεπίδραση μεταξύ Μέσων και κοινής γνώμης. - Να διακρίνουν τους μηχανισμούς της προπαγάνδας καθώς επίσης την προπαγάνδα από τη γνώση και την πληροφορία. -Να ορίζουν τα χαρακτηριστικά της πολιτικής διαφήμισης και να αντιλαμβάνονται τους τρόπους με τους οποίους η πολιτική διαφήμιση επιδρά στον πολιτικό λόγο και στην αναπαράσταση της πολιτικής. -Να περιγράφουν το ρόλο που έχουν αναλάβει οι επαγγελματίες σύμβουλοι επικοινωνίας των πολιτικών κομμάτων. -Να ορίζουν το πολιτικό μάρκετινγκ και να βρίσκουν τις ομοιότητες και τις διαφορές από το εμπορικό μάρκετινγκ. - Να εξηγούν τους λόγους για τους οποίους οι διαδικασίες του δημοκρατικού πολιτεύματος παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους μελετητές του πολιτικού μάρκετινγκ .	**4. Η έννοια της κοινής γνώμης και επικοινωνιακές τεχνικές.** 4.1 Η πολιτική προπαγάνδα 4.2 Η πολιτική διαφήμιση **4.**3 Το πολιτικό μάρκετινγκ	- Να προβληματιστούν αν η κοινή γνώμη που σχηματίζεται με τη δομή των talk shows, με επίκεντρο μια διασημότητα ή τη δομή των magazino, με το ψυχαγωγικό κομμάτι να αναμιγνύεται με το δημοσιογραφικό, αν αυτή η κοινή γνώμη που διαμορφώνεται με τους παραπάνω μηχανισμούς μπορεί να αποτελεί απόδειξη έλλογου κοινού που ενισχύει τη δημοκρατία. -Να αναλάβουν εργασία με θέμα: “ Θεωρείτε ότι η σημερινή μίξη ψυχαγωγίας και πληροφόρησης αποτελεί μια διαδικασία , όπου η εκλαϊκευμένη κουλτούρα υποσκελίζει τον ορθολογικό πολιτικό διάλογο και την κριτική;’’ Να αναπτύξουν τα επιχειρήματά τους. - Να χωριστούν σε δύο ομάδες και να διεξάγουν αγώνα επιχειρηματολογίας, σε αυτόν η μια ομάδα επιχειρηματολογεί υπέρ της άποψης ότι η κοινή γνώμη καθοδηγεί τα Μέσα μαζικής επικοινωνίας και η άλλη υπέρ της άποψης ότι τα Μέσα διαμορφώνουν την κοινή γνώμη. -Να χωριστούν σε ομάδες και στη συνέχεια να αναζητήσουν με τη βοήθεια της μηχανής αναζήτησης του διαδικτύου αφίσες του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και να αποπειραθούν να ερμηνεύσουν το σημαινόμενο κάθε αφίσας που θα επιλέξουν. Στην ολομέλεια η κάθε ομάδα να παρουσιάσει τα συμπεράσματά της. - Να αναζητήσουν πολιτικά σποτ της

		τελευταίας δεκαετίας και να αναφερθούν στο συμβολισμό ορισμένων από αυτά, όπως και στο πολιτικοκοινωνικό πλαίσιο που τα δημιούργησε. - Να αναλάβουν εργασία για να διερευνήσουν κατά πόσο το πολιτικό μάρκετινγκ είναι συμβατό με ενεργητικές μορφές της ιδιότητας του πολίτη. -Να διεξάγουν έναν αγώνα επιχειρηματολογίας ανάμεσα σε δύο ομάδες, από τις οποίες η μια θα υπερασπίζεται την άποψη ότι το πολιτικό μάρκετινγκ συνεισφέρει στη χειραγώγηση των εικόνων, στην εργαλειακή κατασκευή της συναίνεσης και στην α-πολιτικοποίηση των θεμάτων και ως εκ τούτου η πολιτική συμμετοχή αποδυναμώνεται και η δημοκρατία υποφέρει και η άλλη θα υπερασπίζεται την άποψη ότι στο βαθμό που το πολιτικό μάρκετινγκ αποσαφηνίζει και φέρνει στο προσκήνιο ζητήματα και εικόνες αντιμαχόμενων ομάδων που δεν τυγχάνουν προβολής, τότε μπορούμε να μιλάμε για διεύρυνση της πολιτικής συμμετοχής και εμβάθυνση της δημοκρατίας.
- Να κατανοούν ότι η δημοσκόπηση είναι τύπος ποσοτικής μέτρησης της κοινής γνώμης. -Να διακρίνουν ανάμεσα στη διαβουλευτική δημοσκόπηση και στις δημοσκοπήσεις για τις εκλογές. - Να διακρίνουν τον όρο γνώμη των δημοσκοπήσεων (polling opinion) από τον		- Να συζητήσουν την άποψη ότι « ο εκμοντερνισμός της πολιτικής επικοινωνίας με την παράλληλη αύξηση του ρόλου των ειδικών επαγγελματιών : επικοινωνιολόγων, διαφημιστών, υπεύθυνων μάρκετινγκ, ερευνητών της κοινής γνώμης, υποκαθιστούν παραδοσιακά πολιτικά στελέχη και ακτιβιστές και έτσι με την

όρο κοινή γνώμη (public opinion/opinion publique) -Να ορίζουν το ακροατήριο και τις λειτουργίες του σύμφωνα με τις μελέτες της πρόσληψης . - Να εξηγούν τους τρόπους με τους οποίους τα ΜΜΕ συγκροτούν τα ακροατήρια τους.	**5. Η δημοσκόπηση** 5.1 Το ακροατήριο ως πραγματικό ή κατασκευασμένο.	αύξηση του ρόλου των ειδικών επαγγελματιών οι εκλογές μεταβάλλονται σε 'εκλογές του καναπέ' , όπου ο πολίτης από δρων άτομο μετατρέπεται σε θεατή» (επιμ. Παπαθανασόπουλος, Τα μέσα επικοινωνίας στον 21° αιώνα). - Να αναζητήσουν και να μελετήσουν τη νομοθεσία που διέπει τις εταιρείες δημοσκοπήσεων και τον τρόπο διενέργειας τους. - Να διεξάγουν έναν αγώνα επιχειρηματολογίας ανάμεσα σε εκείνους που υποστηρίζουν ότι το μαζικό ακροατήριο εκλείπει καθώς ήταν προϊόν ενός συγκεκριμένου επιπέδου οικονομικής ανάπτυξης που αντιστοιχούσε στην εποχή της μαζικής παραγωγής και μαζικής αγοράς καταναλωτικών αγαθών και σε όσους υποστηρίζουν το αντίθετο. -Να προβληματιστούν για τους λόγους που οι λίστες με τα ευπώλητα και οι συναφείς πίνακες αξιολόγησης επηρεάζουν την κατανάλωση και βοηθούν τα άτομα ώστε να δημιουργήσουν την αίσθηση ότι τα μοιράζονται με τους άλλους.
-Να κατανοούν ότι ο όρος μέσα μαζικής ενημέρωσης αναφέρεται σε όλες εκείνες τις μορφές επικοινωνίας όπου μεγάλος αριθμός ανθρώπων εκτίθεται και αντιδρά σε ένα πανομοιότυπο μήνυμα. -Να αντιληφθούν ότι οι σύγχρονες κοινωνίες διαμεσολαβούνται πλήρως από τα Μέσα επικοινωνίας και ότι οι κοινωνικοί θεσμοί αναπροσαρμόζονται στις νέες συνθήκες της επικοινωνίας. -Να κατανοούν ότι τα ΜΜΕ ενεργούν όπως	**6. Τα ΜΜΕ στον 21° αιώνα.** 6.1 Η 'γραμματική' των Μέσων. 6.2 Έντυπα και ηλεκτρονικά	- Να διερευνήσουν το ερώτημα αν μπορούν σοβαρά δημόσια θέματα να παρουσιαστούν στην τηλεόραση ορθολογικά, συναισθηματικά αχρωμάτιστα ή μήπως είναι αναπόφευκτο η παρουσίαση των γεγονότων να γίνεται με όρους συναισθηματικούς. -Να διεξάγουν αγώνα επιχειρηματολογίας ανάμεσα σε δύο ομάδες από τις οποίες η μια θα υπερασπιστεί την άποψη ότι η τηλεόραση μπορεί να μεταδώσει αναλυτικές

και οι άλλες επιχειρήσεις και να αναλύσουν τις συνέπειες αυτής της διαδικασίας για τη δημοκρατία. -Να διακρίνουν το κάθε μέσο με κριτήριο την εξειδικευμένη γνώση που προϋποθέτει και τους επικοινωνιακούς στόχους που εξυπηρετεί. -Να διακρίνουν τα έντυπα από τα ηλεκτρονικά μέσα και τα σύγχρονα από τα ασύγχρονα. -Να αναλύουν την επίδραση του διαδικτύου στη δημοκρατική συμμετοχή και στη διαφάνεια της πολιτικής ζωής. -Να αναγνωρίζουν το ρόλο των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στη διαμόρφωση μιας δημόσιας σφαίρας ανοιχτής για αλληλοδραστική συμμετοχή σε όλους τους πολίτες.	Μέσα. 6.3 Ασύγχρονα Μέσα και μορφές σύγχρονων ή ταυτόχρονων Μέσων. 6.3.1 Η περίπτωση του Διαδικτύου 6.3.2 Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ως διαδραστικά μέσα 6.4 Η εμπορευματοποίηση των ΜΜΕ	γνώσεις και να προάγει την κριτική σκέψη και η άλλη ομάδα να υπερασπιστεί την άποψη ότι για πιο αναλυτικές πηγές πληροφόρησης θα πρέπει να στρεφόμαστε στον γραπτό τύπο. - Να συζητήσουν αν η πληθώρα των μέσων επικοινωνίας συνεπάγεται και πλουραλισμό στην ενημέρωση. - Να κάνουν μια έρευνα για το πώς χρησιμοποιούν Έλληνες και ξένοι πολιτικοί το twitter και το Facebook στην επαφή τους με τους πολίτες. - Να αναλάβουν εργασία με θέμα την άποψη ότι: ‘ λόγω της ανάπτυξης των νέων μέσων επικοινωνίας, οι πολίτες συζητούν τα κοινωνικά και πολιτικά προβλήματά τους ή κινητοποιούνται διαμέσου των τεχνολογιών (πχ. sms, blogs, twitter , facebook) , στη συνέχεια να σκεφθούν και απαντήσουν ποια μπορεί να είναι η επίδραση αυτών στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης . Αναγνωρίζουν το ενδεχόμενο το κοινό να κατακερματίζεται σε μικρότερες ομάδες που θα παρακολουθούν πολλά και διαφορετικά μέσα ; ή μήπως βρισκόμαστε μπροστά σε σημαντικές μορφές πολιτικής συμμετοχής; - Να ερευνήσουν το θεσμό της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης αφού μελετήσουν το Νόμο Πλαίσιο (Ν.3979/2011, ΦΕΚ Α’ 138) και να αναρτήσουν την εργασία τους στην ιστοσελίδα του σχολείου . - Να συντάξουν ερωτηματολόγιο για να διερευνήσουν σε ποιο βαθμό η διαμόρφωση της πολιτικής συμπεριφοράς των πολιτών επηρεάζεται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

- Να ορίζουν την πολιτική επικοινωνία και τη σχέση της με την άσκηση της πολιτικής εξουσίας. - Να κατανοούν ότι η πολιτική επικοινωνία καθορίζει το κύκλωμα 'πηγή-μήνυμα-ακροατήριο- ανατροφοδότηση' - Να διατυπώνουν την κριτική που άσκησε η Σχολή της Φρανκφούρτης στη μαζική κουλτούρα -Να ορίζουν τι πρεσβεύει η Θεωρία της καλλιέργειας. - Να ορίζουν την έννοια του καθοδηγητή της κοινής γνώμης. και να αναφέρονται στα χαρακτηριστικά του. - Να ερμηνεύσουν τα Μέσα ως 'οχήματα' που χρησιμοποιούνται για την ικανοποίηση αναγκών που έχουν σχέση με πληροφόρηση, ψυχαγωγία, ταυτότητα. - Να κατανοούν ότι σύμφωνα με τη Θεωρία της θεματολογίας τα Μέσα διαμορφώνουν τον κατάλογο με τα θέματα που θεωρούνται σημαντικά - Να αναγνωρίζουν τη Σημειωτική ως μέθοδο ανάλυσης και να ορίζουν τις έξι λειτουργίες που σύμφωνα με τον Jacobson κάθε πράξη επικοινωνίας μπορεί να επιτελέσει. -Να κατανοούν την πολιτική και την ειδησεογραφία ως προϊόν κοινωνικής κατασκευής .	7. **Πολιτική Επικοινωνία** 7.1 Η έννοια της Πολιτικής επικοινωνίας. 7.2 Θεωρητικές Προσεγγίσεις 7.2.1 Η Σχολή της Φρανκφούρτης 7.2.2 Η Θεωρία της καλλιέργειας (cultivation theory) 7.2.3 P. Lazarsfeld και ο ρόλος των καθοδηγητών της κοινής γνώμης.(opinion leaders). 7.2.4 Η Θεωρία των χρήσεων και των ικανοποιήσεων. 7.2.5 Η Θεωρία της ημερήσιας θεματολογίας των μέσων (agenda setting). 7.2.6 Η Σημειωτική Θεωρία 7.2.7 Η Θεωρία του κονστρουκτιβισμού.	-Να συζητήσουν την άποψη ότι η διαμόρφωση της ημερήσιας θεματολογίας εξαρτάται από τρεις παράγοντες : την ημερήσια θεματολογία των Μέσων, η οποία αποτελείται από την ιεράρχηση των θεμάτων που προβάλλουν τα μέσα ενημέρωσης, την δημόσια θεματολογία, η οποία αποτελείται από διάφορα θέματα που η κοινή γνώμη βάζει σε προτεραιότητα και την πολιτική θεματολογία, η οποία αποτελείται από τις προτεραιότητες των πολιτικών ελίτ. - Να συντάξουν ένα ερωτηματολόγιο που θα απευθύνουν στους συμμαθητές του σχολείου τους, διερευνώντας ποια μέσα μαζικής ενημέρωσης χρησιμοποιούν και ποιες ανάγκες τους θέλουν να καλύψουν. **Ι.-Α. Μεταξάς, (1976), Πολιτική Επικοινωνία, Αθήνα – Κομοτηνή: Αντ. Σάκκουλας**, - Να σχολιάσουν το τρίτο κεφάλαιο σελ.99-106 από το βιβλίο του Gustav Le Bon 'Η ψυχολογία των Μαζών' που αναφέρεται στους καθοδηγητές των μαζών και τα μέσα της πειθούς τους. - Να αποδώσουν στη λέξη 'χιονίζει' , τη συναισθηματική/συγκινησιακή, τη βουλητική και τη μεταγλωσσική λειτουργία που μπορεί να έχει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο : ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ		
-να γνωρίζουν τι η ιδεολογία είναι συνυφασμένη με τη νεωτερικότητα. - να κατανοήσουν ότι η μελέτη της ιδεολογίας αναδείχθηκε σε έναν από τους κύριους τομείς στο χώρο της πολιτικής θεωρίας. --να εξηγούν γιατί η ηιδεολογία αποτελεί έκφραση πλουραλισμού των σύγχρονων κοινωνιών. -- να αντιληφθούν ότι κανενός είδους κοινωνία μπορεί να υπάρξει χωρίς κάποιου τύπου συνδυασμό ανάμεσα στην αφηρημένη και τη βιωματική γνώση.	**1. Η συγκρότηση της Ιδεολογίας** . 1.1 Η ιδεολογία ως 'επιστήμη των ιδεών' Antoine Destutt de Tracy . 1.2 Η μετάβαση από τον πολιτικό εμπειρισμό των παραδοσιακών κοινωνιών στην ιδεολογική πολιτική.	- Να σχολιάσουν την άποψη του Sartori ότι «οι ιδεολογίες μας ενδιαφέρουν επειδή εκείνο που μας ενδιαφέρει σε τελική ανάλυση είναι η εξουσία ανθρώπων επί ανθρώπων» -Να σκεφθούν για λίγο την έννοια της ιδεολογίας, να καταγράψουν με τη μέθοδο του καταιγισμού ιδεών ό,τι γνωρίζουν για την ιδεολογία και να επιχειρήσουν με τη σύνοψη των λεχθέντων να πουν τον ορισμό.
-να αντιληφθούν ότι δεν υφίσταται ένας καθιερωμένος και κοινά αποδεκτός ορισμός της ιδεολογίας, αλλά μια συνάθροιση ορισμών συχνά ανταγωνιστικών. - να συνειδητοποιήσουν πως οι ιδεολογίες είναι κάτι δυναμικό και εξελισσόμενο σε αναλογία με τις ιστορικές συνθήκες. - να κάνουν τη διάκριση μεταξύ «οπαδών», «ιδεολόγων» και «θεωρητικών» μιας ιδεολογίας.	**2.Ορισμοί της Ιδεολογίας σύμφωνα με τους John Plamenatz, Karl Mannheim, Karl Popper, Hannah Arendt.** 2.1 Διάκριση ανάμεσα στους 'παραγωγούς΄ και τους 'καταναλωτές΄ των ιδεολογιών.	Να συζητήσουν την άποψη του Αϊζάια Μπερλίν ότι η πραγματική αξία των ιδεολογιών είναι ότι έχουν διευκολύνει με θαυμαστό τρόπο τους ορίζοντες της φαντασίας μας για τις ανθρώπινες δυνατότητες.
-να αντιληφθούν ότι η ιδεολογία είναι σύνολο πεποιθήσεων με ενιαία επιχειρηματολογία. -να συνειδητοποιήσουν την εξηγητική-δεοντολογική λειτουργία της ιδεολογίας. -να εξηγούν τη συνεκτική και την παραμυθητική λειτουργία της ιδεολογίας.	**3 Τα δομικά στοιχεία της ιδεολογίας.**	
-να καταλάβουν ότι οι πολιτικές ιδεολογίες ανταγωνίζονται για τον έλεγχο του δημόσιου τομέα.	**4.Εννοιολογήσεις της ιδεολογίας:**	-Να χωριστούν σε ομάδες και η κάθε ομάδα να σχολιάσει την άποψη του Φουκώ ότι η ιδεολογία πάντα αντιπαρατίθεται σε κάτι που υποτίθεται ότι είναι αληθές. Ο Φουκώ

-να διακρίνουν τη συμβολή του κάθε θεωρητικού στοχαστή στην εννοιολόγηση της ιδεολογίας. -να διακρίνουν τις δύο πτυχές της ιδεολογίας: την αξιακή και την αναλυτική	4.1Κάρλ Μάρξ 4.2 Κάρλ Μανχάϊμ 4.3 Λουί Αλτουσσέρ 4.4 Κάρλ Πόππερ 4.5 Μισέλ Φουκώ	θεωρεί ότι το πρόβλημα δε συνίσταται στη σύλληψη κάποιας υπερβατολογικής διάκρισης αληθούς/ψευδούς αλλά στην ιστορική μελέτη των τρόπων με τους οποίους η αίσθηση του αληθούς δημιουργείται και η ιδιότητα του αληθούς αποδίδεται σε λόγους που από μόνοι τους δεν είναι ούτε ψευδείς ούτε αληθείς, αλλά αναγνωρίζονται κοινωνικά και παγιώνονται ως αληθείς ή ψευδείς (Φουκώ, 1984). -. Η φράση «οι Έλληνες είναι τεμπέληδες» παράγει κοινωνικά και πολιτικά αποτελέσματα πέρα από το κατά πόσο είναι αληθής ή ψευδής καθεαυτή. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί στον πολιτικό ανταγωνισμό μιας άλλης Ευρωπαϊκής χώρας όταν εκφέρεται από πολιτικούς ή ΜΜΕ που επηρεάζουν τη δημόσια συζήτηση, εξυπηρετώντας τη δική τους ατζέντα. Να συζητήσουν αυτή την άποψη λαμβάνοντας υπόψη τις θέσεις του Φουκώ. -Να συζητήσουν την άποψη που ο Καρλ Μανχάϊμ αναφέρει στο βιβλίο του *Ιδεολογία και Ουτοπία* ότι η συντηρητική πολιτική δεν μπορεί να παράγει ουτοπικό λόγο, αφού ο συντηρητικός άνθρωπος , ενταγμένος ομαλά στην ισχύουσα τάξη πραγμάτων δεν επιθυμεί την αναμόρφωση της κοινωνίας στο μέλλον. - Να δημιουργήσουν έναν εννοιολογικό χάρτη με ερώτηση εστίασης την ιδεολογία στον Αλτουσέρ. -Να συζητήσουν την έννοια της 'ψευδούς συνείδησης' στον Καρλ Μαρξ.

-να ξεχωρίσουν την ιδεολογία από την πολιτική θεωρία - να συνειδητοποιήσουν ότι οι μεγάλες ιδεολογίες διαμόρφωσαν την πολιτική εμπειρία του 20 ου αιώνα -να μπορούν να ορίζουν τις θέσεις των μεγάλων ιδεολογιών, σε ζητήματα όπως η ατομική ελευθερία, τα όρια παρέμβασης του κράτους , το πρόβλημα της φτώχειας - να κατανοούν πως χρησιμοποιείται η Κοινωνιοβιολογία για να ισχυροποιούνται θέσεις της συντηρητικής ιδεολογίας -να ερμηνεύουν το φασισμό ως αντιτιθέμενο στη νεωτερικότητα και στις αξίες του Διαφωτισμού. -να κατανοούν ως κύριο χαρακτηριστικό του φασισμού την εισβολή του κράτους σε κάθε σφαίρα της κοινωνικής και ιδιωτικής ζωής. - Να διακρίνουν τα χαρακτηριστικά του εθνικισμού και να αναλύουν τις μορφές του. - Να κατανοήσουν τη σχέση του εθνικισμού με το νεορατσισμό. -Να διαχωρίζουν την ιδεολογία του εθνικισμού με το συναίσθημα του πατριωτισμού. -Να διακρίνουν σε τι διαφέρει ο αναρχισμός από τις άλλες πολιτικές ιδεολογίες και να γνωρίζουν ποιες αξίες πρεσβεύει. - Να αναλύουν τη θέση του αναρχισμού γιατο κράτος.	**5 Ιδεολογία και Πολιτική Θεωρία.** 5.1 Οι 'μακρο-ιδεολογίες' ή οι μεγάλες ιδεολογίες του 20^{ου} αιώνα : Φιλελευθερισμός Συντηρητισμός Σοσιαλισμός Ολοκληρωτισμός:Φασισμός 5.2 Εθνικισμός 5.3 Αναρχισμός	- να συζητήσουν την άποψη ότι οι πολιτικές ιδεολογίες είναι προσανατολισμένες στη δράση σε αντίθεση με την πολιτική θεωρία. -Να αναλάβουν εργασία με θέμα " Η Επιστήμη ερμηνεύει τον κόσμο μέσα από τον Ορθό Λόγο , ενώ η Ιδεολογία μέσα από αξίες, αρχές με την αρωγή της φαντασίας και επιδιώκει την αλλαγή του''. - Να γράψουν ένα φανταστικό διάλογο μεταξύ ανθρώπινων χαρακτήρων που να εκπροσωπούν τις μεγάλες ιδεολογίες για ένα κοινωνικό πρόβλημα. Ο διάλογος θα πρέπει να δείχνει τις διαφορές και τις ομοιότητες μεταξύ των ιδεολογιών. Στη συνέχεια να δραματοποιήσουν το σενάριο. - Να συζητήσουν την επίδραση της φιλελεύθερης ιδεολογίας στη Διεθνή Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. - Να αναζητήσουν την έρευνα της Νεμπράσκα και να την σχολιάσουν κριτικά. - Να διερευνήσουν τις έννοιες της δικαιοσύνης, της ισότητας και ελευθερίας όπως αυτές εκφράζονται και αποδίδονται από τις ιδεολογίες του φιλελευθερισμού και του σοσιαλισμού. -Να σχολιάσουν κριτικά το παρακάτω απόσπασμα : «Κατά μια έννοια, ο σοσιαλισμός ήταν μια ιδεολογία του βιομηχανοποιημένου 19^{ου} αιώνα[…]καθώς η βιομηχανοποιημένη εργατική τάξη όλο και πιο μικρή γίνεται, ο σοσιαλισμός φαίνεται πως έχει να πει όλο και πιο λίγα. Κέντρο-δεξιά κόμματα αγκάλιασαν και αφομοίωσαν πολλές από

		τις ιδέες του Σοσιαλισμού: συνδικάτα, γενναιόδωρα επιδόματα πρόνοιας, κάποιες μορφές κρατικής περίθαλψης, ακόμη και περιορισμούς στις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα». (Erlanger Steven στο ηλεκτρονικό Βήμα στις 1/08/2012) -Να συζητήσουν την άποψη του Raymond Aron που έλεγε πως «ο συντηρητισμός είναι περισσότερο μια στάση ζωής παρά μια ιδεολογία». -- Αφού παρακολουθήσουν την ταινία ‘Το Κύμα ’ του Ντένις Γκάνσελ , να προβληματιστούν για το συναισθηματικό και πνευματικό υπόβαθρο που διευκολύνει τον φασισμό να επιβληθεί. - Να σχολιάσουν από τη νουβέλα του Όργουελ ’ 1984’ που αναφέρεται στον ολοκληρωτισμό την σημασία των : ‘ ο πόλεμος είναι ειρήνη’ , ‘η ελευθερία είναι σκλαβιά’, ‘ η άγνοια είναι δύναμη’. - Να συζητήσουν και να καταγράψουν , αφού χωριστούν σε ομάδες, ποιες είναι οι απόψεις του συντηρητισμού και του φασισμού για τη κοινωνία, την οικονομία και τη δημοκρατία. Στη συνέχεια στην ολομέλεια να απαντήσουν στο ερώτημα αν διαφέρει ο συντηρητισμός από τον φασισμό και σε τι διαφέρει, αν αποφανθούν ότι διαφέρει. - Να συζητήσουν την άποψη ότι ο εθνικισμός έχει συνδεθεί με όλες σχεδόν τις μεγάλες ιδεολογικές παραδόσεις πλην του αναρχισμού. - Να χωριστούν σε ομάδες και κάθε ομάδα μελετά από το βιβλίο του Φάις Μισέλ (1999) ‘Ξένος ο άλλος μου εαυτός’, δύο διαφορετικά διηγήματα από τα έντεκα του βιβλίου. Στη συνέχεια κάθε ομάδα

		καταγράφει τα σχόλια της, αφού πρώτα κάνει περίληψη του κάθε διηγήματος. Στην ολομέλεια παρουσιάζουν τα διηγήματα και συζητούν εστιάζοντας στον τρόπο με τον οποίο ο λόγος κατασκευάζει το ρατσισμό και υποθάλπει την ξενοφοβία και στη συνέχεια καλούνται να αναρωτηθούν μήπως ο φόβος απέναντι στον ξένο είναι εντέλει φόβος απέναντι στον ίδιο μας τον εαυτό και στη σκοτεινή πλευρά του. -Να σχολιάσουν το παρακάτω απόσπασμα από το βιβλίο του Α. Χέιγουντ για τις πολιτικές ιδεολογίες (σελ.376): «Ωστόσο, η διαρκής σημασία του αναρχισμού ενδεχομένως έχει λιγότερο να κάνει με την παροχή μιας ιδεολογικής βάσης απόκτησης και διατήρησης της πολιτικής εξουσίας , και περισσότερο με το ότι αμφισβήτησε, και ως εκ τούτου γονιμοποίησε, άλλες πολιτικές πεποιθήσεις».
-να διακρίνουν τις διαφορές και τις ομοιότητες της θρησκείας και ιδεολογίας. - να κατανοήσουν ότι η άνοδος των θρησκευτικών φονταμενταλιστών των ημερών μας είναι δυνατόν να ιδωθεί μέσα από το πρίσμα του εποικισμού της θρησκείας από την ιδεολογία.	**6 Ιδεολογία και Θρησκεία** 6.1 Ομοιότητες και Διαφορές	- Να χωριστούν σε ομάδες και να διεξάγουν αγώνα επιχειρηματολογίας με θέμα : « ο ιδεολογικός ήρωας δεν αποτελεί απλώς και μόνον μια εκκοσμικευμένη εκδοχή του θρησκευτικού μάρτυρα, αφού ο πρώτος θυσιάζει όντως τα πάντα, ενώ ο δεύτερος τροφοδοτείται από την υπόσχεση της ανταμοιβής στην μετά θάνατο ζωήν». - Να συζητήσουν την άποψη ότι στην ύστερη νεοτερικότητα η συνολικότερη παρακμή των ιδεολογιών συνοδεύεται από την ανάκαμψη της θρησκείας. - Να συζητήσουν ποιοι παράγοντες οδηγούν τους ανθρώπους στο θρησκευτικό

-να εντοπίζουν τις διαφορές και τις ομοιότητες της Ιδεολογίας και της Τέχνης. - να διακρίνουν την 'στρατευμένη τέχνη' από την 'τέχνη για την τέχνη' -να γνωρίσουν σε βάθος την ολιστική-διαλεκτική αντίληψη για τη σχέση φύσης και κοινωνίας. -να μπορούν να διακρίνουν τις διαφορές ανάμεσα στην οικονομία που εξαντλεί τους φυσικούς πόρους και στην οικονομία που τους προστατεύει.	**7. Ιδεολογία και Τέχνη** 7.1 Ομοιότητες και Διαφορές 7.2 'Στρατευμένη' τέχνη και η ΄Τέχνη για την τέχνη' **8.Νεότερα ιδεολογικά κινήματα-Πολιτική οικολογία**	φονταμενταλισμό. -Να προβληματιστούν για το είδος της τέχνης που προωθείται από τα ΜΜΕ. - Να διεξάγουν αγώνα επιχειρηματολογίας όπου η μία ομάδα θα υπερασπίζεται την άποψη ότι ο σύγχρονος καλλιτέχνης αναπαράγει την 'κυρίαρχη' ιδεολογία και η άλλη ομάδα να υπερασπιστεί την άποψη του Μπωντλαίρ ότι ο καλλιτέχνης είναι παρών στον καιρό του ,μια άγρυπνη συνείδηση θεωρούσα και αυτοθεωρούμενη. -–Να βρουν τον πίνακα του Πικάσσο Guernica , να χωριστούν σε δυάδες, και αφού περιγράψει ο ένας στον άλλο τι απεικονίζει και τα συναισθήματά του, να συζητήσουν ποια ιδεολογία 'καταγέλλει' αυτός ο πίνακας. -Να συζητήσουν και να καταγράψουν τους λόγους για τους οποίους άνθρωπος και φύση δεν πρέπει να βρίσκονται σε ανταγωνιστική σχέση αλλά σε αγαστή συνύπαρξη. Στη συνέχεια να προτείνουν καλές πρακτικές για την επιτυχή επιτέλεση αυτής της συνύπαρξης. -Να χωριστούν σε ομάδες και να καταγράψουν τα περιβαλλοντικά και οικολογικά προβλήματα της περιοχής τους. Να προτείνουν λύσεις θεραπείας τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο	Η ΕΞΟΥΣΙΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ : 10
Οι μαθητές/ριες να μπορούν : ▪ Να αναλύουν την έννοια της εξουσίας. ▪ Να αναπτύσσουν, συγκρίνουν και αξιολογούν ποικίλες θεωρητικές προσεγγίσεις που αφορούν στην έννοια της εξουσίας αναδεικνύοντας τον πολυσχιδή χαρακτήρα της (π.χ. η εξουσία ως δύναμη και ως αυθεντία, ως ιδιότητα και ως σχέση, ως κοινωνική δράση κ.ά). ▪ Να αντιπαραβάλλουν την εξουσία με άλλους όρους, όπως «επιρροή», «εξαναγκασμό», «καταναγκασμό», «ισχύ», «δύναμη», «βία» και να αναγνωρίζουν πιθανές νοηματικές επικαλύψεις ή/και αντιθέσεις. ▪ Να συσχετίζουν την εξουσία με την ευθύνη και με την ιδιότητά τους ως ενεργοί πολίτες.	**1. Έννοια της εξουσίας : θεωρητικές προσεγγίσεις** ▪ Ο πολυσχιδής χαρακτήρας της εξουσίας. ▪ Δύναμη/εξουσία ή αυθεντία/αρχή; ▪ Ιδιότητα («εξουσία να») ή σχέση («εξουσία επί»); ▪ Ατομική δράση (Hobbes, Weber, Dahl, Baratz-Bachrach) ή συλλογική -θεσμικό φαινόμενο (Parsons, Arendt, Πουλαντζάς); ▪ Η εξουσία ως κοινωνική δράση (Arendt, Giddens) ▪ Η εξουσία ως δράση-αντίσταση (Foucault) ▪ Η εξουσία ως μέσο υποβιβασμού & διακρίσεων (φεμινιστική προσέγγιση) ▪ Διακρίσεις της εξουσίας από παρεμφερείς έννοιες. ▪ Η αναγκαιότητα μιας κοινά αποδεκτής εννοιολογικής οριοθέτησης της εξουσίας.	▪ Παρουσιάζουμε στους μαθητές/ στις μαθήτριες με τη μορφή προτάσεων ή λέξεων διάφορες καταστάσεις (π.χ. «ντύνομαι ακολουθώντας τους κανόνες της μόδας», «ψηφίζω το Χ πολιτικό κόμμα», «πηγαίνω βόλτα αντί να πάω να ψηφίσω», «αγοράζω στο παιδί μου που κλαίει το παιχνίδι που θέλει», «ο καθηγητής τιμωρεί τον ανυπάκουο μαθητή/ρια») και τους/τις καλούμε αρχικά να δηλώσουν εάν ενυπάρχει σε αυτές το στοιχείο της εξουσίας («ναι», «όχι», «εν μέρει», «ίσως»). Στη συνέχεια, σε ομάδες –βάσει των απαντήσεών τους- συζητούν και προσδιορίζουν την έννοια, στοιχεία και φορείς της εξουσίας ή την απουσία των στοιχείων αυτών στις προαναφερθείσες καταστάσεις. Ακολουθεί συζήτηση των πορισμάτων στην τάξη και προσπάθεια συσχέτισης των θέσεων ή του προβληματισμού τους με θεωρητικές προσεγγίσεις. Η διαμόρφωση και χρήση φύλλων εργασίας ώστε να καθίσταται στοχευμένη η συζήτηση των ομάδων θα διευκολύνει την εξαγωγή συμπερασμάτων. ▪ Παρουσίαση στους μαθητές/ στις μαθήτριες περιστατικών από την επικαιρότητα προκειμένου για τη διακρίβωση εξουσιαστικών φαινομένων. ▪ Μελέτη αποσπασμάτων από έργα διαφόρων θεωρητικών σχετικά με την εξουσία –διαφορετικός θεωρητικός ανά ομάδα (π.χ. Foucault, Arendt, Weber, Πουλαντζάς)- και παρουσίαση των θέσεων τους στην ολομέλεια. Ακολουθεί κατηγοριοποίηση των θεωρητικών με

		βάση τα κοινά τους σημεία – διαμόρφωση σχετικών πινάκων. ▪ Δίνεται στους μαθητές/ στις μαθήτριες το απόσπασμα με τίτλο «Οι όροι επιρροής του Dahl» από το έργο του M. Roskin et al (2008). *Εισαγωγή στην Πολιτική Επιστήμη.* Θεσσαλονίκη : Επίκεντρο, σελ. 113, και συζητάμε για τον ρόλο της πειθούς στην εξουσία. ▪ Προβολή κάποιας ταινίας ή κάποιου αποσπάσματος από ταινία που θίγει θέματα εξουσίας (π.χ. «Για την τιμή και το χρήμα»), ενασχόληση σε ομάδες με τη βοήθεια φύλλων εργασίας και εν συνεχεία παρουσίαση των πορισμάτων στην ολομέλεια. ▪ Άκουσμα κάποιου τραγουδιού που αναφέρεται στην εξουσία ή σε κάποιο φαινόμενο εξουσίας –φροντίζουμε το είδος να είναι αρεστό στην πλειονότητα των μαθητών- ως αφόρμηση για συζήτηση σχετικά με την έννοια και «πρόσωπα» της εξουσίας. ▪ Παρακολούθηση του βίντεο με τίτλο “What Does Power Mean In The 21rst Century”. Σημειώνεται ότι το βίντεο προσφέρεται μόνο στην αγγλική γλώσσα αν και είναι αρκετά απλό – πιθανή διαθεματική διδασκαλία με τον διδάσκοντα/ τη διδάσκουσα της ξένης γλώσσας. Αφορά στο πώς αντιμετωπίζουν την έννοια της εξουσίας οι γυναίκες. Προτείνεται η διαμόρφωση φύλλου εργασίας προκειμένου για την καλύτερη επίτευξη των στόχων. ▪ Δίνεται στους μαθητές/ στις μαθήτριες το απόσπασμα από το έργο του Ν. Καζαντζάκη. *Αναφορά στον Γκρέκο* (σελ. 226) «Δεν υπάρχει δύναμη πιο

		ιμπεριαλιστική από την ψυχή του ανθρώπου. Καταχτάει, καταχτάται κι όλο η αυτοκρατορία της της φαντάζει στενή, πλαντάζει και θέλει να κυριέψει τον κόσμο για να μπορεί να ανασάνει» και τους ζητάμε να αναζητήσουν τις θεωρητικές βάσεις αυτής της θέσης. ▪ Δίνεται άρθρο που αναφέρεται στη δράση κάποιων αντεξουσιαστών π.χ. κατάληψη κάποιου ιδιωτικού ή δημόσιου χώρου –πανεπιστημίου, τηλεοπτικού σταθμού κ.α.- ως εκδήλωση αντίθεσης σε κάποια κυβερνητική πολιτική. Οι μαθητές/ριες καλούνται να επισημάνουν τους φορείς της εξουσίας στο συγκεκριμένο συμβάν και να εξετάσουν εάν και σε ποιο βαθμό η εξουσία ελλοχεύει στην αντεξουσιαστική δράση.
▪ Να απαριθμούν και αναλύουν τα στοιχεία που υπάρχουν σε όλα τα εξουσιαστικά φαινόμενα, όπως τα πρόσωπα, την ύπαρξη κινήτρων, την επιλογή, τα χρησιμοποιούμενα μέσα κ.ά..	2. **Ανάλυση της εξουσίας** ▪ Φορείς εξουσίας & υποκείμενοι στην εξουσία ▪ Κίνητρα – Εκδήλωση του εξουσιαστικού φαινομένου ▪ Η επιλογή ως στοιχείο του εξουσιαστικού φαινομένου ▪ Πηγές/Θεμέλια εξουσίας ▪ Η κύρωση/ο εξαναγκασμός ως στοιχείο του εξουσιαστικού φαινομένου	▪ Χρησιμοποιούμε τα ομηρικά έπη και, ειδικότερα, τη σκηνή της σύγκρουσης του Οδυσσέα με τους μνηστήρες. Αναλύουμε τους τρόπους εκδήλωσης & λειτουργίας της εξουσίας και, πρώτιστα, τα θεμέλια της εξουσίας –ιδεολογικός λόγος και καταστολή-, τα αίτια καθυπόταξης και δουλείας του ανθρώπου από τον άνθρωπο, τους τρόπους επιλογής και τη λειτουργικότητα των ορθολογικών επιλογών. ▪ Χρησιμοποιούμε ως αφόρμηση γελοιογραφίες για να εστιάσουμε στον ρόλο των προσώπων, των κινήτρων, των επιλογών στην εξουσία, καθώς και στα θεμέλιά της. ▪ Δεδομένου ότι οι διαφημίσεις αποτυπώνουν με ευσύνοπτο τρόπο καταστάσεις από την πραγματικότητα, επιλέγουμε κάποια διαφήμιση

		προκειμένου να εστιάσουν οι μαθητές/ριες μας στον τρόπο εκδήλωσης εξουσιαστικών φαινομένων, σχολιάζοντας τον ρόλο των προσώπων, αναζητώντας τα κίνητρα, τα θεμέλια της εξουσίας, τη σημασία της επιλογής. ▪ Σε ομάδες οι μαθητές/ριες καλούνται να ιεραρχήσουν αιτιολογημένα τα θεμέλια ή τις πηγές της εξουσίας π.χ. χρήμα, γνώση, ομάδες αναφοράς, προσωπικότητα εξουσιαστή. Παρουσιάζουν τις θέσεις τους στην ολομέλεια και διαμορφώνουν τη δική τους «πυραμίδα». ▪ Ανάπτυξη θέματος με τίτλο «Η επιλογή ως εξουσία». ▪ Απόσπασμα από θεατρικά και λοιπά λογοτεχνικά έργα, όπως του Σαίξπηρ. *Η Στρίγγλα που Έγινε Αρνάκι, Βασιλιάς Ληρ,* και προβληματισμός για διάφορα θέματα, όπως τη σημασία της επιλογής στην ανάδειξη εξουσιαστών και εξουσιαζόμενων. Ιδέες για σχέδια μαθήματος μπορούν να αναζητηθούν και στα εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες της Μ. Βενούτσου. (2012). *Μορφές Εξουσίας στο Θέατρο. Σχέση Υποταγής ή Ανατροπή;*. Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Θεσσαλονίκη : Υπουργείο Παιδείας & Θρησκευμάτων, Πολιτισμού & Αθλητισμού. ▪ Παρουσίαση του πειράματος του Millgram και συζήτηση του ρόλου του φόβου και της πίεσης στην άσκηση εξουσίας. ▪ Αγώνας αντιλογίας με θέμα «Το φύλο ή η προσωπικότητα καθορίζουν το είδος και έκταση της ασκούμενης εξουσίας;».

		Οι μαθητές/ριες ενθαρρύνονται να επιχειρηματολογήσουν αντλώντας, μεταξύ άλλων, παραδείγματα από την ιστορία. ▪ Δίνεται στους μαθητές/ στις μαθήτριες το άρθρο «Η εξουσία αλλάζει τον τρόπο που μιλούν οι άνθρωποι» και συζητούν για το πώς η φωνή, η στάση του σώματος κ.α. δύνανται να συμβάλλουν στην αύξηση της δύναμης ενός προσώπου να επιβάλλεται, να εξουσιάζει. ▪ Προβολή βίντεο «Αν οι καρχαρίες ήταν άνθρωποι» που βασίζεται στο κείμενο του Μπ. Μπρεχτ. Οι μαθητές/ριες καλούνται να προσδιορίσουν το είδος της εξουσίας, να εξετάσουν τα χαρακτηριστικά των φορέων εξουσίας καθώς και των εξουσιαζόμενων, να προβληματιστούν για τα θεμέλια/πηγές της εξουσίας κ.ά.
▪ Να αναγνωρίζουν τη δυναμική του εξουσιαστικού φαινομένου, τη δυνατότητά του να εξελίσσεται και να εξελίσσει το κοινωνικοπολιτικό και οικονομικό γίγνεσθαι ▪ Να παρουσιάζουν την προβληματική σχετικά με την ύπαρξη ή μη εξουσιαστικών σχέσεων στις πρωτόγονες κοινωνίες.	**3. Ανθρωπολογική & κοινωνιολογική προσέγγιση του εξουσιαστικού φαινομένου** ▪ Η εξουσία φυσικό ή κοινωνικό φαινόμενο; ▪ Τα στάδια ανάπτυξης της (πολιτικής) εξουσίας κατά Lapierre ▪ «Αξιολόγηση» της εξουσίας	▪ Σε καρτέλες γράφουμε ξεχωριστά τα στάδια ανάπτυξης της εξουσίας κατά Lapierre συνοδευμένα από κάποια εικόνα-φωτογραφία των κοινωνιών ή του είδους εξουσίας που περιγράφουν και ζητάμε από τους μαθητές/ τις μαθήτριες, αφού προσδιορίσουν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της εξουσίας στην αναφερόμενη στην εικόνα περίοδο και κοινωνία, να τοποθετήσουν χρονικά τις καρτέλες. Οι μαθητέ/τριες εργάζονται αρχικά σε ομάδες. Κατά την παρουσίαση στην ολομέλεια, το όλο εγχείρημα παίρνει τη μορφή μιας φιλικής αναμέτρησης μεταξύ των διαφορετικών ομάδων δίνοντας πόντους σε εκείνη που θα σημειώσει τις περισσότερες σωστές απαντήσεις.

		▪ Οι μαθητές/ριες εργαζόμενοι στο εργαστήριο Η/Υ αναζητούν πληροφορίες σχετικά με την εξουσία σε διαφορετικές χρονικές περιόδους, με ιδιαίτερη έμφαση στις πρωτόγονες κοινωνίες. ▪ Εργασία σε ομάδες με θέμα «Εξουσία & πόλεμος» με αφόρμηση απόσπασμα από το έργο του P. Clastres. Εξουσία & Ελευθερία στις Πρωτόγονες Κοινωνίες. Αθήνα : Ελεύθερος Τύπος
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ		
Οι μαθητές/ριες να μπορούν : ▪ Να ορίζουν το κράτος λαμβάνοντας υπόψη τις ποικίλες –φιλοσοφικές, κοινωνιολογικές, οικονομικές, νομικές, κ.α.- διαστάσεις της έννοιας του. ▪ Να αντιμετωπίζουν με κριτικό πνεύμα τις διάφορες προσεγγίσεις αναφορικά με την έννοια του κράτους. ▪ Να προσδιορίζουν και αναλύουν τα στοιχεία του κράτους ανάλογα με την κάθε θεωρητική προσέγγιση, όπως λαός, χώρα-επικράτεια, εξουσία, κυριαρχία κ.α. ▪ Να περιγράφουν τη διαδικασία αναγνώρισης ενός κράτους –de jure, de facto- ως προϋπόθεση ύπαρξής του -σύμφωνα με εκπροσώπους της διεθνιστικής θεώρησης- και, κυρίως, να την εξετάζουν κριτικά. ▪ Να συσχετίζουν την έννοια της εσωτερικής κυριαρχίας με τη συγκρότηση της έννομης τάξης.	**1. Έννοια & στοιχεία του κράτους** ▪ Ιδεαλιστική προσέγγιση ▪ Λειτουργιστική προσέγγιση ▪ Οργανωσιακή προσέγγιση ▪ Το κράτος υπό το πρίσμα του διεθνούς δικαίου ▪ Η κρατούσα θεώρηση και η σημασία της	▪ Προσδιορισμός της έννοιας & των στοιχείων του κράτους μέσα από τη μελέτη του ακόλουθου αποσπάσματος από το έργο του Andrew Heywood *Εισαγωγή στην Πολιτική*, σελ. 69 «Η σκιά του κράτους ..... στην αρχή του κράτους» ▪ Σε καρτέλες αναγράφουμε ορισμούς του κράτους και καλούμε τους μαθητές/ τις μαθήτριες να χωριστούν σε ομάδες με βάση τον ορισμό που τους εκφράζει καλύτερα. Οι μαθητές/ριες καταγράφουν τα επιχειρήματα που συνηγορούν υπέρ της πληρότητας και ορθότητας του ορισμού που επέλεξαν. Ακολουθεί παρουσίαση των πορισμάτων στην ολομέλεια και αναζήτηση των κοινών στοιχείων των διαφόρων θεωρητικών θέσεων. ▪ Αναζήτηση πληροφοριών σχετικά με τα στοιχεία που συνθέτουν την

		έννοια του ελληνικού λαού. ▪ Μελέτη περιπτώσεων δημιουργίας κρατών -π.χ. του ισραηλινού κράτους ή των κρατών που προήλθαν από τη διάσπαση της ΕΣΣΔ ή της Γιουγκοσλαβίας- σε ομάδες με στόχο την ανάδειξη από τους ίδιους/ τις ίδιες τους μαθητές/ τις μαθήτριες των στοιχείων του κράτους και τη διαδικασία δημιουργίας του. Επιπρόσθετα, η πολυεθνικότητα των κρατών αυτών ενδείκνυται και για την κατανόηση της έννοιας του σύνθετου κράτους σε αντιπαραβολή με αυτή του ενιαίου κράτους. ▪ Διεξαγωγή αγώνα αντιλογίας με θέμα «Είναι το κράτος μια δύναμη για το καλό;»
▪ Να συγκρίνουν τις κοινωνίες χωρίς με τις κρατικά οργανωμένες κοινωνίες και να προβληματίζονται για τη δυνατότητα διαμόρφωσης ακρατικών κοινωνιών σήμερα. ▪ Να εντοπίζουν χρονικά και χωρικά τη γένεση του κράτους και να συνοψίζουν την εξελικτική του πορεία. ▪ Να συσχετίζουν την εξέλιξη των εθνικών κρατών και τη μετάβασή τους προς τη νεωτερικότητα με πολιτειακές αλλαγές. ▪ Να προσδιορίζουν τη σημασία του Δικαίου και του Συντάγματος στη συγκρότηση των εθνικών κρατών. ▪ Να εξηγούν τους όρους «κράτος δικαίου» & «κοινωνικό κράτος», να εντοπίζουν τους μεταξύ τους συσχετισμού και να προσδιορίζουν τα	**2. Η εξέλιξη του κράτους : ιστορική αναδρομή** ▪ Από τις φυλές χωρίς ηγεμόνες στα κυρίαρχα κράτη ▪ Από τα κυρίαρχα κράτη στα εθνικά κράτη ▪ Η εξέλιξη των εθνικών κρατών - το απολυταρχικό κράτος & ο μετασχηματισμός του σε κράτος δικαίου - το φιλελεύθερο κράτος - το κράτος δικαίου ως διακριτή μορφή οργάνωσης της εξουσίας - ο μετασχηματισμός του φιλελεύθερου κράτους δικαίου από τις αρχές του	▪ Διεξαγωγή αγώνα αντιλογίας με θέμα «Η ζωή σε μια κοινωνία χωρίς κράτος θα ήταν όντως «άσχημη, κτηνώδης και σύντομη;» ▪ Εργαζόμενοι/ες σε ομάδες οι μαθητές/ριες αναζητούν πληροφορίες για τη ζωή σε φυλές χωρίς ηγεμόνες. Παρουσιάζουν τα πορίσματα στην τάξη και εντοπίζουν τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των κοινωνιών αυτών σε σχέση με τα κράτη. ▪ Δίνεται στους μαθητές/ στις μαθήτριες απόσπασμα από το έργο του M. Roskin et al (2008). Εισαγωγή στην Πολιτική Επιστήμη. Θεσσαλονίκη : Επίκεντρο, σελ. 102-103, με τίτλο «Πόλεμος & Δημιουργία Έθνους».

αίτια που ώθησαν στη δημιουργία τους. ▪ Να διακρίνουν τα κράτη με κριτήριο τη σχέση εξουσίας-επικράτειας (ενιαίο κράτος, σύνθετο κράτος –ομοσπονδία, ομοσπονδιακό κράτος κ.α.) και να περιγράφουν την εξέλιξή τους στον χρόνο. ▪ Να αντιλαμβάνονται τις ενώσεις κρατών ως ένα ιδιαίτερο πολιτικό μόρφωμα από το κράτος. ▪ Να αξιολογούν και να συγκρίνουν τις προαναφερθείσες μορφές κράτους.	20ου αιώνα μέχρι σήμερα. - το ολοκληρωτικό κράτος σε αντιπαραβολή με το αυταρχικό - οι προκλήσεις ως προς την πολιτειακή οργάνωση στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης ▪ Μορφές κρατών με κριτήριο τη σχέση εξουσίας-επικράτειας στο πέρασμα του χρόνου : ενιαία κράτη, σύνθετα κράτη	Ζητείται από τους μαθητές/ τις μαθήτριες να σκιαγραφήσουν τη διαδικασία ίδρυσης των σύγχρονων κρατών σύμφωνα με το απόσπασμα. ▪ Ζητείται από τους μαθητές/ τις μαθήτριες να φτιάξουν την ιστοριογραμμή εξέλιξης του κράτους. ▪ Παρακολούθηση του ντοκιμαντέρ «Τόποι Ζωής –Τόποι Ιδεών : Περί Κράτους» του Γιώργου Κεραμιδιώτη (ΕΤ3). Καταγραφή των επιχειρημάτων των τριών πανεπιστημιακών (Σάσκια Σάσεν, Γουέντι Μπράουν και Νίνα Πάουερ) σχετικά με τα αίτια της παρακμής του φιλελεύθερου κράτους. ▪ Εργασία με θέμα «Τι σημαίνει για εσάς κοινωνικό κράτος; Ποια ήταν τα αίτια δημιουργίας του και ποια η χρησιμότητά του σήμερα;»
▪ Να παρουσιάζουν, έχοντας επίγνωση της ιστορικής τους εξέλιξης, τις θεωρίες που αφορούν στην προέλευση του κράτους ή, διαφορετικά, στη νομιμοποίηση της κρατικής εξουσίας. ▪ Να παρουσιάζουν, συσχετίζουν και αξιολογούν τις διάφορες θεωρίες αναφορικά με την οργάνωση και λειτουργία του κράτους.	**3. Νομιμοποίηση, οργάνωση & λειτουργία του κράτους : θεωρητικές προσεγγίσεις** ▪ Θεωρίες της θεϊκής προέλευσης του κράτους ▪ Θεωρίες της φυσικής προέλευσης του κράτους (Αριστοτέλης, Πλάτων) ▪ Φιλελεύθερη θεώρηση: θεωρίες του κοινωνικού συμβολαίου - το κράτος «κριτής» ή «διαιτητής» ▪ Θεώρηση της Νέας Δεξιάς: το κράτος-λεβιάθαν ▪ Πλουραλιστική θεώρηση : το κράτος «υπηρέτης της	▪ Είτε ομαδικά είτε ατομικά ζητάμε από τους μαθητές/τις μαθήτριες να αναζητήσουν πληροφορίες σχετικά με τις θέσεις των ακόλουθων θεωρητικών για το κράτος, όπως Hegel, Marx, Milliband, Πουλαντζάς, Locke, Rouseau, Weber. Τα πορίσματα παρουσιάζονται στην ολομέλεια της τάξης. Προτείνεται η δημιουργία ενός πίνακα όπου θα παρατίθενται συνοπτικά τα βασικά σημεία της κάθε θεωρητικής προσέγγισης. ▪ Χωρίζουμε τους μαθητές/τις μαθήτριες σε ομάδες. Κάθε ομάδα

	κοινωνίας» ▪ Μαρξιστική θεώρηση: το καπιταλιστικό κράτος ▪ Φεμινιστική θεώρηση : το πατριαρχικό κράτος	αναλαμβάνει να συγκεντρώσει πληροφορίες και μελετήσει διεξοδικά μία θεωρητική προσέγγιση αναφορικά με την προέλευση του κράτους καταγράφοντας τη σχετική επιχειρηματολογία. Εκπρόσωπος της κάθε ομάδας συμμετέχει σε αγώνα επιχειρηματολογίας σχετικά με το θεμέλιο του κράτους.
▪ Να διακρίνουν τον λαό από το έθνος και να διερωτηθούν για τον χρόνο εμφάνισης καθεμίας από τις έννοιες αυτές. ▪ Να αναγνωρίζουν τον ρόλο της λαογραφίας & της ιστορίας στη διαμόρφωση της κοινής πολιτισμικής & εθνικής συνείδησης. ▪ Να εξετάζουν την πρακτική της ανταλλαγής των πληθυσμών ως προσπάθεια δημιουργίας κυρίαρχων κρατών διακρινόμενων από εθνική ομοιογένεια.	**4. Εθνικά κράτη : Μύθος ή πραγματικότητα;** ▪ Το «έθνος» ως ιδεολόγημα και κοινωνική κατασκευή ▪ Η ανταλλαγή πληθυσμών ως πρακτική εθνικής ομογενοποίησης ▪ Πολυπολιτισμικότητα & κράτος	▪ Δίνεται στους μαθητές/ στις μαθήτριες απόσπασμα από το έργο του M. Roskin et al (2008). *Εισαγωγή στην Πολιτική Επιστήμη*. Θεσσαλονίκη : Επίκεντρο, σελ.95 με τίτλο «Το έθνος ως ιδέα» ως αφόρμηση για συζήτηση σχετικά με την έννοια και διαδικασία δημιουργίας των εθνικών κρατών. ▪ Παρακολούθηση του ντοκιμαντέρ ή μέρους του ντοκιμαντέρ «Από τις δύο πλευρές του Αιγαίου. Διωγμός & Ανταλλαγή Πληθυσμών» και συζήτηση με βάση φύλλο εργασίας σχετικά με την πρακτική και τις συνέπειες της ανταλλαγής πληθυσμών. ▪ Ζητείται από τους μαθητές/τις μαθήτριες σε ομάδες να αναζητήσουν την ύπαρξη διαφορετικών πολιτισμικών επιρροών σε κάποιο χαρακτηριστικό γνώρισμα του πολιτισμού τους -π.χ. αναφορικά με την παραδοσιακή φορεσιά, το

		παραδοσιακό φαγητό, τη μουσική κ.α.
▪ Να διακρίνουν τις αρμοδιότητες του σύγχρονου κράτους (ασφάλεια, κοινωνική ευημερία κ.α.). ▪ Να εντοπίζουν τη διαφοροποίηση των ρόλων του κράτους με κριτήριο τη μορφή του.	**5. Αρμοδιότητες του σύγχρονου κράτους & διαφοροποίησή τους με κριτήριο τη μορφή του**	▪ Χωρίζουμε τους μαθητές/τις μαθήτριες σε ομάδες και κάθε ομάδα αναλαμβάνει τον ρόλο διαφορετικής μορφής κράτους – φιλελεύθερο, κολεκτιβοποιημένο, αναπτυξιακό, σοσιαλδημοκρατικό, θρησκευτικό. Δίνονται σύντομες πληροφορίες για τα χαρακτηριστικά του κάθε κράτους και ζητάμε από τους μαθητές/ τις μαθήτριες να καθορίσουν τις προτεραιότητες των κρατών αυτών.
▪ Να προσδιορίζουν την έννοια της δημοκρατίας. ▪ Να περιγράφουν την ιστορική της εξέλιξη και τις μορφές της – αντιπροσωπευτική, συμμετοχική. ▪ Να αναδεικνύουν τα αίτια της κρίσης του αντιπροσωπευτικού συστήματος διακυβέρνησης. ▪ Να παίρνουν θέση σχετικά με τη δράση των πολιτικών κομμάτων και, εν γένει, τον ρόλο τους στα σύγχρονα αντιπροσωπευτικά συστήματα. ▪ Να εντοπίζουν τα στοιχεία συμμετοχικής δημοκρατίας στα σύγχρονα μοντέλα διακυβέρνησης και να περιγράφουν τα τελευταία. ▪ Να αναγνωρίζουν τον ρόλο της συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών σε σχέση με τη διαμόρφωση της δημόσιας πολιτικής και τη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης.	**6. Το δημοκρατικό κράτος: μια διαχρονική αρχή** ▪ Έννοια & μορφές της δημοκρατίας ▪ Η ταύτιση της δημοκρατίας με το αντιπροσωπευτικό σύστημα ▪ Η κρίση του αντιπροσωπευτικού συστήματος & του παραδοσιακού μοντέλου κυβέρνησης ▪ Ενίσχυση των στοιχείων συμμετοχικής δημοκρατίας στο πλαίσιο των σύγχρονων μοντέλων διακυβέρνησης (η διακυβέρνηση ως πολιτική επικοινωνία)	▪ Δείχνουμε στους μαθητές/ στις μαθήτριες εικόνες από ένα κοινοβούλιο και πίνακες που αναπαριστούν την Εκκλησία του Δήμου στην αρχαία Ελλάδα και τους/τις ζητάμε να επισημάνουν τα χαρακτηριστικά στοιχεία των δύο μορφών δημοκρατίας που παρουσιάζουν. ▪ Αγώνας αντιλογίας με θέμα «Είναι η δημοκρατία πάντα η καλύτερη μορφή διακυβέρνησης;» ▪ Πρόσκληση βουλευτών στο σχολείο και συζήτηση με τους μαθητές για την κρίση του αντιπροσωπευτικού συστήματος. ▪ Διεξαγωγή έρευνας με τη μορφή ερωτηματολογίων με θέμα «Η αποτελεσματικότητα των πολιτικών κομμάτων: η θέσεις των νέων». ▪ Να εξετάσουν τη διαδικασία νομοθετικής ρύθμισης κάποιου

		θέματος (π.χ. της οργάνωσης της δημόσιας δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) σήμερα και της ρύθμισης κάποιων αντίστοιχων θεμάτων στο παρελθόν. Να εστιάσουν στον ρόλο των πολιτικών κομμάτων και στις ομάδες συμφερόντων στη νομοθετική διαδικασία. ▪ Να καταγράψουν τα δημοψηφίσματα που έχουν γίνει στην Ελλάδα και να τα συγκρίνουν με αυτά άλλων κρατών, όπως της Γαλλίας και της Ελβετίας. ▪ Προβολή της συνέντευξης-ντοκιμαντέρ με τίτλο «Τόποι Ζωής-Τόποι Ιδεών: Περί Κράτους».
▪ Να προσδιορίζουν την έννοια της δημόσιας πολιτικής και να αναλύουν τα στάδια χάραξής της. ▪ Να προσδιορίζουν την έννοια των όρων «διαβούλευση», «δημοψήφισμα», «λαϊκή νομοθετική πρωτοβουλία». ▪ Να προσδιορίζουν και αξιολογούν τα μέσα που υιοθετούνται από την ελληνική έννομη τάξη προκειμένου για την ενίσχυση του ρόλου του πολίτη στη χάραξη της δημόσιας πολιτικής. ▪ Να προσδιορίζουν και αξιολογούν τον ρόλο των ομάδων πίεσης στη χάραξη της δημόσιας πολιτικής. ▪ Να προσδιορίζουν τον όρο δημόσια διοίκηση και να παρουσιάζουν τον ρόλο της στην εφαρμογή της δημόσιας πολιτικής. ▪ Να αναδεικνύουν την αναγκαιότητα ελέγχου της δημόσιας διοίκησης ως	**7. Δημόσια πολιτική & δημόσια διοίκηση** **7.1.** Δημόσια πολιτική ▪ Έννοια της δημόσιας πολιτικής ▪ Στάδια της διαδικασίας χάραξης της δημόσιας πολιτικής ▪ Ενίσχυση του ρόλου του πολίτη στη χάραξη της δημόσιας πολιτικής **7.2.** Κοινωνική πολιτική: οι επιμέρους κλάδοι της και το αντικείμενό τους **7.3.** Δημόσια διοίκηση ▪ Έννοια & ρόλος της δημόσιας διοίκησης ▪ Έλεγχος της δημόσιας διοίκησης	▪ Άσκηση προσομοίωσης όσον αφορά στη διαδικασία χάραξης της δημόσιας πολιτικής –για παράδειγμα σχετικά με τη φορολόγηση των πολιτών. Κάθε ομάδα μαθητών/ριών αναλαμβάνει και έναν ρόλο – π.χ. κυβερνητικοί παράγοντες, βιομήχανοι, συνδικάτα εργαζομένων, ομάδες πολιτών κ.α. ▪ Να εξετάσουν τους λόγους που έφεραν στην πολιτική ατζέντα τις τελευταίες δεκαετίες την προστασία του περιβάλλοντος ή τα δικαιώματα των μειονοτήτων. ▪ Πρόσκληση και διεξαγωγή συζήτησης στην τάξη με εκπροσώπους ομάδων πίεσης με στόχο να διακριβώσουν τον

μέσου διασφάλισης της ποιοτικής της λειτουργίας και υλοποίησης της δημόσιας πολιτικής. ▪ Να προσδιορίζουν τα ήδη του ελέγχου και να αξιολογούν την αποτελεσματικότητά τους.		ρόλο τους στη χάραξη της δημόσιας πολιτικής. ▪ Επίσκεψη σε υπουργεία ή επίσκεψη στις ιστοσελίδες υπουργείων προκειμένου να διακριβώσουν τους ρόλους και δράση τους στην εφαρμογή της δημόσιας πολιτικής. ▪ Επίσκεψη σε Α.Δ.Α. ή πρόσκληση στο σχολείο και συζήτηση με εκπροσώπους Α.Δ.Α. προκειμένου να διακριβώσουν τον ρόλο τους στην εφαρμογή της δημόσιας πολιτικής. ▪ Να αναζητήσουν στοιχεία για τη διαδικασία αξιολόγησης της δημόσιας διοίκησης –μπορούν να περιορίσουν την έρευνα σε έναν συγκεκριμένο τομέα- σε διάφορες χρονικές περιόδους στη χώρα μας. ▪ Αγώνας επιχειρηματολογίας με θέμα «Η ανεξέλεγκτη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης ευθύνεται για την κρίση της αντιπροσωπευτικής διακυβέρνησης».

7ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ ΣΤΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ		
Οι μαθητές να μπορούν:	**1. Πολιτισμός και Κουλτούρα**	
• Να αναγνωρίζουν ότι η ποικιλία των ορισμών των εννοιών «πολιτισμός» και «κουλτούρα» εξαρτάται από το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο της εννοιολόγησής τους.	**1.1 Οι έννοιες του πολιτισμού και της κουλτούρας.** • Η πολλαπλότητα των ορισμών του πολιτισμού και της κουλτούρας. • Διάκριση των όρων πολιτισμός και	

• Να αντιπαραβάλλουν τις έννοιες του «πολιτισμού» και της «κουλτούρας» και να προσδιορίζουν τις διαφορές και τις ομοιότητες που υπάρχουν μεταξύ τους.	κουλτούρα.	
• Να προσδιορίζουν την έννοια του πολιτισμού ως ένα σύνολο αξιών, πεποιθήσεων, νοημάτων και συμβόλων, αλλά και ως ένα σύνολο από πρακτικές με τις οποίες παράγονται και μεταδίδονται νοήματα μέσα σε μια κοινωνική ομάδα. • Να αναπτύσσουν, να συγκρίνουν και να αξιολογούν τις διάφορες θεωρητικές προσεγγίσεις του πολιτισμού και της ταυτότητας. • *Να κατανοήσουν ότι κάθε πολιτισμός αποτελεί μια μοναδική ενότητα που δεν μπορεί να ερμηνευτεί με κοινά εξελικτικά κριτήρια που απορρέουν από την ιδέα της εξέλιξης και της προόδου και νομιμοποιούν αξιολογικές κρίσεις και ιεραρχικές σχέσεις ανάμεσα στους πολιτισμούς.* • *Να αμφισβητούν τις εθνοκεντρικές ερμηνείες που αξιολογούν τους πολιτισμούς με βάση τον πολιτισμό του κρίνοντος και να υιοθετούν μια στάση κατανόησης και ανοχής απέναντι στους άλλους πολιτισμούς.* • Να συνειδητοποιήσουν ότι οι πολιτισμικές ταυτότητες είναι κοινωνικές κατασκευές και κατ' επέκταση η γένεση, η διαμόρφωση και το περιεχόμενό τους είναι ρευστά και δυναμικά. • Να αντιληφθούν ότι οι πολιτισμικές ταυτότητες και ετερότητες αντικατοπτρίζουν τις δημιουργικές	**1.2 Οι έννοιες του πολιτισμού και της ταυτότητας στις κοινωνικές επιστήμες.** • Λειτουργισμός. • Δομο-λειτουργισμός. • Δομισμός. • Μεταδομισμός • Κοινωνικός κονστρουκτιβισμός • Η θεωρία της συμβολικής αλληλεπίδρασης • Μεταμοντερνισμός • Η θεωρία της αποδόμησης	• Εφαρμογές στρουκτουραλιστικής ανάλυσης πολιτισμικών πρακτικών: ○ Οι κανόνες με βάση τους οποίους κάθονται οι συγγενείς δίπλα στο γαμπρό και τη νύφη κατά την γαμήλια τελετή και τη δεξίωση αποκαλύπτουν τη δομή του συστήματος συγγένειας μιας κοινωνίας. ○ Τα είδη της τροφής και ο τρόπος παρασκευής τους συμβολίζουν την ταυτότητα του μέλους μιας κοινωνικής ομάδας και τις πολιτισμικές διαφορές μεταξύ των κοινωνικών ομάδων. • «Έτσι κατασκευάζεται ένας φαύλος κύκλος: όσο οι μειονότητες αισθάνονται απειλημένες και αποκλεισμένες τόσο γίνονται αμυντικές, εσωστρεφείς και τόσο περιχαρακώνονται. Παράλληλα, όσο η κυρίαρχη ομάδα αισθάνεται ότι ένα 'ξένο σώμα' απειλεί την ασφάλεια που της υπόσχεται η

επιλογές των ατόμων και των ομάδων		ομοιογένεια, τόσο γίνεται πιο δυσανεκτική και φοβική και τόσο κλείνει την πόρτα στη μειονότητα, επιστρατεύοντας αφομοιωτικές στρατηγικές που προσφέρουν την ψευδαίσθηση της χαμένης ασφάλειας» (Δραγώνα, 2013β). Με βάση το παραπάνω απόσπασμα και τις θεωρίες του κοινωνικού κονστρακτιβισμού και της συμβολικής διαντίδρασης οι μαθητές να περιγράψουν την κατασκευή ταυτότητας των μειονοτήτων και της κυρίαρχης πολιτισμικής ομάδας.
	2. Πολυπολιτισμικές Κοινωνίες.	
• Να εντοπίζουν τα κοινά χαρακτηριστικά των πολιτισμών των ανθρώπινων κοινωνιών που αναφέρονται στη θεσμική οργάνωση και την πολιτισμική έκφραση κοινών λειτουργιών. • Να αναγνωρίζουν ότι η πολιτισμική πολυμορφία αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό της ανθρώπινης ζωής και να περιγράφουν τους ποικίλους τρόπους δράσης, σκέψης και συναίσθησης στις διάφορες κοινωνίες. • Να ερμηνεύουν τη διαμόρφωση των διάφορων πολιτισμών ως αποτέλεσμα μακροχρόνιων διαδικασιών πολιτισμικής συγχώνευσης, αφομοίωσης και ανταλλαγής. • Να αντιλαμβάνονται ότι οι πολιτισμοί των διάφορων κοινωνιών δεν είναι στατικοί	**2.1 Η Πολιτισμική Ποικιλομορφία των Κοινωνιών.** • Η οικουμενική διάσταση του πολιτισμού. • Η πολιτισμική ποικιλομορφία των κοινωνιών. • Οι πολιτισμικές ανταλλαγές και επιρροές μεταξύ των πολιτισμών. • Η διαχρονική εξέλιξη των πολιτισμών.	• Συζήτηση για τις κοινές διαδικασίες και λειτουργίες των ανθρώπινων κοινωνιών που αφορούν την ανατροφή και κοινωνικοποίηση των νέων μελών τους, την προστασία των μελών τους και την κατανομή της δύναμης, την παραγωγή και την κατανομή αγαθών, την προσαρμογή στο φυσικό περιβάλλον, τη σχέση με το ιερό και το βέβηλο. • Παρουσίαση φωτογραφικού υλικού με θέμα τις ποικίλες θρησκευτικές τελετουργίες και τις λατρευτικές εκδηλώσεις του θρησκευτικού συναισθήματος με ταυτόχρονη αξιοποίηση των

αλλά εξελίσσονται κατά τη διάρκεια του χρόνου.		γνώσεων των μαθητών για τις θρησκείες. • Παρουσίαση της ποικιλίας γαμήλιων τελετουργιών και θεσμών στις διάφορες κοινωνίες: θρησκευτικός και πολιτικός γάμος, ενδογαμικοί και εξωγαμικοί κανόνες επιλογής συζύγων, ο θεσμός του συνοικεσίου και η ατομική επιλογή των συζύγων, γαμήλια ανταλλάγματα (προίκα, έδνο). • Συζήτηση για τις πολιτισμικές ανταλλαγές ανάμεσα στους πολιτισμούς με αναφορά σε συγκεκριμένα παραδείγματα πολιτισμικών δανείων που αφορούν εφευρέσεις, χρηστικά αντικείμενα, τροφές, λέξεις, συνήθειες της καθημερινής ζωής. 1) Λεξιλογικά δάνεια και αντιδάνεια ανάμεσα στην ελληνική και άλλες γλώσσες (αγγλικά, γαλλικά, ιταλικά, τουρκικά). 2) Γαστρονομικές επιρροές από ξένες «κουζίνες» στην ελληνική.
• Να διακρίνουν την έντονη κοινωνική και πολιτισμική διαφοροποίηση των σύγχρονων κοινωνιών συγκριτικά με την πολιτισμική ομοιογένεια των παραδοσιακών κοινωνιών • Να αντιλαμβάνονται την πολιτισμική	**2.2 Πολυπολιτισμικές Κοινωνίες.** • Διαφορά παραδοσιακών και σύγχρονων κοινωνιών ως προς το βαθμό και το είδος της κοινωνικής και πολιτισμικής διαφοροποίησης τους.	• Διαθεματική διδασκαλία με τον καθηγητή ιστορίας με θέμα τις εθνικές, θρησκευτικές και γλωσσικές μειονότητες που ιστορικά υπήρξαν στην Ελλάδα και στη συνέχεια

ανομοιογένεια των πολυπολιτισμικών κοινωνιών • Να προσδιορίζουν την έννοια της μειονότητας • Να κατανοούν ότι οι πολυπολιτισμικές κοινωνίες διαφοροποιούνται πολιτισμικά και κοινωνικά με βάση συγκεκριμένα χαρακτηριστικά (φύλο, κοινωνική τάξη, σεξουαλικός προσανατολισμός, βαθμός σωματικής ικανότητας). • Να ορίζουν την έννοια του υποπολιτισμού αναφορικά με τις ιδιαίτερες αξίες, κανόνες, πρότυπα συμπεριφοράς, σύμβολα, συνήθειες και πρακτικές συγκεκριμένων ομάδων που διεκδικούν να επιλέγουν για τον εαυτό τους τον τρόπο ζωής τους.	• Η πολιτισμική ανομοιογένεια των σύγχρονων πολυπολιτισμικών κοινωνιών με βάση το έθνος και τη θρησκεία - Διάκριση με τις πολυεθνικές αυτοκρατορίες και τα πολυεθνικά κράτη. Η έννοια της μειονότητας. • Η πολιτισμική διαφοροποίηση των σύγχρονων πολυπολιτισμικών κοινωνιών με βάση συγκεκριμένα χαρακτηριστικά (φύλο, κοινωνική τάξη, σεξουαλικός προσανατολισμός, βαθμός σωματικής ικανότητας) και η συγκρότηση αντίστοιχων κοινωνικών ομάδων με ιδιαίτερες πολιτισμικές ταυτότητες. Η έννοια του υποπολιτισμού.	αφομοιώθηκαν πολιτισμικά και κοινωνικά. • Ομαδοσυνεργατική δραστηριότητα: Οι μαθητές να χωριστούν σε ομάδες και να ερευνήσουν περιπτώσεις μειονοτήτων σε Ελλάδα, Ευρώπη και τον υπόλοιπο κόσμο. Προτεινόμενοι άξονες διερεύνησης είναι οι εξής: ○ Στην Ελλάδα (μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης, Πομάκοι, Ρομά), ○ Στην Ευρώπη: (π.χ. οι Βάσκοι και οι Καταλανοί στην Ισπανία, η ελληνική μειονότητα στην Αλβανία, η Ουγγρική μειονότητα και οι Ρομά στη Ρουμανία), ○ Στον υπόλοιπο κόσμο: η κοινότητα Μούρλε στο Νότιο Σουδάν, εθνοτικές ή φυλετικές ομάδες που αποτελούν κοινωνικές μειονότητες παρά την αριθμητική τους πλειοψηφία (η μειονότητα των μαύρων στη Νότια Αφρική την περίοδο του apartheid και η μειονότητα της ομάδας Χούτου στην Ρουάντα). • Με τη μέθοδο του καταιγισμού ιδεών (brainstorming) και/ή με

		παρουσίαση οπτικού υλικού (φωτογραφίες, αφίσες, σκίτσα), οι μαθητές καλούνται να αναγνωρίσουν ποικίλες κοινωνικές ομάδες που χαρακτηρίζονται από τη δική τους ιδιαίτερη κουλτούρα και τρόπο ζωής (π.χ. η κουλτούρα των νέων, η κουλτούρα των γκέι, η κουλτούρα των πανκ). Στη συνέχεια προσδιορίζουν και αναλύουν τις ιδιαίτερες αξίες, πρότυπα συμπεριφοράς, σύμβολα, συνήθειες και πρακτικές που συνιστούν την ιδιαίτερη κουλτούρα αυτών των ομάδων και του τρόπου ζωής τους.
• Να ορίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα ως οικουμενικές ηθικές αρχές που θέτουν συγκεκριμένα πρότυπα συμπεριφοράς και αποτελούν σημείο αναφοράς για την αποδοχή ή απόρριψη των πολιτισμικών πρακτικών μιας κοινωνίας. • Να αντιλαμβάνονται ότι πολλές πολιτισμικές και πολιτικές πρακτικές σε δυτικές και μη-δυτικές κουλτούρες καταστρατηγούν τα ανθρώπινα δικαιώματα και να ευαισθητοποιηθούν για την καταπάτηση των δικαιωμάτων των παιδιών και των γυναικών. • Να υιοθετούν μια στάση ανοχής απέναντι στους διαφορετικούς πολιτισμούς και ταυτόχρονα να απορρίπτουν τις πολιτισμικές πρακτικές που παραβιάζουν	**2.3 Τα ανθρώπινα δικαιώματα ως βάση για την υπέρβαση του πολιτισμικού σχετικισμού.** • Η οικουμενικότητα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. • Περιγραφή πολιτισμικών και πολιτικών πρακτικών σε δυτικές και μη-δυτικές κουλτούρες που παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα. • Η προάσπιση της πολιτισμικής πολυμορφίας με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα.	• Ομαδοσυνεργατική δραστηριότητα: Να εξεταστούν κατά ομάδες μαθητών τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά σε διαφορετικές χώρες (Ελλάδα, μια χώρα της Δυτικής Ευρώπης και μια της Αφρικής) και τα δικαιώματα τους σε σχέση με τους εξής άξονες: οικογένεια, εκπαίδευση, υγεία, παιδική εργασία, φτώχεια. • Ομαδοσυνεργατική δραστηριότητα: Να εξεταστούν κατά ομάδες μαθητών τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες σε

τα ανθρώπινα δικαιώματα.		διαφορετικές χώρες (Ελλάδα, μια χώρα της Δυτικής Ευρώπης και μια της Ασίας) και τα δικαιώματα τους σε σχέση με τους εξής άξονες: οικογένεια, εκπαίδευση, υγεία, εργασία, πολιτική δράση.
	3. Η Δυναμική της Παγκοσμιοποίησης: Ταυτότητες και Ετερότητες.	
• Να ερμηνεύουν την αύξηση στην κλίμακα και την ταχύτητα των παγκόσμιων πολιτισμικών ανταλλαγών με βάση τις τεχνολογικές εξελίξεις στους τομείς της πληροφορίας και της ενημέρωσης και τη δημιουργία παγκόσμιων εταιρειών ΜΜΕ και δικτύων επικοινωνιών. • Να προσδιορίζουν την παγκοσμιοποίηση ως μια δυναμική διαδικασία που δεν επιφέρει αλλαγές προς μια ενιαία κατεύθυνση αλλά χαρακτηρίζεται από αμοιβαία αντιτιθέμενες τάσεις.	**3.1 Οι πολιτισμικές διαστάσεις της Παγκοσμιοποίησης και ο δυναμικός χαρακτήρας της.**	• Οι μαθητές αναζητούν ποσοτικά και ποιοτικά ερευνητικά δεδομένα που αφορούν την αύξηση των παγκόσμιων πολιτισμικών ανταλλαγών κάτω από την επίδραση των νέων τεχνολογιών της πληροφορίας και της ενημέρωσης, καθώς και των παγκόσμιων εταιρειών ΜΜΕ και δικτύων επικοινωνίας.
• Να αντιλαμβάνονται ότι η παγκοσμιοποίηση χαρακτηρίζεται από τη διαλεκτική της πολιτισμικής ομογενοποίησης (καταναλωτικές συμπεριφορές, οικουμενικές αξίες, κοινοί τρόποι ζωής στις μητροπόλεις) με την πολιτισμική διαφοροποίηση (οι τοπικές συνθήκες καθορίζουν την αφομοίωση του παγκόσμιου). • Να ερμηνεύουν την ομογενοποίηση κυρίως ως δυτικοποίηση και αμερικανοποίηση εξαιτίας των άνισων	**3.2 Πολιτισμική ομογενοποίηση έναντι πολιτισμικής διαφοροποίησης και έμφασης σε τοπικές ταυτότητες.**	• Να διεξαχθεί επισκόπηση με χρήση ερωτηματολογίου που να διερευνά τις μουσικές και κινηματογραφικές επιλογές των μαθητών του Λυκείου σε συνάρτηση με τη χώρα παραγωγής των αντίστοιχων πολιτιστικών προϊόντων. • Διεξαγωγή αγώνα επιχειρηματολογίας: οι μαθητές χωρίζονται σε δύο ομάδες εκ των οποίων η μία

σχέσεων εξουσίας ανάμεσα στο κέντρο και την περιφέρεια.		επιχειρηματολογεί υπέρ της άποψης ότι η παγκοσμιοποίηση οδηγεί στην ομογενοποίηση των πολιτισμών και στην αμερικανοποίηση (MacDonald's, Coca-cola, Multiplex Cinema, αμερικάνικες τηλεοπτικές σειρές και ταινίες) και η άλλη υποστηρίζει την άποψη ότι οι εθνικοί και τοπικοί πολιτισμοί είτε καθορίζουν την αφομοίωση παγκόσμιων πολιτισμικών προτύπων (π.χ. η προσαρμογή των προϊόντων της αλυσίδας MacDonald's στις ιδιαιτερότητες των μουσουλμανικών χωρών) είτε διατηρούν την αυτόνομή τους δυναμική (π.χ. η ελληνική μουσική παράδοση).
• Να αναλύουν τον τρόπο με τον οποίο η παγκοσμιοποίηση συντελεί στην διαμόρφωση νέων συλλογικών ταυτοτήτων σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο. • Να αναγνωρίζουν και να κατηγοριοποιούν τις νέες μορφές συλλογικών ταυτοτήτων	**3.3 Νέες Ταυτότητες έναντι Παραδοσιακών Ταυτοτήτων.** **3.3.1 Νέες Συλλογικές Ταυτότητες.** • Υβριδικές πολυσυλλεκτικές ταυτότητες. • Ταυτότητες που συνενώνουν διαφορετικές πολιτισμικές κοινότητες έναντι της κυρίαρχης πολιτισμικής ομάδας • Παγκόσμιες ταυτότητες με κοσμοπολίτικο χαρακτήρα που συνδυάζουν το τοπικό με το παγκόσμιο. • Καταναλωτικές ταυτότητες.	• «Πώς συνδυάζεται το μαλλί «μοϊκάνα», τα τατουάζ, οι «επιθετικές» κιθάρες και τα αναρχικά σύμβολα με το Κοράνι, την μπούρκα, τα τζαμιά και το Ραμαζάνι; Όλα απαντώνται στην «taqwacore», μια γρήγορα αναδυόμενη υποκουλτούρα στις Ηνωμένες Πολιτείες, η οποία συγκεντρώνει κάποια χαρακτηριστικά της σύγχρονης πολυπολιτισμικής κοινωνίας: νέοι μουσουλμάνοι που

		συνθέτουν και απορρίπτουν στοιχεία τόσο της αμερικανικής όσο και της ισλαμικής κουλτούρας, ανεβάζουν τις ηλεκτρικές κιθάρες στο τέρμα και γράφουν τραγούδια κάτω από το «λάβαρο» της πανκ μουσικής». Με αφορμή το παραπάνω απόσπασμα οι μαθητές να συζητήσουν για τις υβριδικές ταυτότητες μεταναστών, ιδίως δεύτερης και τρίτης γενιάς, που συγχωνεύουν πολιτισμικές παραδόσεις της χώρας προέλευσης με πολιτισμικά στοιχεία της χώρας υποδοχής. • Παράδειγμα ταυτοποίησης διαφορετικών πολιτισμικών κοινοτήτων είναι η έννοια του «μαύρου» που στο βρετανικό πλαίσιο τη δεκαετία του 1970 παρείχε κοινή ταυτότητα για τις κοινότητες αφρο-καραϊβικής και ασιατικής καταγωγής λόγω της κοινής αντιμετώπισής τους από την κυρίαρχη πολιτισμική ομάδα. • Παρουσίαση των εννοιών της ευρωπαϊκής ιθαγένειας και του ευρωπαίου πολίτη και συζήτηση για τη σχέση μεταξύ της ευρωπαϊκής ταυτότητας με εκείνες των εθνικών κρατών της Ε.Ε.

		• Ομαδοσυνεργατική δραστηριότητα: Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και διερευνούν τη διαμόρφωση παγκόσμιων ταυτοτήτων με κοσμοπολίτικο χαρακτήρα που συνδυάζουν το τοπικό με το παγκόσμιο. Προτεινόμενοι άξονες διερεύνησης είναι οι εξής: o κάτοικοι των μητροπολιτικών κέντρων της παγκοσμιοποίησης, o ακτιβιστές υπερεθνικών κοινωνικών κινημάτων, o μέλη μη κυβερνητικών οργανώσεων, o μέλη χριστιανικών εκκλησιών. • Συζήτηση για καταναλωτικά προϊόντα και πρακτικές που διαμορφώνουν ταυτότητες σε παγκόσμιο επίπεδο (π.χ. Coca-Cola, McDonalds, διαφημιστικές εικόνες).
• Να ερμηνεύουν την ενίσχυση του εθνικισμού στην Ευρώπη και στον υπόλοιπο κόσμο ως αποτέλεσμα του φόβου και της απειλής που αισθάνονται οι άνθρωποι λόγω της παγκοσμιοποίησης και της συνακόλουθης περιχαράκωσής τους σε παραδοσιακές εθνικές ταυτότητες. • Να αναλύουν τις διαφορετικές μορφές αναζωπύρωσης του εθνικισμού στην Ευρώπη.	**3.3.2 Ενίσχυση και Επαναβεβαίωση Παραδοσιακών Ταυτοτήτων.** **3.3.2.1 Εθνικισμός**	• Ομαδοσυνεργατική δραστηριότητα: Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και διερευνούν τις διαφορετικές μορφές αναζωπύρωσης του εθνικισμού στην Ευρώπη. Προτεινόμενοι άξονες διερεύνησης είναι οι εξής: o η εμφάνιση εθνικιστικών κινημάτων σε χώρες της

		Δυτικής Ευρώπης με αίτημα την υποτιθέμενη κοινωνική και πολιτισμική ομοιογένεια, ○ η δημιουργία νέων εθνικών κρατών στη βάση ομογενοποιημένων πολιτισμικών ταυτοτήτων που στηρίζονται σε εθνικούς και θρησκευτικούς όρους (τα κράτη της Βαλτικής μετά τη διάλυση της ΕΣΣΔ ή της Γιουγκοσλαβίας, η Ουκρανία) ○ η αναζωπύρωση εθνικών/εθνοτικών κινημάτων που διεκδικούν είτε αυτονομία εντός των υπαρχόντων εθνικών κρατών είτε αυτοδιάθεση και δημιουργία ανεξάρτητων εθνικών κρατών (Χώρα των Βάσκων, Καταλονία, Σκωτία) • Οι μαθητές να αναζητήσουν άρθρα από τον ημερήσιο και τον περιοδικό τύπο που να αναφέρονται σε συγκρούσεις οπαδών εθνικών ομάδων σε ποδοσφαιρικούς αγώνες και να διατυπώσουν τις απόψεις τους για τη σχέση μεταξύ εθνικισμού και αθλητισμού.

• Να προσδιορίζουν τα βασικά χαρακτηριστικά του θρησκευτικού φονταμενταλισμού και να αναλύουν τη σχέση του με τον εθνικισμό. • Να ερμηνεύουν την έκρηξη του ισλαμικού φονταμενταλισμού σε πολλές μουσουλμανικές χώρες και την αναβίωση παραδοσιακών πρακτικών και τρόπων ζωής ως προσπάθεια εθνικής και πολιτισμικής επιβεβαίωσης και αντίδρασης στις δυτικές επιρροές, αλλά και ως συνέπεια της αποσύνθεσης των παραδοσιακών κοινωνιών και της αποτυχίας του έθνους-κράτους να εκσυγχρονίσει τις κοινωνίες και να διανείμει τα οφέλη της οικονομικής ανάπτυξης στο σύνολο του πληθυσμού. • Να συσχετίζουν την ενίσχυση του θρησκευτικού φανατισμού στη μουσουλμανική νεολαία δυτικοευρωπαϊκών χωρών με την απογοήτευση που δημιούργησαν οι διακρίσεις και ο κοινωνικός αποκλεισμός εναντίον των μουσουλμανικών μειονοτήτων. • Να εξηγούν την ανάπτυξη χριστιανικών φονταμενταλιστικών θρησκευτικών οργανώσεων κυρίως στις ΗΠΑ με βάση την ιστορική παράδοση του φονταμενταλισμού στη χώρα αυτή και την αντίδραση στην παγκοσμιοποίηση και στον κλονισμό της πατριαρχίας. • Να διακρίνουν τις αρχές και τους κανόνες των θρησκειών από τις παραμορφωμένες ερμηνείες τους που συνιστούν τη θεωρία	**3.3.2.2 Φονταμενταλισμός** • **Τα Χαρακτηριστικά του Φονταμενταλισμού και η σχέση του με τον Εθνικισμό** • **Η έκρηξη του ισλαμικού Φονταμενταλισμού σε μουσουλμανικές χώρες και στη μουσουλμανική νεολαία δυτικών χωρών.** • **Η αναζωπύρωση του Χριστιανικού Φονταμενταλισμού.** • **Ο Ιουδαϊκός Φονταμενταλισμός.**	• Οι μαθητές να αναζητήσουν άρθρα και ειδήσεις από τον ημερήσιο και περιοδικό τύπο που αφορούν το ισλαμικό φονταμενταλισμό σε μουσουλμανικές χώρες και να προβληματιστούν για τα αίτια του συγκεκριμένου φαινομένου. • «Οι μουσουλμάνοι αισθάνονται ότι η κοινωνική αποδοχή από τους Ευρωπαίους ταυτίζεται όλο και περισσότερο με την απάρνηση της μουσουλμανικής τους ταυτότητας. Παραπονούνται ότι οι αξίες του ισλαμισμού παρουσιάζονται να υποσκάπτουν τις δυτικές αξίες, ενώ κατά την άποψή τους μπορούν να συνυπάρχουν. Θεωρούν ότι έχει υποτιμηθεί η προσφορά του ισλαμικού πολιτισμού στον παγκόσμιο και η συνεισφορά των κοινοτήτων τους στην οικονομική ανάπτυξη των κρατών της Ε.Ε. Το συναίσθημα αποκλεισμού είναι εντονότερο μεταξύ των μουσουλμάνων δεύτερης και τρίτης γενιάς». Με αφορμή την παραπάνω έρευνα «Αντιλήψεις για τη διακριτική μεταχείριση και την ξενοφοβία» του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου,

και πρακτική των φονταμενταλιστικών κινημάτων και οργανώσεων.		οι μαθητές να προβληματιστούν σχετικά με τις πιθανές συνέπειες της ισλαμοφοβίας στην Ευρώπη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^{ο} **ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ**		
• Να επισημαίνουν και να ερμηνεύουν τις σημαντικότερες αλλαγές στην ιστορία των μεταναστεύσεων. • Να κατανοούν την ιστορικότητα του μεταναστευτικού φαινομένου και να συγκρίνουν τις διαχρονικές όψεις του. • Να συσχετίζουν τις μετακινήσεις πληθυσμών και τις μεταναστευτικές ροές με την κοινωνική συγκρότηση μιας σειράς χωρών, όπως οι χώρες της αμερικανικής ηπείρου. • Να αναγνωρίζουν ότι πολλές ευρωπαϊκές χώρες αποτέλεσαν όχι μόνο χώρες υποδοχής αλλά και προέλευσης μεταναστών.	**1. Μετακινήσεις πληθυσμών- Μετανάστευση σε ιστορική προοπτική**	• Ομαδοσυνεργατική δραστηριότητα: Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και διερευνούν συνοπτικά την ιστορική εξέλιξη των μετακινήσεων πληθυσμών και της μετανάστευσης και στη συνέχεια παρουσιάζουν στην ολομέλεια τα ευρήματά τους. Προτεινόμενοι άξονες διερεύνησης είναι οι εξής: ○ η Ελλάδα ως χώρα προέλευσης και χώρα υποδοχής μεταναστών από τα τέλη του 19^{ου} έως τις αρχές του 21^{ου} αιώνα, ○ οι μετακινήσεις πληθυσμών και τα μεταναστευτικά ρεύματα που διαμόρφωσαν τις κοινωνίες των ΗΠΑ, του Καναδά και της Αυστραλίας, ○ τα μεταναστευτικά ρεύματα από και προς τις χώρες της Ευρώπης (π.χ. Μεγάλη Βρετανία). • Ερευνητική Εργασία: «Η Μετανάστευση στον Κινηματογράφο». Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και καταγράφουν ταινίες από τον ελληνικό και τον παγκόσμιο κινηματογράφο που απεικονίζουν τη μεταναστευτική

		εμπειρία. Με αφορμή διαφημιστικές αφίσες, φωτογραφίες, ή αποσπάσματα από τις πιο χαρακτηριστικές ταινίες που παρουσιάζονται στην ολομέλεια της τάξης, οι μαθητές προσδιορίζουν τις διάφορες μορφές της μετακίνησης των πληθυσμών σε ιστορική προοπτική και αναλύουν τις αιτίες του μεταναστευτικού φαινομένου.
• Να συγκρίνουν το μεταναστευτικό φαινόμενο ως προς την ένταση και τις μορφές του κατά την εποχή της βιομηχανικής επανάστασης και της παγκοσμιοποίησης. • Να ερμηνεύουν την αύξηση των οικονομικών μεταναστών σε συνάρτηση με την όξυνση των περιφερειακών ανισοτήτων του πλανήτη λόγω της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας και σε σχέση με την δημιουργία συνθηκών εξαθλίωσης στις χώρες προέλευσης των μεταναστών. • Να εξηγούν την αύξηση των μεταναστατευτικών ροών με βάση τα οικολογικά προβλήματα που προκαλούν η κλιματική αλλαγή και το μοντέλο ανάπτυξης που συνδέεται με την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας.	**2. Παγκοσμιοποίηση και Μετανάστευση** • Νέες μορφές πληθυσμιακής μετακίνησης και μετανάστευσης • Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και η αύξηση των οικονομικών μεταναστών	• Με αφορμή το άρθρο του Κωνσταντίνου, Δ (2013), οι μαθητές εντοπίζουν τις διαφορές του μεταναστευτικού φαινομένου μεταξύ της εποχής της βιομηχανικής επανάστασης και αυτής της παγκοσμιοποίησης.
• Να εξηγούν την πολιτισμική πολυμορφία των σύγχρονων	**3. Μετανάστευση και Πολιτισμικές Ταυτότητες**	• Με αφορμή το άρθρο του Βασίλη Αράπογλου (2013) για τα μοντέλα

δυτικών κοινωνιών με βάση την αύξηση των οικονομικών μεταναστών και των προσφύγων. • Να αντιλαμβάνονται ότι πολλοί μετανάστες δεύτερης και τρίτης γενιάς σε χώρες του Δυτικού κόσμου διατηρούν και επαναπροσδιορίζουν τις πολιτισμικές ταυτότητές τους με στοιχεία των χωρών προέλευσής τους. • Να συσχετίζουν τον οικιστικό διαχωρισμό των μεταναστών στις μητροπόλεις του δυτικού κόσμου με φαινόμενα κοινωνικής πόλωσης • Να περιγράφουν τον τρόπο με τον οποίο οι δυτικές κοινωνίες προσλαμβάνουν τον πολιτισμό των μη-δυτικών κοινωνιών. • Να αναλύουν τους παράγοντες που οδηγούν στην εμφάνιση και όξυνση ρατσιστικών και ξενοφοβικών στάσεων και συμπεριφορών στις δυτικές κοινωνίες.	• Ενίσχυση της πολιτισμικής ποικιλότητας των δυτικών κοινωνιών • Ο υβριδισμός των πολιτισμικών ταυτοτήτων των μεταναστών δεύτερης και τρίτης γενιάς • Οικιστικός διαχωρισμός των μεταναστευτικών κοινοτήτων στις πόλεις εγκατάστασης των μεταναστών • Η Δύση και οι «Άλλοι»: Κριτική αποτίμηση των θεωριών του Samuel Huntington και του Edward Said • Ρατσισμός και ξενοφοβία	κοινωνικής ένταξης σε σχέση με το δικαίωμα στην πόλη, οι μαθητές εξετάζουν τη συσχέτιση μεταξύ του οικιστικού διαχωρισμού των μεταναστών και του αστικού κατακερματισμού στις μητροπόλεις του δυτικού κόσμου με φαινόμενα κοινωνικής πόλωσης και συστηματικής μετατροπής της διαφοράς σε κοινωνική μειονεξία. Στη συνέχεια προτείνουν μέτρα για την αναστροφή του στιγματισμού των οικιστικών περιοχών με μετανάστες και την υπεράσπιση των κατοίκων που εκδιώκονται από αυτές. • Τα «Περάσματα»: ένα βιωματικό παιχνίδι της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ που βασίζεται στη μέθοδο της προσομοίωσης και επιτρέπει στους συμμετέχοντες μαθητές να βιώσουν πιο αποτελεσματικά τη μεταναστευτική εμπειρία μέσα από τη διαδικασία της δραματοποίησης και αναπαράστασης της πραγματικότητας. • Διεξαγωγή αγώνα επιχειρηματολογίας: οι μαθητές χωρίζονται σε δύο ομάδες εκ των οποίων η μία επιχειρηματολογεί υπέρ της άποψης ότι μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου η σύγκρουση μεταξύ των δυτικών και ισλαμικών απόψεων θα αποτελέσουν μέρος μιας παγκόσμιας σύγκρουσης πολιτισμών εξαιτίας της επιθετικής στάσης του ισλαμικού κόσμου απέναντι στους άλλους και η

		άλλη υποστηρίζει τη θέση ότι η δύση αντιλαμβάνεται τον υπόλοιπο κόσμο, και ιδιαίτερα τους μουσουλμάνους, σχηματικά μέσω στερεοτύπων και προκαταλήψεων.
• Να προσδιορίζουν την έννοια της μεταναστευτικής πολιτικής και να αντιλαμβάνονται τη σημασία των δομών και των στρατηγικών της στις διαδικασίες ένταξης των μεταναστών. • Να συγκρίνουν τις μεταναστευτικές πολιτικές που έχουν εφαρμοστεί μεταπολεμικά στην Ευρώπη και να αναλύουν κριτικά τις μεταξύ τους διαφορές ως προς το περιεχόμενο και τα αποτελέσματά τους. • Να διατυπώνουν τις απόψεις τους για τις δυνατότητες και τις προϋποθέσεις εφαρμογής του πολιτισμικού πλουραλισμού ως στρατηγικής ένταξης των μεταναστών, η οποία προστατεύει την πολιτισμική έκφρασή τους και ταυτόχρονα αναγνωρίζει τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες των χωρών υποδοχής.	**4. Μεταναστευτικές Πολιτικές στις Σύγχρονες Πολυπολιτισμικές Κοινωνίες** • Η έννοια και τα είδη της μεταναστευτικής πολιτικής o Η πολιτική του φιλοξενούμενου εργάτη o Η πολιτική της αφομοίωσης o Η πολιτική του χωνευτηρίου o Η πολιτική της ένταξης-ενσωμάτωσης και του πολιτισμικού πλουραλισμού • Προϋποθέσεις του πολιτισμικού πλουραλισμού ως πολιτικής ένταξης των μεταναστών	• Τα βασικά χαρακτηριστικά των μεταναστευτικών πολιτικών παρουσιάζονται σε καρτέλες και οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες με κριτήριο τη συμφωνία τους με συγκεκριμένες πολιτικές. Με τη βοήθεια αποσπασμάτων σχετικής βιβλιογραφίας [Μουσούρου, Λ. (1991) & Μπαγκαβός, Χ.-Παπαδοπούλου,Δ. (2006)], οι μαθητές καταγράφουν τα επιχειρήματα που συνηγορούν υπέρ της ορθότητας της επιλογής τους και εντοπίζουν τα μειονεκτήματα των άλλων μεταναστευτικών πολιτικών. Στην ολομέλεια της τάξης γίνεται αντιπαραβολή της επιχειρηματολογίας τους και οι διαφορετικές προσεγγίσεις μεταναστευτικής πολιτικής συγκρίνονται και αξιολογούνται ως προς το περιεχόμενο και την αποτελεσματικότητά τους. • Πρόσκληση στην τάξη εκπροσώπων της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ ή ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται για την προστασία των μεταναστών για να συζητηθούν τα προβλήματα της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών στις χώρες υποδοχής τους. • Οι μαθητές διερευνούν τη σχέση μεταξύ του δικαιώματος πολιτισμικής έκφρασης

		των μεταναστών και της αναγνώρισης των πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων των χωρών υποδοχής με αφορμή συγκεκριμένα παραδείγματα που απασχολούν την ελληνική και άλλες ευρωπαϊκές κοινωνίες: ○ Το δημοψήφισμα που διεξήχθη στην Ελβετία το 2009 σχετικά με την απαγόρευση ανέγερσης μιναρέδων. ○ Το ζήτημα της ίδρυσης και ανέγερσης μουσουλμανικού τεμένους στην Αθήνα. ○ Οι νόμοι που στη Γαλλία απαγορεύουν στις γυναίκες που φορούν νικάμπ ή μπούργκα να κυκλοφορούν σε δημόσιους χώρους. Επίσης απαγορεύεται η χρήση της μαντίλας στα σχολεία γιατί θεωρείται θρησκευτικό σύμβολο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9ο Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ & ΟΙ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ		
Οι μαθητές/ριες να μπορούν • Να αντιλαμβάνονται τις διαφορετικές έννοιες που δύναται να εκλάβει η παγκοσμιοποίηση ανάλογα με την εκάστοτε επιστημονική - ιστορική, οικονομική, πολιτική, κοινωνιολογική - και ιδεολογική προσέγγιση και να αναδεικνύουν τα κοινά στοιχεία των διαφορετικών θεωρήσεων και	**1. Η έννοια της παγκοσμιοποίησης** • Έννοια & φύση της παγκοσμιοποίησης : νέο ή παλαιό φαινόμενο, κατάσταση, διαδικασία, ιδεολογία; • Διακριτά στοιχεία της παγκοσμιοποίησης	• Κάθε μαθητής/ρια καλείται να αναφέρει μία λέξη που του/της έρχεται στο μυαλό στο άκουσμα της λέξης παγκοσμιοποίηση. Γίνεται καταγραφή των λέξεων και στη συνέχεια οι μαθητές/ριες σε ομάδες καλούνται να επιλέξουν πέντε από τις λέξεις αυτές και συνδέοντάς τες να ορίσουν την παγκοσμιοποίηση. Τα πορίσματα παρουσιάζονται στην ολομέλεια. Κατόπιν γίνεται προσπάθεια

εννοιολογικών οριοθετήσεων. • Να αναπτύσσουν και αξιολογούν τη συζήτηση που διεξάγεται σε θεωρητικό επίπεδο αναφορικά με την έννοια και φύση της παγκοσμιοποίησης (ρεαλιστές, φιλελεύθεροι, μαρξιστές κ.α. ή, γενικότερα, σκεπτικιστές και υπέρμαχοι της παγκοσμιοποίησης). • Να διακρίνουν τις φάσεις / «κύματα» της παγκοσμιοποίησης σύμφωνα με τους σκεπτικιστές		διασύνδεσης των ορισμών με θεωρητικές προσεγγίσεις. • Απόσπασμα από το άρθρο του Νίκου Μουζέλη με τίτλο «Παγκοσμιοποίηση, μύθοι και πραγματικότητες» που εστιάζει στις φάσεις της παγκοσμιοποίησης. Ζητάμε από τους μαθητές/τις μαθήτριες εργαζόμενοι σε ομάδες να σχολιάσουν την προσέγγιση αυτή της παγκοσμιοποίησης. Καλό είναι η δραστηριότητα να πραγματοποιηθεί σε εργαστήριο ή βιβλιοθήκη ώστε να δοθεί η δυνατότητα αναζήτησης πληροφοριών για την κοινωνικοοικονομική και πολιτική κατάσταση στις ιστορικές περιόδους που καλύπτουν τα «κύματα» της παγκοσμιοποίησης. • Εικόνες από τον κόσμο πριν τη δεκαετία του '60 και εικόνες από τον κόσμο μετά τη δεκαετία του '60 –οπτικοποίηση των διαστάσεων της παγκοσμιοποίησης- ως μια αφόρμηση για συζήτηση με στόχο την κατανόηση και προσδιορισμό της φύσης της.
• Να ερμηνεύουν την παγκοσμιοποίηση ως αποτέλεσμα της ενσωμάτωσης ολοένα και περισσότερων περιοχών του πλανήτη στο παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα και της κυριαρχίας του νεοφιλελεύθερου οικονομικού μοντέλου στη διεθνή οικονομία.	**2. Οι αιτίες της παγκοσμιοποίησης** • Οικονομία • Τεχνολογία • Πολιτική • Πολυδιάστατες προσεγγίσεις	• Παρουσίαση αποσπασμάτων από το ντοκιμαντέρ «Το μεγάλο ξεπούλημα» του Florian Opitz και την εκπομπή του Στέλιου Κούλογλου Ρεπορτάζ χωρίς Σύνορα με θέμα «Η Παγκοσμιοποίηση από το Α ως το Ω» και διανομή από βιβλία και άρθρα που αναφέρονται στις κινητήριες δυνάμεις της παγκοσμιοποίησης. Με αφορμή αυτό το

• Να αναγνωρίζουν ως βασική αιτία της παγκοσμιοποίησης τις σύγχρονες τεχνολογικές εξελίξεις, ιδιαίτερα στον τομέα της πληροφορικής, που συμπυκνώνουν το χώρο και το χρόνο και ενισχύουν την παγκόσμια αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση σε όλα τα επίπεδα. • Να συσχετίζουν την παγκοσμιοποίηση με τη διαμόρφωση μιας φιλελεύθερης παγκόσμιας τάξης που στηρίζεται στην πολιτική και στρατιωτική κυριαρχία των εθνικών κρατών και στις μεταξύ τους σχέσεις συνεργασίας και αλληλεξάρτησης. • Να αναλύουν τις πολυδιάστατες θεωρητικές προσεγγίσεις που συνδέουν την παγκοσμιοποίηση με ποικίλους παράγοντες, όπως είναι ο καπιταλισμός, το διακρατικό σύστημα παγκόσμιας διακυβέρνησης, ο μιλιταρισμός και η εκβιομηχάνιση.		υλικό οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και διερευνούν τις αιτίες της παγκοσμιοποίησης. Προτεινόμενοι άξονες διερεύνησης: το παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα και το νεοφιλελεύθερο οικονομικό μοντέλο, οι τεχνολογικές εξελίξεις και ιδιαίτερα οι νέες τεχνολογίες της πληροφορίας και της ενημέρωσης, η πολιτική και στρατιωτική κυριαρχία των εθνικών κρατών και κυρίως των ισχυρών δυτικών κρατών.
• Να αντιλαμβάνονται τον ρόλο των πολυεθνικών επιχειρήσεων, των ομάδων συμφερόντων τους και του τραπεζικού συστήματος στην παγκοσμιοποίηση της οικονομίας. • Να εντοπίζουν και αξιολογούν τις συνέπειες που επιφέρει η	**3. Οι διαστάσεις της παγκοσμιοποίησης σε οικονομικό επίπεδο** • Παγκόσμια οικονομία – Μεγιστοποίηση της οικονομικής αλληλεξάρτησης • Παγκόσμια οικονομική διακυβέρνηση	• Με αφόρμηση γελοιογραφία, συζήτηση για τις διαστάσεις της παγκοσμιοποίησης στην οικονομική ζωή. Γελοιογραφίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν και για την κάλυψη άλλων διαστάσεων της οικονομικής παγκοσμιοποίησης. • Χωρίζουμε την τάξη σε ομάδες (ΗΠΑ,

ενίσχυση της αλληλεξάρτησης των τριών βασικών κέντρων της παγκόσμιας οικονομίας. • Να αναγνωρίζουν και αξιολογούν τις αλλαγές που λαμβάνουν χώρα όσον αφορά στον καταμερισμό εργασίας σε παγκόσμιο επίπεδο και να συσχετίζουν την κινητικότητα του εργατικού δυναμικού με την παγκοσμιοποίηση. .		Κίνα, χώρες της βορείου Αφρικής, χώρες της Δυτικής Αφρικής, Βόρεια & Κεντρική Ευρώπη, Νότια Ευρώπη) και τους ζητάμε να αναζητήσουν και καταγράψουν πληροφορίες αναφορικά με το πώς έχει επηρεάσει η παγκοσμιοποίηση την οικονομία των κρατών αυτών. Τα πορίσματα παρουσιάζονται στην τάξη και ακολουθεί συζήτηση για τις επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης στην οικονομία. • Οι μαθητές/ριες χωρίζονται σε ομάδες και αναλαμβάνουν να μελετήσουν τον ρόλο κάποιας πολυεθνικής / διεθνικής / υπερεθνικής επιχείρησης στην οικονομική ζωή διαφορετικών χωρών – στοιχεία μπορούν να αντλήσουν και από τις ιστοσελίδες διαφόρων ΜΚΟ. • Οι μαθητές/ριες σε ομάδες αναλαμβάνουν να εξετάσουν τον ρόλο της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας στην εμφάνιση παγκόσμιων οικονομικών προβλημάτων-κρίσεων – π.χ. διασύνδεση του κραχ του 2007-2009 στις ΗΠΑ με την οικονομική ύφεση στην Ευρώπη το 2010. • Παρακολούθηση ντοκιμαντέρ ή ταινίας με θέμα την οικονομική κρίση και συζήτηση για τον ρόλο της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας σε αυτή.
• Να αναγνωρίζουν ότι ο αυξανόμενος βαθμός αλληλεξάρτησης μεταξύ των κοινωνιών έχει δημιουργήσει μια	**4. Οι διαστάσεις της παγκοσμιοποίησης σε πολιτισμικό επίπεδο** • Ανάδυση μιας κουλτούρας	• «Η επέκταση των αγορών σκοντάφτει στα όρια του πλανήτη και η εκμετάλλευση των πόρων στους φραγμούς της φύσης» (Χάμπερμας,

παγκόσμια κοινωνία κινδύνου στην οποία τα οικολογικά προβλήματα απειλούν συνολικά την επιβίωση του πλανήτη. • Να συσχετίζουν την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων με τη θεσμική συγκρότηση μιας παγκόσμιας περιβαλλοντικής διακυβέρνησης που θα στοχεύει σε κοινωνικές και τεχνολογικές μεταβολές. • Να ερμηνεύουν την εμφάνιση ενός παγκόσμιου συστήματος παραγωγής, διανομής και κατανάλωσης πληροφοριών σε συνάρτηση με τις τεχνολογικές εξελίξεις στους τομείς της πληροφορίας και της ενημέρωσης και τη διαμόρφωση παγκόσμιων εταιριών ΜΜΕ και δικτύων επικοινωνιών. • Να προσδιορίζουν την αναδυόμενη παγκόσμια κουλτούρα ως δυτικοποίηση, λόγω των ανισοτήτων μεταξύ των ανεπτυγμένων κοινωνιών και των χωρών της περιφέρειας.	παγκόσμιου περιβαλλοντικού κινδύνου και ενίσχυση του αιτήματος για παγκόσμια περιβαλλοντική διακυβέρνηση. • Ενίσχυση της παγκόσμιας πολιτισμικής αλληλεπίδρασης. • Διαμόρφωση μιας παγκόσμιας κουλτούρας που ταυτίζεται με τη δυτικοποίηση. • Διαμόρφωση υβριδικών πολυσυλλεκτικών ταυτοτήτων και δημιουργία παγκόσμιων ταυτοτήτων	2003:89). Με αφορμή την παραπάνω φράση του γνωστού Γερμανού φιλόσοφου και κοινωνιολόγου, οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και διερευνούν τα σύγχρονα οικολογικά προβλήματα. Προτεινόμενοι άξονες διερεύνησης είναι: σύγχρονα οικολογικά προβλήματα (φαινόμενο του θερμοκηπίου, εξάντληση φυσικών και ενεργειακών πόρων, απειλή της βιοποικιλότητας, καταστροφή δασών κτλ), Αειφόρος ανάπτυξη και προστασία του περιβάλλοντος, Τεχνολογικές εξελίξεις και περιβάλλον. • Διεξαγωγή αγώνα επιχειρηματολογίας: οι μαθητές χωρίζονται σε δύο ομάδες εκ των οποίων η μία επιχειρηματολογεί υπέρ της άποψης ότι η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας αυξάνει την παγκόσμια ζήτηση και γενικότερα διαμορφώνει ένα μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης που εξαντλεί τους φυσικούς πόρους και ευθύνεται για την κλιματική αλλαγή και η άλλη υποστηρίζει τη θέση ότι η παγκοσμιοποίηση έχει αφυπνίσει μια παγκόσμια κοινή γνώμη με οικολογικές ευαισθησίες που πιέζει κυβερνήσεις και επιχειρήσεις για μέτρα και πολιτικές φιλικότερα στο περιβάλλον. • Οι μαθητές αναζητούν στο διαδίκτυο ιστοσελίδες ΜΚΟ και άλλους διεθνείς και εθνικούς οργανισμούς που ασχολούνται με την προστασία του περιβάλλοντος και καταγράφουν τα

		θέματα τα οποία αναδεικνύουν και τις αντίστοιχες δράσεις τους, αποσκοπώντας στην ενημέρωση και ευαισθητοποίησή τους σε οικολογικά θέματα. • Διαθεματική προσέγγιση της συγκεκριμένης ενότητας με την τρίτη ενότητα του 7ου Κεφαλαίου «Η Δυναμική της Παγκοσμιοποίησης: Ταυτότητες και Ετερότητες», όπου αναλύεται η επίδραση της παγκοσμιοποίησης στην ενίσχυση της παγκόσμιας πολιτισμικής αλληλεπίδρασης και στη διαμόρφωση νέων πολιτισμικών ταυτοτήτων.
• Να συσχετίζουν την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας με τον επαναπροσδιορισμό της κοινωνικής διαστρωμάτωσης και την όξυνση των κοινωνικών ανισοτήτων σε εθνικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο. • Να ερμηνεύουν την αύξηση των οικονομικών μεταναστών ως αποτέλεσμα της όξυνσης των περιφερειακών ανισοτήτων που προκαλεί η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας. • Να συσχετίζουν την εμφάνιση της περιβαλλοντικής μετανάστευσης με τα οικολογικά προβλήματα που προκαλεί η κλιματική αλλαγή και το μοντέλο ανάπτυξης της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας.	**5. Οι διαστάσεις της παγκοσμιοποίησης σε κοινωνικό επίπεδο** • Επαναπροσδιορισμός της κοινωνικής διαστρωμάτωσης και όξυνση των κοινωνικών ανισοτήτων σε εθνικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο • Ραγδαία αύξηση των οικονομικών μεταναστών και όξυνση της περιβαλλοντικής μετανάστευσης	• Παρουσίαση του διάσημου διαγράμματος του Robert Wade που έχει σχήμα «ποτηριού σαμπάνιας» και αποτυπώνει πιστά τη μορφή του χάσματος μεταξύ των πλούσιων και των φτωχών στην παγκόσμια οικονομία (Held, David & McGrew, Anthony, 2004:130) και διανομή του άρθρου του Θ.Λιανού «Παγκοσμιοποίηση και φτώχεια» στο οποίο αναλύεται ο τρόπος με τον οποίο η παγκοσμιοποίηση ενισχύει τις ανισότητες στο εσωτερικό των χωρών. Με αφορμή το συγκεκριμένο διάγραμμα και το άρθρο του Θ. Λιανού, οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και συγκεντρώνουν στοιχεία για τη διεύρυνση των οικονομικών ανισοτήτων τις τελευταίες δεκαετίες σε παγκόσμιο, περιφερειακό, και εθνικό επίπεδο. Στη συνέχεια συσχετίζουν την

		όξυνση των ανισοτήτων με την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και την αποδυνάμωση των εθνικών κρατών στη χάραξη κοινωνικών πολιτικών. • Διεξαγωγή αγώνα επιχειρηματολογίας: οι μαθητές χωρίζονται σε δύο ομάδες εκ των οποίων η μία επιχειρηματολογεί υπέρ της άποψης ότι η νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση της οικονομίας ευθύνεται για την παγκοσμιοποίηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και η άλλη υποστηρίζει τη θέση ότι η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας έχει μειώσει σε απόλυτους αριθμούς την απόλυτη φτώχεια και ότι η όποια διεύρυνση των ανισοτήτων οφείλεται είτε στις τεχνολογικές καινοτομίες που απαξιώνουν την ανειδίκευτη εργασία είτε στην αδυναμία του κοινωνικού κράτους να αντιμετωπίσει τα προβλήματα του κοινωνικού αποκλεισμού. • Διαθεματική προσέγγιση της συγκεκριμένης ενότητας με την δεύτερη ενότητα του 8[ου] Κεφαλαίου «Παγκοσμιοποίηση και Μετανάστευση», όπου αναλύεται η σχέση της παγκοσμιοποίησης με την αύξηση των οικονομικών μεταναστών και την όξυνση της περιβαλλοντικής μετανάστευσης.
• Να αναπτύσσουν και αξιολογούν την υπάρχουσα επιχειρηματολογία όσον αφορά στην πιθανή αποδόμηση ή	**6. Οι διαστάσεις της παγκοσμιοποίησης σε πολιτικό επίπεδο** • Παγκόσμια διακυβέρνηση	• Αγώνες επιχειρηματολογίας «Η παγκοσμιοποίηση μετασχηματίζει τα κράτη» • Οι μαθητές/ριες σε ομάδες αναζητούν

επερχόμενο μετασχηματισμό του εθνικού κράτους. • Να αναπτύσσουν τον ρόλο του οικονομικού κόσμου και της κοινωνίας των πολιτών στη διαμόρφωση και λειτουργία μιας παγκόσμιας διακυβέρνησης. • Να προσδιορίζουν την έννοια, ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και δυναμική της αναδυόμενης παγκόσμιας έννομης τάξης. • Να προσδιορίζουν την έννοια της ανθρώπινης ασφάλειας και να την συσχετίζουν με την παγκόσμια διακυβέρνηση • Να εστιάζουν στη συμβολή της ανάδειξης των καλούμενων διεθνών ή παγκόσμιων προβλημάτων –π.χ. τρομοκρατία- και της ανάγκης συλλογικής διαχείρισής τους	• Παγκόσμια έννομη τάξη • Ανθρώπινη ασφάλεια -Παγκόσμια στρατιωτική τάξη • Αποδόμηση ή μετασχηματισμός του κράτους;	πληροφορίες ή, γενικότερα, πραγματεύονται το θέμα «Τι σημαίνει ασφάλεια την εποχή της παγκοσμιοποίησης και πώς η έννοια της ασφάλειας συμβάλλει στην αποδόμηση ή μετασχηματισμό των κρατών;» • Οι μαθητές/τριες μπαίνουν στη σελίδα του Εθνικού Τυπογραφείου και αναζητούν νόμους που κυρώνουν διεθνείς συμβάσεις. Καταγράφουν τα θέματα που αφορούν και ακολουθεί συζήτηση για τα ζητήματα που ρυθμίζονται σε διεθνές επίπεδο αλλά και για τον βαθμό που αυτή η διεθνική ή υπερεθνική νομοθετική ρύθμιση δύναται να εκληφθεί ως αδυναμία ή στοιχείο αποδόμησης του κράτους. • Δίνεται στους μαθητές/ στις μαθήτριες το απόσπασμα «Εστιάζουμε στο θέμα ανθρωπιστική επέμβαση» από το έργο του Andrew Heywood (2014). *Εισαγωγή στην Πολιτική*. Θεσσαλονίκη : Επίκεντρο, σελ. 537, και τους/τις ζητάμε να εξετάσουν πώς πρέπει να ερμηνεύονται οι ανθρωπιστικές επεμβάσεις. Υποδηλώνουν την κρίση των κυρίαρχων εθνικών κρατών ή αποτελούν ένδειξη της «δύναμης» τους; • Ζητάμε από τους μαθητές/τις μαθήτριες να επισκεφθούν τις σελίδες διαφόρων παγκόσμιων οργανισμών και να καταγράψουν τους φορείς με τους οποίους συνεργάζονται ή/και συμβουλεύονται κατά τη λήψη

		αποφάσεων ή τη διαμόρφωση υποδείξεων προς τα κράτη-μέλη. • Ζητάμε από τους μαθητές/ τις μαθήτριες να επισκεφθούν τις σελίδες διαφόρων παγκόσμιων κυβερνητικών οργανισμών και να καταγράψουν τα θέματα με τα οποία καταπιάνονται ή τις πολιτικές τις οποίες διαμορφώνουν και κατά πόσο οι αποφάσεις τους ή οι πολιτικές τους για τα θέματα αυτά είναι δεσμευτικές για τα κράτη-μέλη. • Αγώνας επιχειρηματολογίας με θέμα «Η παγκοσμιοποίηση έχει σημάνει το τέλος του κράτους και την ανάδειξη της δύναμης του πολίτη» • Καλούμε στο σχολείο μας εκπροσώπους από διεθνείς κυβερνητικούς οργανισμούς προκειμένου να συζητήσουν με τους μαθητές/ τις μαθήτριές μας για τον ρόλο τους στη διαμόρφωση της παγκόσμιας πολιτικής. • Διοργάνωση από τους μαθητές/ τις μαθήτριες ημερίδας με θέμα «Οι πολιτικές διαστάσεις της παγκοσμιοποίησης» • Οι μαθητές/ριες αναζητούν πληροφορίες για την έννοια του νομικού πλουραλισμού και διατυπώνουν με διάφορους τρόπους τη θέση τους όσον αφορά στον ρόλο που διαδραματίζει η δημιουργία μιας παγκόσμιας έννομης τάξης στη βιωσιμότητα του εθνικού κράτους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10ο
ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΑΚΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Α. ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Οι μαθητές -να εντοπίζουν την απόλυτη σχέση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με τον πυρήνα της σύγχρονης δημοκρατίας. -να αναγνωρίζουν την αξία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για το σύγχρονο άνθρωπο,ως άτομο, ως μέλος του κοινωνικού συνόλου και ως πολίτη. -να συσχετίζουν τις διδαχές των θρησκειών με την ιδέα της ύπαρξης φυσικών,αναλλοίωτων και αναπαλλοτρίωτων ανθρωπίνων δικαιωμάτων -να αναγνωρίζουν την σπουδαιότητα ιστορικών στιγμών στην πορεία καθιέρωσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της κατοχύρωσής τους σε διεθνή και εθνικά νομικά κείμενα. -να ερμηνεύουν τα ιδεολογικά αίτια της σύνταξης και ψήφισης της Οικουμενικής Διακήρυξης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων -να κατηγοριοποιούν τα ανθρώπινα δικαιώματα και ως προς το υποκείμενό τους (άτομο, κοινωνικό ον, πολίτης) και ως προς την εξέλιξή τους πρώτης γενιάς, δεύτερης γενιάς, τρίτης γενιάς)	**1.Τι είναι τα Ανθρώπινα δικαιώματα και ποια η σχέση τους με τη σύγχρονη δημοκρατία** - πως ορίζονται τα Α.Δ. και η σχέση τους με τη δημοκρατία. Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι αλληλένδετα, η δημοκρατία, δεν υπάρχει χωρίς το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων -τα χαρακτηριστικά των σύγχρονων δημοκρατικών δυτικών κοινωνιών(πολυπολιτισμικές κοινωνίες, αποικιοποίηση της πολιτικής από την οικονομία, καταναλωτικό οικονομικό μοντέλο, προβλήματα αναδιανομής του πλούτου, απαξίωση της πολιτικής, απογοήτευση των πολιτών προς τα πολιτικά κόμματα και ιδιώτευση, περιβαλλοντικά προβλήματα κ.ά) **1. 1.** Η σημασία και η αξία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για τον ανθρώπινο βίο - (ποιες ανάγκες των ανθρώπων καλύπτουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, μπορούμε να αξιοποιήσουμε την πυραμίδα του Μάσλοου για τις ανάγκες και να φτάσουμε στο διευρυμένο κατάλογο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.	Οι μαθητές 1. σχηματίζουν εννοιολογικό χάρτη με κέντρο την έννοια «δημοκρατία». Ο εκπαιδευτικός τους ζητά να καταγράψουν χαρακτηριστικά της δημοκρατίας. Παρατηρείται ότι καταγράφουν και τα δικαιώματα. Στη συνέχεια στον ίδιο χάρτη αναγνωρίζουν κατηγορίες των δικαιωμάτων και τους ζητείται να τα ομαδοποιήσουν. Κατά την ομαδοποίηση στόχος μας είναι να καταλήξουν οι μαθητές ότι όλα όσα εντόπισαν αποτελούν «Ανθρώπινα Δικαιώματα». (η δραστηριότητα μπορεί να γίνει και στο εργαστήριο πληροφορικής και να αξιοποιηθεί το λογισμικό Cmap tools) 2. μελετούν επιλεγμένα άρθρα από την Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη και διαπιστώνουν ποια δικαιώματα αναφέρονται στον «άνθρωπο» και διαπιστώνουν την οικουμενικότητα τους και ποια στον Πολίτη. Επίσης ανιχνεύουν πότε εμφανίζονται για πρώτη φορά στην ιστορία του ανθρώπου τα πολιτικά δικαιώματα. 3.Συγκρίνουν ,συνεξετάζουν και αντιπαραβάλουν την Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων με τη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη καθώς και με επιλεγμένα άρθρα του Συντάγματος της χώρας τους για τα δικαιώματα και σημειώνουν τα δικαιώματα που είναι κοινά στα εξεταζόμενα κείμενα.

-να συνδέουν την εκπαίδευση ως sine qua non παράγοντα προώθησης, διάχυσης και διασφάλισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με τη σύγχρονη, παγκοσμιοποιημένη πραγματικότητα -να εντοπίζουν τις επιδράσεις της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στο Ελληνικό Σύνταγμα -να αξιολογούν το ρόλο των ΜΚΟ στην προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ανά τον κόσμο -να προσδιορίζουν το ρόλο των οργανώσεων και Οργανισμών στην αντιμετώπιση σύγχρονων προβλημάτων και να αναζητούν τρόπους επίλυσής τους.	**2. Οι μεγάλες στιγμές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων** - Η συμβολή των θρησκειών στην ιστορική ανάδυση της ιδέας των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων - Η Magna Carta - Η Αμερικανική Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας (1776) - Η Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη (1789) - Η Επανάσταση του 1848 - Η Οικουμενική διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (1948) - Η Διεθνής Σύμβαση για τα δικαιώματα του Παιδιού(1989) -(βασικές αρχές της Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού: -η αρχή της μη διάκρισης, η αρχή της διασφάλισης του συμφέροντος του παιδιού, η αρχή του δικαιώματος στη ζωή,στην επιβίωση και στην ανάπτυξη, η αρχή της συμμετοχής) Δικαιώματα Προστασίας, Δικαιώματα Παροχών και Δικαιώματα Συμμετοχής) **3. Τα χαρακτηριστικά των Α.Δ** (αλληλένδετα και αδιαίρετα αδιαπραγμάτευτα και αναπαλλοτρίωτα,οικουμενικά) **. Κατηγορίες δικαιωμάτων** **(**οι τρεις γενιές δικαιωμάτων και η ενσωμάτωσή τους στα ευρωπαϊκά συντάγματα) **4. Η Οικουμενική διακήρυξη των ΑΔ**	4.Αφού διαβάσουν το παρακάτω το απόσπασμα από το **«*Έγκλημα και τιμωρία*»** **του Ντοστογιέφσκι** συζητούν για το αν πρέπει να υπερασπιστούμε το δικαίωμα της ζωής ενός ανθρώπου, όποιος κι αν είναι αυτός, ή αν πρέπει να θυσιαστεί η ζωή του για να σωθούν άλλες ζωές. (Καταλήγουν ότι το δικαίωμα της ζωής είναι αναφαίρετο.**)** . ''Με τα λεφτά της γριάς, που προορίζονται για το μοναστήρι, θα μπορούσαν να γίνουν ή να βελτιωθούν εκατό, χίλια ωραία έργα ή να πάνε μπροστά άλλες τόσες θαυμάσιες πρωτοβουλίες. Εκατοντάδες και χιλιάδες υπάρξεις θα μπορούσαν να μπουν σ' ένα δρόμο καλό, δεκάδες σπίτια θα μπορούσαν να σωθούν από την εξαθλίωση, από τη διάλυση, από την καταστροφή, από τη διαφθορά, από τα αφροδίσια νοσήματα. Κι όλα αυτά, με τα λεφτά της γριάς. Τη σκοτώνεις, παίρνεις τα λεφτά της και μπορείς ύστερα ν' αφιερώσεις τη ζωή σου στο γενικό καλό της ανθρωπότητας μ' αυτά τα χρήματα. Δε νομίζεις, λοιπόν, ότι θα εξαλειφθεί ολότελα αυτό το μικρό εγκληματάκι απ' τις χιλιάδες καλές πράξεις που θα κάνεις; Με μια μονάχα ζωή, θα σωθούν χιλιάδες άλλες ζωές από το τέλμα και την αποσύνθεση. Δίνεις ένα μόνο νεκρό και κερδίζεις χιλιάδες ζωές –ζήτημα δηλαδή καθαρής αριθμητικής. Άλλωστε, τι σημασία μπορεί να έχει στην κοινή ζυγαριά ηζωή αυτής της φθισικιάς, ηλίθιας και κακιάς γριάς; Δεν αξίζει περισσότερο από μια ψείρα ή μια κατσαρίδα''.

	- Ο ιδεολογικός προσανατολισμός της Οικουμενικής διακήρυξης (η σημασία της ΟΔΔΑ και η υπεράσπιση της ειρήνης) **4.1** -ο Αφρικανικός Χάρτης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Λαών - η Αμερικανική Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (Βόρεια και Νότια Αμερική) **5. Η εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και ο ΟΗΕ** **-** Η σημασία της εκπαίδευσης για την προώθηση και διάχυση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στον κόσμο -η προώθηση της δράσης υπέρ των διακιωμάτων ως γενικά αποδεχτών αρχών και κανόνων της κοινωνίας θα περιορίσει την βία στην κοινωνία. - η προστασία των μειονοτήτων, των προσφύγων, των παιδιών, των γυναικών μέσα από την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα	5.Διερευνούν πώς η παγκοσμιοποίηση έχει επηρεάσει τους ανθρώπους στις αναπτυσσόμενες οικονομίες και τι γίνεται για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που σχετίζονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα σ'αυτές (δίκαιο του εμπορίου : fair trade) π.χ έκθεση για το εμπόριο με αντικείμενο μπάλες ποδοσφαίρου (εμπόριο στις κοινότητες) Συζητούν για τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του δίκαιου εμπορίου και ποιες δυνατότητες μπορούν να αξιοποιήσουν ώστε να ευαισθητοποιήσουν τα σχολεία της περιοχής τους για να εμπλακούν στην αγορά ειδών θεμιτού εμπορίου. 6. Χρησιμοποιούν μια μηχανή αναζήτησης (π.χ. Google)για να ερευνήσουν το θέμα των περιβαλλοντικών προσφύγων, π.χ μελετούν την περίπτωση των κατοίκων των περιοχών που πλήττονται από την κλιματική αλλαγή , όπως το σύμπλεγμα νησιών Κιριμπάτι στον Ειρηνικό α)Συζητούν ποιες είναι οι συγκεκριμένες προκλήσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα π.χ. το δικαίωμα σε μια πατρίδα β)Συγκρίνουν τα ευρήματά τους με αυτά της Επιτροπής μελέτης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην Ελλάδα. γ)Κατασκευάζουν μια αφίσα σχετικά με την κλιματική αλλαγή και τις συνέπειες της στη ζωή τους 7.Στην ιστοσελίδα του προγράμματος «Δημοκρατία και Εκπαίδευση» του ιδρύματος της Βουλής των Ελλήνων, βρίσκουν υλικό για την παιδική εργασία στην Ελλάδα και τον κόσμο.
- να εξηγούν την έννοια της Κοινωνίας Πολιτών και να αναλύουν τις μορφές της σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. -	**6.Ο ρόλος της Κοινωνίας των Πολιτών, και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα** Ο ρόλος και η επιρροή των ομάδων πίεσης, των εθνικών και Διεθνών Φόρουμ και των Κοινωνικών Κινημάτων σε σχέση με την: - Τι είναι η Κοινωνία Πολιτών και ιδιαίτερα οι Μ.Κ.Ο και ποιος είναι ο ρόλος τους στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων -καταπολέμηση ατομικών παραβιάσεων	

	ανθρωπίνων δικαιωμάτων -παροχή άμεσης βοήθειας σε όσους υπέστησαν παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους -προώθηση της γνώσης και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων -Η διεθνής Αμνηστία και η Human rights watch) **7. Η προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων** Ο Ευρωπαίος Επίτροπος για τα Ανθρώπινα δικαιώματα **8. Η κατάσταση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στον κόσμο σήμερα** -η παγκόσμια Έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας 2013 (γίνεται εκτενής αναφορά για την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε όλο τον κόσμο) -Τα προβλήματα που παραμένουν άλυτα : -φτώχεια - οι σύγχρονοι σκλάβοι (παιδική εργασία, trafficking κά) -περιβαλλοντικά προβλήματα	Παρουσιάζουν οργανώσεις που εργάζονται για να βελτιώσουν τις συνθήκες εργασίας των εργαζόμενων παιδιών. 8. Μελετούν τους 8 διεθνείς αναπτυξιακούς στόχους της χιλιετίας, του ΟΗΕ (π.χ. εξάλειψη της ακραίας φτώχειας, μείωση της παιδικής θνησιμότητας, καταπολέμηση επιδημιών όπως του AIDS ,διεύρυνση της παγκόσμιας συνεργασίας για ανάπτυξη, επίτευξη παγκόσμιας πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, διασφάλιση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας) και διερευνούν τα αίτια των προβλημάτων 9.Αφού προσεγγίσουν τα παρακάτω αποσπάσματα συζητούν για το δικαίωμα στην εκπαίδευση,ως κοινωνικό δικαίωμα, και πως αυτό παραβιάζεται στις μέρες μας. «Η εκπαίδευση πρέπει να αποβλέπει στην πλήρη ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας και στην ενίσχυση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών. Πρέπει να προάγει την κατανόηση, την ανεκτικότητα και τη φιλία μεταξύ των εθνών, των φυλετικών ή θρησκευτικών ομάδων και να ευνοεί την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων των Ηνωμένων Εθνών για τη διατήρηση της ειρήνης». Πηγή: Άρθρο 26, Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. "Μόρφωση για κάθε αγόρι και κορίτσι στον κόσμο. Το να κάθομαι σ΄ ένα θρανίο και να διαβάζω τα βιβλία μου με όλες τις φίλες μου από το σχολείο είναι δικαίωμά μου. Το να

		βλέπω κάθε μα κάθε ανθρώπινο πλάσμα μ΄ ένα χαμόγελο ευτυχίας είναι η ευχή μου. Με λένε Μαλάλα. Ο κόσμος μου άλλαξε, μα εγώ όχι". Πηγή: www.lifo.gr Νόμπελ Ειρήνης 2014 10. Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ περιέχει τα εξής έξι θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες που απολαμβάνουν οι πολίτες εντός της ΕΕ: Αξιοπρέπεια, Ελευθερία, Ισότητα, Αλληλεγγύη Δικαιώματα των πολιτών, Δικαιοσύνη. Επισκέπτονται την πύλη e-justice εάν πιστεύουν ότι έχουν παραβιαστεί τα θεμελιώδη δικαιώματά τους και υποβάλλουν μια αναφορά

Β. Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ		
Οι μαθητές να μπορούν: -να υποστηρίζουν τους λόγους δημιουργίας της διεθνούς κοινότητας και τις σχέσεις που δημιουργούνται ανάμεσα στα κράτη - να αναφέρουν τους θεσμούς της διεθνούς κοινωνίας -να περιγράφουν την έννοια του διεθνούς οργανισμού -να εξηγούν τους λόγους που οδηγούν τα κράτη στην ίδρυση των διεθνών οργανισμών -να κατηγοριοποιούν τους Δ.Ο σε παγκόσμιους, περιφερειακούς, ΜΚΟ, και την Κοινωνία των Πολιτών και να αναφέρουν τις διαφορές τους -να αναφέρουν τους λόγους	**1. Διεθνείς σχέσεις και διεθνής κοινότητα** **-** Πως συσχετίζεται η έννοια των διεθνών σχέσεων με την έννοια της διεθνούς κοινότητας -Ορισμός και κύρια στοιχεία της διεθνούς κοινότητας **2.Οι Θεσμοί της διεθνούς Κοινότητας** -Το Διεθνές Δίκαιο - Οι Διεθνείς Οργανισμοί -Τι είναι Δ.Ο και πώς ιδρύεται -Κατάταξη Διεθνών Οργανισμών παγκόσμιοι οργανισμοί (ΟΗΕ), περιφερειακοί οργανισμοί (Συμβούλιο της Ευρώπης,**)** **- ΜΚΟ** σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, διαφορές από ΔΟ, -θετικός και αμφιλεγόμενος ρόλος (π.χ.Διεθνής Αμνηστία,Greenpeace,Γιατροί χωρίς	-ο εκπαιδευτικός : -ζητά από τους μαθητές ,με τη μέθοδο του καταιγαισμού ιδεών**,** να αναφέρουν πως καταλαβαίνουν τον όρο «διεθνείς οργανισμοί» και «οργανώσεις» και να ονοματίσουν κάποιους που γνωρίζουν. Καταγράφονται στον πίνακα όλες οι απόψεις και στο τέλος γίνεται η σύνθεση-ομαδοποίηση -με τη μέθοδο του καταιγισμού ιδεών κατηγοριοποιούνται οι διεθνείς οργανισμοί σε παγκόσμιους, περιφερειακούς και ΜΚΟ κ.λ.π -Μοιράζονται στους μαθητές τα «14 σημεία του Ουίλσον» και τους ζητείται να αναφέρουν τους λόγους που ιδρύθηκε η ΚτΕ. Γιατί απέτυχε; -Στην ιστοσελίδα του ΟΗΕ

ίδρυσης των σημαντικότερων ΜΚΟ ,τα χαρακτηριστικά τους, την πολιτική τους δράση και πως συμβάλουν στην ανάπτυξη του ενεργού πολίτη -να ασκούν κριτική στο ρόλο των ΜΚΟ - να αναλύουν τους λόγους ίδρυσης της ΚτΕ ,γιατί απέτυχε και πως εδραιώθηκε ο ΟΗΕ -να διατυπώνουν τους λόγους ίδρυσης του ΟΗΕ -να αναφέρουν τα κύρια όργανα του ΟΗΕ και τις αρμοδιότητές τους -να παρουσιάζουν τις διαδικασίες προσφυγής ενός κράτους εναντίον ενός άλλου στο Διεθνές δικαστήριο της Χάγης -να επιχειρηματολογούν υπέρ ή κατά σε μια υπόθεση προσφυγής στο Διεθνές δικαστήριο της Χάγης -να διατυπώνουν τους λόγους ίδρυσης του Διεθνούς ποινικού δικαστηρίου και τα αποτελέσματα της λειτουργίας του -να επισημαίνουν τις σχέσεις της «Ύπατης αρμοστείας του ΟΗΕ» για τους πρόσφυγες με τα κράτη που	σύνορα,Actionaid κά) **3 . Δ.Ο και όργανα σε οικουμενικό (παγκόσμιο)επίπεδο** 3.1.Από την **ΚτΕ** στον **ΟΗΕ (ιστορική αναδρομή)** (γιατί δημιουργήθηκε ο ΟΗΕ .Οι σκοποί ίδρυσης του ΟΗΕ, Ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών Τα κύρια όργανα του ΟΗΕ και οι αρμοδιότητες τους (Γενική Συνέλευση, Συμβούλιο Ασφαλείας, Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο, η Γραμματεία, το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης) Κύριες δραστηριότητες του ΟΗΕ (ειρηνική διευθέτηση των διαφορών μεταξύ κρατών διαβούλευση για την αντιμετώπιση παγκόσμιων προβλημάτων φτώχεια,περιβάλλον ,υγεία κ.ά) Η αναγκαιότητα στήριξης του ΟΗΕ στη σύγχρονη πραγματικότητα **3.2Το Διεθνές ποινικό δικαστήριο** (2002) (από τη δίκη της Νυρεμβέργης στο διεθνές ποινικό δικαστήριο) **3.3Ειδικευμένες οργανώσεις και όργανα** : - Η Οργάνωση των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση, την Επιστήμη και τον Πολιτισμό (**Unesco)** -Η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ) -Η Παγκόσμια Τράπεζα	οι μαθητές χωρισμένοι σε ομάδες μελετούν το προοίμιο του «Καταστατικού χάρτη των Ηνωμένων Εθνών» και παρουσιάζουν τους σκοπούς(λόγους) για τους οποίους ιδρύθηκε. -Πάντα σε ομάδες, παρουσιάζουν τα κύρια όργανα του ΟΗΕ και τις αρμοδιότητές τους -**Μελέτη περίπτωσης** για το Διεθνές δικαστήριο Μοιράζεται στους μαθητές μια υπόθεση προσφυγής κράτους εναντίον άλλου κράτους στο Διεθνές δικαστήριο της Χάγης ,(π.χ η περίπτωση της επιστροφής γλυπτών αρχαίου ναού της Καμπότζης εναντίον της Ταϋλάνδης. Οι μαθητές σε ομάδες εκπροσωπούν την Καμπότζη και την Ταϋλάνδη.) Με τη μέθοδο της **προσομοίωσης** αναπαριστώνται τα μέλη του διεθνούς δικαστηρίου της Χάγης και οι απόψεις τους για την τελική τους απόφαση. Με βάση την παραπάνω απόφαση οι μαθητές συζητούν την περίπτωση «των μαρμάρων του παρθενώνα» και τις δυνατότητες προσφυγής και της Ελλάδας στο διεθνές δικαστήριο της Χάγης για την επιστροφή των μαρμάρων του Παρθενώνα -Ο εκπαιδευτικός μοιράζει το κατηγορητήριο των υποδίκων για τη δίκη της Νυρεμβέργης(Βικιπαίδεια) Ζητά από τους μαθητές να αναφέρουν τους λόγους για τους οποίους δικάστηκαν. Συζητούν αν έχουν γίνει άλλα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και πως τα αντιμετώπισε η διεθνής κοινότητα. Με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού καταλήγουν στην ίδρυση του **Διεθνούς ποινικού δικαστηρίου**(2002) και στις υποθέσεις που εκδικάζει π.χ. Δίκη Τ.Λουμπάνγκα (2006) (κατηγορήθηκε για τη

φιλοξενούν πρόσφυγες -να διακρίνουν το Συμβούλιο της Ευρώπης από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης -να διακρίνουν τα διεθνή δικαστήρια από τα ευρωπαϊκά -να διατυπώνουν τις απόψεις τους για τη λειτουργία του G8 και G20 -να διατυπώνουν τους λόγους ίδρυσης και εξέλιξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης	-Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο(ΔΝΤ) -Ύπατη αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες - Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για το Παιδί (Unicef) κ.α. **3.4 Περιφερειακοί Οργανισμοί** **3.4.1 Πολιτικοί οργανισμοί:** **Το Συμβούλιο της Ευρώπης (ΣΕ):** -όργανα και αρμοδιότητες **-** το Ευρωπαϊκό δικαστήριο των δικαιωμάτων του ανθρώπου (**ΕΔΔΑ)** (τι είναι, ποιες υποθέσεις. εκδικάζει) -και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων **3.4.2 Πολιτικοί και στρατιωτικοί οργανισμοί**: -Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (**ΟΑΣΕ)** -. Ο Οργανισμός Βορειοατλαντικού Συμφώνου **(ΝΑΤΟ)** **3.4.3 Οικονομικοί Οργανισμοί** **-.Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ)** **3.4.4. Άλλες μορφές διεθνούς συνεργασίας την εποχή της παγκοσμιοποίησης** **G8,G20** **4.Η Ευρωπαϊκή Ένωση** **-(**συνθήκη του Μάαστριχτ και της Λισσαβόνας ,προσπάθειες για το Ευρωσύνταγμα, Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο και μεταβίβαση αρμοδιοτήτων του στην Ευρωπαϊκή επιτροπή και το Eurogroup)	στρατολόγηση και στράτευση παιδιών μικρότερων των 15 ετών, τα οποία ενέταξε στη στρατιωτική πτέρυγα της οργάνωσής του, την Ένωση Κογκολέζων Πατριωτών (UPC) κατά τον εμφύλιο πόλεμο στην ανατολική επαρχία Ιτούρι της Λαϊκής Δημοκρατίας Κονγκό, από τον Σεπτέμβριο του 2002 έως τον Αύγουστο του 2003.) -οι μαθητές χωρισμένοι σε ομάδες μελετούν οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (π.χ. χωματερές) ή εντοπίζουν τα προβλήματα εφαρμογής της Οδηγίας αυτής στην Ελλάδα. **-Δ.Ο.Ε** Διεθνής Σύμβαση Εργασίας Νο. 182/1999 για την απαγόρευση των «χειρότερων μορφών εργασίας των παιδιών και την άμεση δράση με σκοπό την εξάλειψή τους» οι μαθητές μελετούν τα άρθρα 3 και 7 και απαντούν στα ερωτήματα: τι περιλαμβάνει η έκφραση «οι χειρότερες μορφές εργασίας των παιδιών» και τι πρέπει να κάνουν τα μέλη της ΔΟΕ -Ο ρόλος της Ύπατης Αρμοστείας για τους πρόσφυγες. Αρχίζουμε τη συζήτηση με τους μαθητές θέτοντας τις εξής ερωτήσεις: • Πώς παρουσιάζεται η Ευρώπη και πώς συγκρίνεται με τον υπόλοιπο κόσμο; Σκεφτείτε τα μέσα ενημέρωσης, τον τουρισμό, την

		τηλεόραση και τη διαφήμιση. • Οι μετανάστες βλέπουν την Ευρώπη σαν ένα “El Dorado” ή πιστεύουν ότι είναι η «Ευρώπη-φρούριο»; Τι σημαίνουν αυτοί οι όροι; • Τι ελκύει τους μετανάστες και τους πρόσφυγες στην Ευρώπη; Εξηγούμε στους μαθητές τη διαφορά μεταξύ «μετανάστη» και «πρόσφυγα» αν χρειάζεται. Αναφερόμαστε στο ρόλο της «Ύπατης αρμοστείας του ΟΗΕ» για τους πρόσφυγες και τα μέτρα που λαμβάνει, καθώς και στα μέτρα που η χώρα μας έχει λάβει για την προστασία των προσφύγων.

Η ισχύς της παρούσης αρχίζει από το σχολικό έτος 2015-2016.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 19 Ιανουαρίου 2015

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΟΒΕΡΔΟΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ ΦΥΛΛΩΝ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Σε έντυπη μορφή:

- Για τα Φ.Ε.Κ. από 1 έως 16 σελίδες σε 1 € προσαυξανόμενη κατά 0,20 € για κάθε επιπλέον οκτασέλιδο ή μέρος αυτού.
- Για τα φωτοαντίγραφα Φ.Ε.Κ. σε 0,15 € ανά σελίδα.

Σε μορφή DVD/CD:

Τεύχος	Ετήσια έκδοση	Τριμηνιαία έκδοση	Μηνιαία έκδοση
Α΄	150 €	40 €	15 €
Β΄	300 €	80 €	30 €
Γ΄	50 €	-	-
Υ.Ο.Δ.Δ.	50 €	-	-
Δ΄	110 €	30 €	-

Τεύχος	Ετήσια έκδοση	Τριμηνιαία έκδοση	Μηνιαία έκδοση
Α.Α.Π.	110 €	30 €	-
Ε.Β.Ι.	100 €	-	-
Α.Ε.Δ.	5 €	-	-
Δ.Δ.Σ.	200 €	-	20 €
Α.Ε.-Ε.Π.Ε.	-	-	100 €

- Η τιμή πώλησης μεμονωμένων Φ.Ε.Κ. σε μορφή cd-rom από εκείνα που διατίθενται σε ψηφιακή μορφή και μέχρι 100 σελίδες, σε 5 € προσαυξανόμενη κατά 1 € ανά 50 σελίδες.

ΕΤΗΣΙΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ Φ.Ε.Κ.

Τεύχος	Έντυπη μορφή
Α΄	225 €
Β΄	320 €
Γ΄	65 €
Υ.Ο.Δ.Δ.	65 €

Τεύχος	Έντυπη μορφή
Δ΄	160 €
Α.Α.Π.	160 €
Ε.Β.Ι.	65 €
Α.Ε.Δ.	10 €

Τεύχος	Έντυπη μορφή
Α.Ε.-Ε.Π.Ε.	2.250 €
Δ.Δ.Σ.	225 €
Α.Σ.Ε.Π.	70 €
Ο.Π.Κ.	-

- Το τεύχος Α.Σ.Ε.Π. (έντυπη μορφή) θα αποστέλλεται σε συνδρομητές ταχυδρομικά, με την επιβάρυνση των 70 €, ποσό το οποίο αφορά τα ταχυδρομικά έξοδα.

- Η καταβολή γίνεται σε όλες τις Δημόσιες Οικονομικές Υπηρεσίες (Δ.Ο.Υ.). Το πρωτότυπο διπλότυπο (έγγραφο αριθμ. πρωτ. 9067/28.2.2005 2η Υπηρεσία Επιτρόπου Ελεγκτικού Συνεδρίου) με φροντίδα των ενδιαφερομένων, πρέπει να αποστέλλεται ή να κατατίθεται στο Εθνικό Τυπογραφείο (Καποδιστρίου 34, Τ.Κ. 104 32 Αθήνα).
- Σημειώνεται ότι φωτοαντίγραφα διπλοτύπων, ταχυδρομικές Επιταγές για την εξόφληση της συνδρομής, δεν γίνονται δεκτά και θα επιστρέφονται.
- Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, τα μέλη της Ένωσης Ιδιοκτητών Ημερησίου Τύπου Αθηνών και Επαρχίας, οι τηλεοπτικοί και ραδιοφωνικοί σταθμοί, η Ε.Σ.Η.Ε.Α, τα τριτοβάθμια συνδικαλιστικά όργανα και οι τριτοβάθμιες επαγγελματικές ενώσεις δικαιούνται έκπτωσης πενήντα τοις εκατό (50%) επί της ετήσιας συνδρομής.
- Το ποσό υπέρ Τ.Α.Π.Ε.Τ. (5% επί του ποσού συνδρομής), καταβάλλεται ολόκληρο (Κ.Α.Ε. 3512) και υπολογίζεται πριν την έκπτωση.
- Στην Ταχυδρομική συνδρομή του τεύχους Α.Σ.Ε.Π. δεν γίνεται έκπτωση.

Πληροφορίες για δημοσιεύματα που καταχωρίζονται στα Φ.Ε.Κ. στο τηλ.: 210 5279000.
Φωτοαντίγραφα παλαιών Φ.Ε.Κ.: τηλ.: 210 8220885.

Τα φύλλα όλων των τευχών της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως διατίθενται δωρεάν σε ηλεκτρονική μορφή από την ιστοσελίδα του Εθνικού Τυπογραφείου (www.et.gr)

Ηλεκτρονική Διεύθυνση: http://www.et.gr - e-mail: webmaster.et@et.gr

ΟΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΑΠΟ 08:00 ΜΕΧΡΙ 13:30

02001572201150080

ΑΠΟ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ 34 * ΑΘΗΝΑ 104 32 * ΤΗΛ. 210 52 79 000 * FAX 210 52 21 004